

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

ફોજદારી અપીલ નં. ૨૧૨૪/૨૦૦૮

સાથે

ફોજદારી અપીલ નં. ૨૧૭૮/૨૦૦૮

સાથે

ફોજદારી અપીલ નં. ૨૧૮૦/૨૦૦૮

સાથે

ફોજદારી અપીલ નં. ૨૧૯૫/૨૦૦૮

સાથે

ફોજદારી અપીલ નં. ૨૧૯૬/૨૦૦૮

સાથે

ફોજદારી અપીલ નં. ૨૪૨૯/૨૦૦૮

સાથે

ફોજદારી અપીલ નં. ૨૪૩૮/૨૦૦૮

સાથે

ફોજદારી અપીલ નં. ૨૧૭૮/૨૦૦૮

માં

ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં. ૪૦૭૩/૨૦૦૮

સાથે

ફોજદારી અપીલ નં. ૨૧૮૦/૨૦૦૮

માં

ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં. ૪૦૬૭/૨૦૦૮

સાથે

ફોજદારી અપીલ નં. ૨૧૮૫/૨૦૦૮

માં

ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં. ૪૦૭૧/૨૦૦૮

સાથે

ફોજદારી અપીલ નં. ૨૧૮૬/૨૦૦૮

માં

ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં. ૪૦૬૮/૨૦૦૮

સાથે

ફોજદારી અપીલ નં. ૨૧૨૪/૨૦૦૮

માં

ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં. ૪૦૬૬/૨૦૦૮

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર અર્થે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મોહિન્દર પાલ

=====

૧ શું લોકલ અખબારના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવા માટે મંજૂરી આપી શકાય?

૨ રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવો કે નહીં?

૩ શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?

૪ શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ
આદેશના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સામેલ છે?

૫ શું તેને દીવાની ન્યાયાધીશને પરિપત્રિત કરવો જોઈએ?

=====

૧-સુગમ ઉર્ફે મોન્ટી હરિશંકર જયસ્વાલ..... અપીલકર્તાઓ

વિરુદ્ધ

૧-ગુજરાત રાજ્ય..... સામાવાળાઓ

=====

ઉપસ્થિતી:

ફોજદારી અપીલ નં. ૨૧૨૪/૨૦૦૮માં અપીલકર્તા(ઓ) તરફે અને ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં.૪૦૯૬/૨૦૦૮માં સામાવાળા નં.૨ તરફે અને ફોજદારી અપીલ નં.૨૪૨૯/૨૦૦૮માં સામાવાળા નં.૧,૨ અને ૬ તરફે અને ફોજદારી અપીલ નં.૨૪૩૮/૨૦૦૮માં સામાવાળા નં.૨ તરફે વકીલ શ્રી કે.બી. આણંદજીવાલા; ફોજદારી અપીલ નં.૨૧૭૮/૨૦૦૮માં અને ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં.૪૦૭૩/૨૦૦૮માં સામાવાળા નં.૨ તરફે વકીલ શ્રી જે.એમ. પંચાલ સાથે શ્રી કે.જે. પંચાલ; ફોજદારી અપીલ નં.૨૧૮૦/૨૦૦૮ અને ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં.૪૦૬૭/૨૦૦૮માં સામાવાળા નં.૨ તરફે અપીલકર્તા તરફે વકીલ શ્રી મિતેશ અમીન; ફોજદારી અપીલ નં.૨૧૯૫/૨૦૦૮ અને ૨૧૯૬/૨૦૦૮માં અપીલકર્તાઓ તરફે અને ફોજદારી અપીલ નં.૪૦૭૧/૨૦૦૮ અને ૪૦૬૯/૨૦૦૮માં સામાવાળા નં.૨ અને ફોજદારી અપીલ નં.૨૪૨૯/૨૦૦૮માં સામાવાળા નં.૩થીય તરફે વકીલ શ્રી એસ.વી. રાજુ સાથે સુશ્રી હેત્વી સંચેતી.

=====

ન્યાયપીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મોહિન્દર પાલ

તારીખ: ૨૭/૧૨/૨૦૧૨

સીએવી ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ દ્વારા)

૧. ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ, ફરિયાદ (આંક ૨૮૩) મૃતક-પીડિત દ્વારા નોંધાવવામાં આવ્યો હતો, જેનો ગુજરાતીમાંથી અંગ્રેજીમાં અનુવાદ નીચે મુજબ છે:-

“મારું નામ (મૃત પીડિતા) તે બિપિનભાઈ અંબાલાલ જોષીની પુત્રી, ઉંમર ૨૪ વર્ષ, વ્યવસાય – સેવા, રહેવાસી ૧૦, ઈન્દ્રબાગ સોસાયટી, પંચશીલ બસ સ્ટેન્ડ પાછળ, રમેશ પાર્ક નજીક, નારણપુરા, અમદાવાદ, મોબાઈલ નંબર ૮૬૧૬૬૬૧. હું વ્યક્તિગત રીતે હાજર રહી આ ફરિયાદ દ્વારા જાહેર કરું છું, જે નોંધવામાં આવે છે કે હું મારા માતા-પિતા, ભાઈ અને બહેન સાથે રહું છું. હું અમદાવાદના સી.જી. રોડ પર આવેલ દેવપથ ઓફિસમાં સ્થિત ‘જોબ સોલ્યુશન’ નામથી ઓળખાતી કચેરીમાં કામ કરું છું.

ગઈકાલે, તા. ૩૧.૧૨.૨૦૦૩ ના રાત્રે અંદાજે ૧૦:૦૦ વાગ્યે જ્યારે હું મારા નિવાસસ્થાને હતી, ત્યારે શાહિબાગ વિસ્તારમાં રહેતા મારા મિત્ર

ચંદન પત્રાલાલ જયસ્વાલ (એ-૩) નો મને ફોન આવ્યો હતો, અને તેણે જણાવ્યું હતું કે તેમની પાર્ટી તૈયાર છે અને મારે તાત્કાલિક અશોક પેલેસ (ઘટના સ્થળે) પહોંચવું જોઈએ. કારણ કે મારી મોટી બહેન વૈશાલી નિવાસસ્થાને હાજર હતી, તેણે તેની બ્રિચકી કાઈનેટિક પર મને અન્ડર-બ્રિજ સુધી મૂકી હતી, જ્યાંથી મેં દિલ્હીમાં રહેતા અને દિલ્હીથી આવેલા સાજલ જૈન (એ-૪) ને ફોન કર્યો હતો અને તેને જણાવ્યું હતું કે હું અન્ડર-બ્રિજ પાસે ઊભી છું અને તેણે મને ત્યાંથી લઈ જવું જોઈએ. તેના પરિણામે, થોડા જ સમયમાં સાજલનો મિત્ર મોન્ટી, જેનું મૂળ નામ સુગમ હરિશંકર જયસ્વાલ (એ-૧) છે અને જે કિરણનગર સોસાયટી, દૂધેશ્વરમાં રહે છે તથા જે મને નામથી ઓળખીતો હતો, તે તેની મારુતિ ઝેનમાં અન્ડર-બ્રિજ પર આવ્યો હતો. હું તેની મારુતિ ઝેન કારમાં બેસી હતી અને તેણે મને તેની નોંધણી નં. જીજે-૧-એચબી-૧૨૬૭ ધરાવતી કારમાં અન્ડર-બ્રિજથી હોટેલ અશોક પેલેસ સુધી લઈ ગયો હતો. અશોક પેલેસ ખાતે મારા મિત્ર સાજલ જૈન (એ-૪) અને ચંદન પત્રાલાલ જયસ્વાલ (એ-૩) તથા એક મોન્ટુ (એ-૧૨), જે પણ સાજલનો મિત્ર હતો અને દિલ્હીમાં રહેતો હતો, તેમજ ચંદનનો ભાઈ મંદન જયસ્વાલ (એ-૨) હાજર હતા. ચંદને મને કહ્યું હતું કે તેનો મિત્ર પાસ લઈને થોડા સમયમાં આવશે. સાજલ જૈન અને ઉપરોક્ત નામના મિત્રો અશોક પેલેસના રૂમ નં. ૧૦૬ માં બેઠા હતા, જ્યાં સાજલે બિયર મંગાવવાનો

હુકમ કર્યો હતો. જ્યારે બિયર લાવવામાં આવી, ત્યારે સાજલે મને થોડું બિયર પીવા કહ્યું હતું. મેં તે બાબતનો ઇનકાર કર્યો હતો, ત્યારે સાજલે મને પૂછ્યું હતું, “આમાં અચકાવાનું શું છે, કારણ કે આપણે એવી પાર્ટીમાં જવાના છીએ જ્યાં ઘણી છોકરીઓ આવશે અને તેમણે પણ કદાચ પીધું હશે.” આમ કહીને અને સમજાવીને મને બિયરની એક પેગ પીવડાવવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, મેં વધુ બિયર પીવાનો ઇનકાર કરતા, સાજલે મને ૨-૩ તમાચા માર્યા હતા અને મારી ઉપર દબાણ કરીને મને વધુ ૨-૩ પેગ બિયર પીવડાવવામાં આવી હતી. તે સમયે, સાજલ અને તેનો મિત્ર મોન્ટુ રૂમમાં હાજર રહ્યા હતા અને અન્ય લોકો નીચે ચાલ્યા ગયા હતા. ત્યારબાદ સાજલે મને મારા કપડાં ઉતારવા કહ્યું હતું. મેં તેનો ઇનકાર કર્યો હતો અને કહ્યું હતું કે હું મારી બહેન વૈશાલી સાથે વાત કરવા માંગું છું. તેના જવાબમાં સાજલે મને તમાચા મારીને માર માર્યો હતો અને મોન્ટુ બહાર ગયો હતો. સાજલે મને તમાચા મારીને મારી પહેરેલ વસ્ત્રો જબરદસ્તી ઉતારી નાંખી હતી અને મારી સાથે જબરજસ્તીથી શારીરિક સંબંધ બાંધ્યો હતો, અને તે રીતે શારીરિક સંબંધ બાંધી લીધા બાદ સાજલે ચંદનને ટેલિફોન કર્યો હતો, તેથી ચંદન રૂમમાં આવ્યો હતો અને સાજલની હાજરીમાં ચંદન અને કરણે તેમની હાજરીમાં મારી સાથે બળજબરીપૂર્વક શારીરિક સંબંધ બાંધ્યો હતો. આ ત્રણેયે બળપ્રયોગ કરીને મારી સાથે શારીરિક સંબંધ બાંધતી વખતે દાંતથી કાટીને મારી

છાતી, પીઠ અને ખભા ઉપર ઈજા પહોંચાડી હતી, અને ત્યારબાદ ચંદનનો ભાઈ મંદન પણ રૂમમાં આવ્યો હતો, અને તેણે પણ મારી સાથે જબરદસ્તીથી શારીરિક સંબંધ બાંધ્યો હતો, અને ત્યારબાદ શું બન્યું તે મને ખબર નથી. મને ભાન આવ્યા પછી હું મારી બહેન વૈશાલી સાથે આ ફરિયાદ નોંધાવવા માટે શાહિબાગ પોલીસ સ્ટેશન ખાતે આવી હતી.

ગઈકાલે અર્થાત્ ૩૧.૧૨.૨૦૦૩ વર્ષનો છેલ્લો દિવસ હોઈ અને તેની ઉજવણીના ભાગરૂપે, ઉપરોક્ત સાજલ જૈન (એ-૪), ચંદન જયસવાલ (એ-૩), મંદન જયસવાલ (એ-૨), કરણ @ મોન્ડુ (એ-૧૨) અને સુગમ જયસવાલ (એ-૧) એ પરસ્પર મિલીભગત કરીને અને ચંદને પાર્ટી ગોઠવી હોવાનો ખોટો બહાનો આપી મને રાત્રે ૧૦:૦૦ વાગ્યે હોટેલ અશોક પેલેસ ખાતે, જે ચંદનની હોટેલ છે, બોલાવી અને મને અશોક પેલેસના રૂમ નં. ૧૦૬માં લઈ જઈ, સાજલ જૈને બળજબરી કરીને તથા મને થપ્પડ મારી મને બિયર પીવડાવી. સાજલ જૈન, ચંદન જયસવાલ, મંદન જયસવાલ અને કરણ @ મોન્ડુ, આ ચારેયએ મને માર મારી, થપ્પડ મારી અને બળજબરી કરીને એક પછી એક મારી સાથે સંભોગ કર્યો અને મને દાંતથી કરડી મારી છાતી, ખભા તથા પાછળના ભાગે ઈજા પહોંચાડી અને ત્યારબાદ ભાગી ગયા. તેઓ બધાની સામે તપાસ કરવા માટે હું આ ફરિયાદ દાખલ કરું છું. પોલીસ તપાસ દરમિયાન જે ઉપલબ્ધ થશે તેઓ મારા સાક્ષી રહેશે. હું તબીબી સારવાર લેવા ઈચ્છું છું.

ફરિયાદની જે વિગતો મેં જણાવેલી છે તે સત્ય અને સાચી છે.”

“હું સ્વયં બિજલ જોશી અને સાજલ જૈન, ચંદન જયસ્વાલ, માંડન જયસ્વાલ, સુગમ જયસ્વાલ, કરણ જૈન, જેઓએ મારી સાથે બળાટકાર કર્યો છે, તેઓ મારી આત્મહત્યા માટે જવાબદાર છે. આ ઘટનાઓની હકીકતો, જે મારી સાથે બની છે, તેનાથી મારા પરિવાર પર પણ અસર થઈ છે. લોકોના મોઢા બંધ થતા નથી. અંતે, હું એક છોકરી હોવાના કારણે માત્ર બદનામ જ થઈશ. મને એ ખબર છે, પરંતુ ભગવાન આ લોકોને સજા કરશે. ભાવિન, કૃપા કરીને મને માફ કરજો. પિતા, તમે મારા પિતા હોવા બદલ મને ગર્વ છે અને આવતા જન્મમાં પણ હું તમારી દીકરી બનવા ઇચ્છીશ નહીં. મેં તમને ખૂબ દુઃખ આપ્યું છે. મને માફ કરજો. વૈશાલી, મેં તમને પણ ઘણું હેરાન કર્યું છે. તમારી પોતાની મુશ્કેલીઓ હોવા છતાં, તમે મારી મદદ કરી છે. મારી બહેન, મને માફ કરજો. મારી માતા, તમારા વિષે હું તમને શું લખું? મને ઉત્તમ માતા—પિતા મળ્યા, પરંતુ તમને એવી દીકરી મળી નહીં. મને માફ કરજો. મારો ચશ, મારું બાળક, મારો દીકરો, તારે ભણવું છે, નહીં? આવતા જન્મમાં હું આ ઘરમાં દીકરી તરીકે જન્મ નહીં લઉં, પરંતુ નિશ્ચિતપણે હું તમારી માતા બનીશ. મારા રાજકુમારનું ધ્યાન રાખજો. વૈશાલી, હેમંત અને નૌરિનનું ધ્યાન રાખજો. હું સાજલને ઘણો પ્રેમ કરતી હતી, પરંતુ તેણે મારા પ્રેમના

બદલે મારી સાથે બળાત્કાર કર્યો. કોઈ વાત નહીં, તેણે ઈશ્વરની ઈચ્છા મુજબ કર્યું. એ જોવું કે સાજલને સજા થાય.

આ મારો વિશ્વાસઘાત નથી, પરંતુ સત્ય છે અને કદાચ કાયરતા છે. હું આ બધાનો સામનો કરી શકીશ નહીં. મને માફ કરજો. તમારી બદનામ થયેલી દીકરી.

સહી/— બિજલ જોશી”

૩. પોલીસએ તપાસ પૂર્ણ કર્યા પછી એ૧ થી એ૪ અને એ૧૨ તથા એ૧૩ વિરુદ્ધ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૭૬(૨)(જી) સાથે વાંચતા કલમ ૧૨૦બી હેઠળના ગુનામાં અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૨૩, ૩૨૪, ૩૪૨, ૩૨૮ સાથે વાંચતા કલમ-૧૨૦બી, વૈકલ્પિક રીતે કલમો હેઠળ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૨૩, ૩૨૮ સહપઠિત કલમ ૩૪; બોમ્બે પ્રોહીબીશન અધિનિયમની કલમો ૬૬(૧)(૬) અને કલમ ૮૫(૧)(૩) હેઠળ ગુનામાં આરોપપત્ર દાખલ કર્યું. ત્યારબાદ, મામલો વિદ્વાન સેશન્સ જજ સમક્ષ સેશન્સ કેસ નં. ૫૩/૦૫, ૫૫/૦૫ અને ૧૫૦/૦૫ તરીકે મોકલવામાં આવ્યો. ત્યારપછી વિદ્વાન સેશન્સ જજે તમામ આરોપીઓ સામે સંબંધિત ગુનાઓ માટે આરોપ ઘડ્યા. તેમ છતાં, સંબંધિત મૂળ આરોપીઓએ દોષ સ્વીકાર્યો ન હોવાથી, સુનાવણી હાથ ધરવામાં આવી.

૪. એવું જણાય છે કે આરોપીઓનો દોષ સાબિત કરવા માટે ફરિયાદ પક્ષે ૫૧ સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી, જેમની વિગતો પડકારાયેલ ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૯ માં વિદ્વાન સેશન્સ જજે દર્શાવી છે. આ ઉપરાંત, શ્રી જે.આઈ. પટેલ, હસ્તલેખ નિષ્ણાત, નો પુરાવો આંક ૪૫૨ મારફતે (મૂળ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૬) સેશન્સ કેસ નં. ૨૩૯/૦૪ માં દાખલ થયેલો, બન્ને પક્ષોની સંમતિથી વર્તમાન મામલામાં પણ પુરાવા તરીકે વિચારવામાં આવ્યો હતો. ફરિયાદ પક્ષે ૧૨૭ દસ્તાવેજોના દસ્તાવેજ પુરાવા પણ રજૂ કર્યા હતા, જેના વિગતો પડકારાયેલ ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૧૨(એ) માં વિદ્વાન સેશન્સ જજે દર્શાવી છે. તેમ છતાં, કેટલાક દસ્તાવેજો ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા, પરંતુ બચાવ પક્ષે જિરહ દરમ્યાન સંબંધિત સાક્ષીઓને તે રજૂ કરાવ્યા હતા, જેથી બચાવ સાબિત કરી શકાય, અને આવા દસ્તાવેજો કુલ ૯૪ છે, જેના વિગતો પડકારાયેલ ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૧૨(બી) માં વિદ્વાન સેશન્સ જજે દર્શાવી છે. તે પછી વિદ્વાન સેશન્સ જજે સંબંધિત આરોપીઓના નિવેદનો ધારા ૩૧૩ હેઠળ નોંધ્યા હતા, જેમાં આરોપીઓએ તેમની વિરુદ્ધના પુરાવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને આગળનું નિવેદન પણ સંબંધિત આરોપીઓએ લેખિતરૂપે અલગથી આપેલું હતું, પરંતુ કોઈપણ સ્થિતિમાં, તે આગળના નિવેદનમાં બચાવ એવો હતો કે આરોપીઓ નિર્દોષ છે અને તેમણે કોઈ ગુનો કર્યો

નથી.

૫. એર અને એજ દ્વારા કુલ ૯ બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી હતી અને ઉક્ત સાક્ષીઓના જબાનામાં બચાવના સમર્થનમાં અમુક દસ્તાવેજી પુરાવા પણ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા.

૬. એવું જણાય છે કે ત્યારબાદ, શીખેલ સેશન્સ જજે ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૬૫ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને (જેને અહીં આગળ “પુરાવા અધિનિયમ” તરીકે ઓળખવામાં આવશે), ગુજરાત રાજ્ય અને પાંચ આરોપીઓ, એટલે કે, એ-૧ થી એ-૫ વચ્ચેના અન્ય એક સેશન્સ કેસમાં ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ તથા અન્ય ગુનાઓ સંબંધિત કેટલાક દસ્તાવેજો અને નોંધપોથી મંગાવવાનો નિર્દેશ કર્યો હતો અને ઉક્ત આદેશના પરિણામે, ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત આત્મહત્યાની નોંધ (આંક ૫૭૧) સહિત આશરે ચાર દસ્તાવેજો હાલના કેસના નોંધપર લાવવામાં આવ્યા હતા. આ નોંધવું યોગ્ય છે કે ઉપરોક્ત દસ્તાવેજોની વિગત શીખેલ સેશન્સ જજે પડકારાયેલ ચુકાદાના પરિણેદ ૧૨(સી) માં દર્શાવી છે. શીખેલ સેશન્સ જજે ચુકાદામાં એ પણ નોંધ્યું છે કે તે દસ્તાવેજો અગાઉ અન્ય એક સેશન્સ કેસમાં સાબિત કરવામાં આવ્યા હતા અને આંકિત કરવામાં આવ્યા હતા.

૭. ત્યારબાદ વિદ્વાન સેશન્સ જજે ફરિયાદ પક્ષ તેમજ બચાવ પક્ષને સાંભળ્યા અને એવું નોંધ્યું કે ફરિયાદ પક્ષ અ-૧ થી અ-૪ તથા અ-૧૨ વિરુદ્ધનો કેસ સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો છે. તેથી તેમણે ઉપરોક્ત પાંચ આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમો ૩૨૩, ૩૨૮, ૩૪૨, ૩૭૬(૨)(જી) સાથે કલમ ૩૪ તથા અન્ય જોગવાઈઓ હેઠળના ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવ્યા. જોકે, બાકીના આરોપીઓ, એટલે કે અ-૫ થી અ-૧૧ અંગે, વિદ્વાન સેશન્સ જજે નોંધ્યું કે ફરિયાદ પક્ષ વાજબી શંકાથી પર કેસ સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યું નથી અને તેથી અંતે વિદ્વાન સેશન્સ જજે ઉપરોક્ત પાંચ આરોપીઓ એ-૧ થી એ-૪ તથા એ-૧૨ને દોષિત ઠેરવ્યા અને એ-૫ થી એ-૧૧ને શંકાનો લાભ આપી તે આરોપીઓને નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો. નોંધવા યોગ્ય છે કે એ-૧ થી એ-૪ તથા એ-૧૨ને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૨૪ હેઠળના આરોપ બાબતે શંકાનો લાભ આપવામાં આવ્યો હતો અને બોમ્બે પ્રતિબંધ અધિનિયમની કલમો ૬૬(૧)(બી) અને ૮૫(૧)(૩) હેઠળના આરોપ બાબતે પણ એ-૨, એ-૩, એ-૪ અને એ-૧૨ને શંકાનો લાભ આપવામાં આવ્યો હતો. અન્ય આરોપીઓ એ-૫ થી એ-૮ તથા એ-૧૧ને તેમની સામે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૭૬(૨)(જી) સાથે કલમ ૩૪ હેઠળના ગુનાના આરોપમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો હતો. એ-૯ને

ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧૨ હેઠળ લગાવવામાં આવેલા ગુનાના આરોપ બાબતે શંકાનો લાભ આપવામાં આવ્યો હતો અને તેથી તેને નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો હતો. અગાઉ પાંચ શંકાનો લાભ આપવામાં આવ્યો હતો અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧૮, ૨૦૧ સાથે કલમ ૩૪ તથા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૭૬(૨)(જી) હેઠળના ગુનાના આરોપ બાબતે તેને નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ વિદ્વાન સેશન્સ જજે સજા અંગે ફરિયાદ પક્ષ અને બચાવ પક્ષને સાંભળ્યા અને અંતે નીચે મુજબ સજા ફટકારી:

“(એ) એ-૧ શ્રી સુગમ ઉર્ફે મોન્ટી પુત્ર હરિશંકર જયસ્વાલ, એ-૨ શ્રી અશોક ઉર્ફે મદન પુત્ર પત્રાલાલ જયસ્વાલ, એ-૩ શ્રી સજલ પુત્ર સુરેશકુમાર જૈન અને એ-૧૨ શ્રી ધર્મેન્દ્ર ઉર્ફે કરસન ઉર્ફે મોન્ટુ પુત્ર મહેન્દ્રકુમાર જૈનને આથી દોષિત ઠરાવવામાં આવે છે અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૨૩, ૩૨૮, ૩૪૨, ૩૭૬(૨)(જી) તથા કલમ ૩૪ સાથે વંચાતી જોગવાઈઓ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ માટે આથી દોષસિદ્ધ કરવામાં આવે છે.

(બી) એ-૧ સુગમ ઉર્ફે મોન્ટી પુત્ર હરીશંકર જયસ્વાલને આથી દોષિત ઠરાવવામાં આવે છે અને બોમ્બે પ્રતિબંધ અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૬૬(૧)(બી) અને કલમ ૮૫(૧)(૩) હેઠળ આથી દોષસિદ્ધ કરવામાં આવે છે. એ-૨, એ-૩, એ-૪ અને

એ-૧૨ એટલે કે અનુક્રમે અશોક ઉર્ફે મદન પુત્ર પન્નાલાલ જયસ્વાલ, ચંદન પુત્ર પન્નાલાલ જયસ્વાલ, સાજલ પુત્ર સુરેશકુમાર જૈન અને ધર્મેન્દ્ર ઉર્ફે કરણ ઉર્ફે મોન્ટુ પુત્ર મહેન્દ્રકુમાર જૈનને બોમ્બે પ્રતિબંધ અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૬૬(૧)(બી) અને ૮૫(૧)(૩) હેઠળના આરોપ સામે સંશયનો લાભ આપવામાં આવે છે અને તેઓને જણાવેલ આરોપોમાં સંશયનો લાભ આપી નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવે છે.”

“(એ) એ-૧ શ્રી સુગમ ઉર્ફે મોન્ટી, હરિશંકર જયસ્વાલના પુત્રને, આથી બોમ્બે પ્રતિષેધ અધિનિયમની ધારા ૬૬(૧)(બી) હેઠળના ગુનાઓ માટે દોષિત ઠરાવી સજા ફરમાવવામાં આવે છે કે તેઓ ૨ મહિનાની કઠોર કેદ ભોગવે અને રૂપિયા ૧,૦૦૦/- નો દંડ ભરે, તથા બોમ્બે પ્રતિષેધ અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૮૫(૧)(૩) હેઠળ ૧ મહિનાની કઠોર કેદ ભોગવે અને રૂપિયા ૨૦૦/- નો દંડ ભરે, અને દંડ ન ભરવાના કિસ્સામાં બંને મુદ્દાઓ માટે ૧૦ દિવસની સાદી કેદ ભોગવે.

(બી) એ-૧ શ્રી સુગમ ઉર્ફે મોન્ટી પુત્ર હરિશંકર જયસ્વાલ તથા એ-૨, એ-૩, અને એ-૧૨ અનુક્રમે અશોક ઉર્ફે મદન પુત્ર પન્નાલાલ જયસ્વાલ, ચંદન પુત્ર પન્નાલાલ જયસ્વાલ, સાજલ પુત્ર સુરેશકુમાર જૈન અને ધર્મેન્દ્ર ઉર્ફે કરસન ઉર્ફે મોન્ટુ પુત્ર

મહેન્દ્રકુમાર જૈનને આથી દોષિત ઠેરવી દંડિત કરવામાં આવે છે, ભારતીય દંડ સંહિતાની ધારા ૩૨૩ સહવાચિત કલમ ૩૪ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ માટે ૧ વર્ષની કઠોર કેદ ભોગવવાની તથા પ્રત્યેકે રૂ.૧,૦૦૦/-નો દંડ ચૂકવવાનો અને દંડ ન ભર્યે વધુ ૧૦ દિવસની સાદી કેદ ભોગવવાની સજા કરવામાં આવે છે, ભારતીય દંડ સંહિતાની ધારા ૩૨૮ સહવાચિત કલમ ૩૪ હેઠળ ઉપરોક્ત તમામ આરોપીઓને દોષિત ઠેરવી ૧૦ વર્ષની કઠોર કેદ તથા રૂ.૧૦,૦૦૦/-નો દંડ અને દંડ ન ભર્યે વધુ ૩ મહિનાની સાદી કેદની સજા કરવામાં આવે છે, ભારતીય દંડ સંહિતાની ધારા ૩૪૨ સહવાચિત કલમ ૩૪ હેઠળના આરોપ માટે ઉક્ત આરોપીઓને દોષિત ઠેરવી ૧ વર્ષની કઠોર કેદ તથા રૂ.૧,૦૦૦/-નો દંડ અને તે ન ભર્યે વધુ ૧૦ દિવસની સાદી કેદની સજા કરવામાં આવે છે, ભારતીય દંડ સંહિતાની ધારા ૩૭૬(૨)(જી) સહવાચિત કલમ ૩૪ હેઠળ સમૂહ બળાત્કારના આરોપ માટે પાંચેય આરોપીઓને આજીવન કેદ તથા પ્રત્યેકે રૂ.૧૫,૦૦૦/-નો દંડ અને દંડ ન ભર્યે પ્રત્યેકે વધુ ૩ મહિનાની સાદી કેદની સજા કરવામાં આવે છે.”

૯. બન્ને પક્ષોની તરફેથી હાજર થયેલ વિદ્વાન વકીલશ્રીઓએ અમને નોંધપર

રહેલા સમગ્ર પુરાવા, મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજ, રજૂ કર્યા છે. અમે વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલ ચુકાદા અને નોંધાયેલા કારણો પર વિચાર કર્યો છે. અમે અપીલમાં સંબંધિત પક્ષકારોની તરફેથી હાજર થયેલ વિદ્વાન વકીલશ્રીઓને વિગતે સાંભળ્યા છે, એટલે કે, એ૧ માટે શ્રી કે. બી. આનંદજીવાલા, એ૨ અને એ૩ માટે શ્રી એસ.વી. રાજુ, એ૪ માટે શ્રી જે.એમ. પંચાલ અને એ૧૨ માટે શ્રી એ.ડી. શાહ તથા સર્વ મામલાઓમાં ગુજરાત રાજ્ય તરફેથી વિદ્વાન સરકારી વકીલ શ્રી એચ.એલ. જાનીને સાંભળ્યા છે. અમે અપીલકર્તા વિરુદ્ધ આપવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવેલી અપીલમાં પણ વિદ્વાન સરકારી વકીલ શ્રી એચ.એલ. જાનીને સાંભળ્યા છે અને તેમાં સામાવાળા એવા એ-૫ થી એ-૧૦ સંબંધિત આરોપીઓ માટે શ્રી એસ.વી. રાજુને પણ સાંભળ્યા છે. આ પણ નોંધવું યોગ્ય છે કે વૈશાલી જોશી, જે સાક્ષીઓમાંની એક છે, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩ અને પીડિતની બહેન છે, તેમણે દોષિત ઠરાવવામાં આવેલા મૂળ આરોપીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલી અપીલોમાં પક્ષકાર તરીકે જોડાવા માટે ફિ. મિસ્ક. અરજી નં. ૪૦૬૭/૦૯, ૪૦૭૧/૦૯, ૪૦૬૯/૦૯ અને ૪૦૬૬/૦૯ કરી હતી અને તેમની તરફેથી શ્રી પી.આર. નાણાવટીયે પ્રારંભે અદાલત સમક્ષ જાહેર કર્યું હતું કે અરજદાર યોગ્ય નિર્ણય માટે મામલો અદાલત પર છોડી આપે છે. ત્યારબાદ, પછીથી તેમણે જાહેર કર્યું હતું કે આ મામલે

તેમને વધુ કોઈ સૂચના નથી. આ પરિસ્થિતિઓમાં, કારણ કે દોષિત ઠરાવ સામેની મુખ્ય ફોજદારી અપીલોની સુનાવણી થઈ રહી છે, તેથી અરજીઓનો પણ એકસાથે એ આધારે વિચાર કરવામાં આવી રહ્યો છે કે મામલો અદાલત પર છોડી આપવામાં આવ્યો છે.

૧૦. અમે બંને પક્ષોની તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોના વિચાર તરફ આગળ વધીએ, તે પહેલાં, પુરાવાનું અવલોકન કરવું યોગ્ય ગણીએ છીએ, જેને વ્યાપક રીતે નીચેની શ્રેણીઓમાં વર્ગીકૃત કરી શકાય છે –

૧. કરાવવામાં આવેલી ઈજાનું દર્શન કરતો તબીબી પુરાવો તથા પીડિતા

પર કોઈ સામૂહિક બળાત્કાર આચરવામાં આવ્યો છે કે નહીં.

૨. મૃતક પર સામૂહિક બળાત્કાર કરવામાં આવેલ હોવાના નિષ્કર્ષ સુધી

પહોંચાડતી પરિસ્થિતિ તરફ દોરી જતું પુષ્ટિકારક પુરાવું.

૩. બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓ સહિતના પુરાવાઓ પરથી ગુનાની, અર્થાત્,

સામૂહિક બળાત્કારની ઘટનાના આચરણમાં વ્યક્તિઓની

સંડોવણી છે કે નહીં તે પ્રગટ થાય છે.

૪. ગુનાના આચરણ પછીની પરિસ્થિતિઓ દર્શાવતો પુરાવો, અને ખાસ

કરીને પોલીસ સમક્ષ ફરિયાદની નોંધણી થયા પછીની

પરિસ્થિતિઓ દર્શાવતો પુરાવો.

૧૧. ઉપર અહીં ઉલ્લેખિત વ્યાપક મથાળાઓ હેઠળ પુરાવાની મૂલવણી કર્યા પછી, વાદને પણ વ્યાપક રીતે નીચે મુજબ વર્ગીકૃત કરી શકાય:

૧. શું ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨ની જોગવાઈઓ લાગુ પડી શકે અને પરિણામે, પીડિતાએ પોતાના જીવનકાળ દરમિયાન કરેલી એવી ફરીયાદને મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન (ડીડી) તરીકે ગણાવી શકાય કે નહીં અને જો હા, તો ત્યારબાદ પીડિતાએ કોઈ એવું નિવેદન કર્યું છે કે જેને મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન તરીકે ઓળખાવી શકાય?

૨. કથિત ડીડી વિશ્વાસ પ્રેરિત કરે છે કે નહીં?

૩. ડી.ડી.માં કરાયેલ નિવેદનને કોઈ અનુસહાય છે કે નહીં, તે આવશ્યક છે કે નહીં?

૪. સંબંધિત આરોપીએ ગુનાની આચરણમાં ભજવેલી ભૂમિકાનો ધારા ૩૭૬(૨)(જી) હેઠળના સામૂહિક બળાત્કારના કેસમાં કોઈ પ્રભાવ પડશે કે કેમ, અને જો પડશે, તો કેટલા પ્રમાણમાં?

૫. શું આરોપીની દોષિત ઠેરવણી યથાવત્ રાખવા યોગ્ય છે, જો હા, તો લાદવામાં આવેલી સજા યોગ્ય કહેવાય કે તેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવો જરૂરી બને છે, અને જો હા, તો કેટલા પ્રમાણમાં?

૬. શું વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારામાં હસ્તક્ષેપ કરવો યોગ્ય બને છે અને જો હા, તો કયા પ્રમાણ સુધી?

મૃતકના શરીર પર અમને જે બાહ્ય ઇજાઓ મળી છે, તે કોલમ નં. ૧૭ માં નીચે મુજબ ઉલ્લેખિત છે:

૧. ડાબા સ્તનના બહારની બાજુના ઉપરના ચતુર્થાંશમાં લીલા રંગનો ચોટનો ડાઘ હાજર હતો. કદ ૪ સેમી x ૩ સેમી, નિપલથી ૪ સેમી ઉપર અને ૨ સેમી બહારની બાજુએ.
૨. ડાબા સ્તનના બહારની બાજુના નીચલા ચતુર્થાંશમાં લીલા રંગનો ચોટનો ડાઘ હાજર હતો, ડાબા નિપલથી ૪ સેમી બહારની બાજુએ અને ૨ સેમી નીચે. કદ ૨ સેમી x ૨ સેમી આડી દિશામાં.
૩. ડાબા સ્તનના અંદરની બાજુના નીચલા આંતરિક ચતુર્થાંશમાં લીલા રંગનો ચોટનો ડાઘ હાજર હતો, નિપલથી ૩ સેમી નીચે અને ૧ સેમી જમણી અંદરની બાજુએ. કદ ૨ સેમી x ૨ સેમી.
૪. જમણા સ્તનના બહારની બાજુના ઉપરના બહારના ચતુર્થાંશમાં લીલા રંગનો ચોટનો ડાઘ હાજર હતો, નિપલથી ૩ સેમી ઉપર અને ૧ સેમી બહારની બાજુએ. કદ ૨.૫ સેમી x ૨.૨ સેમી.

૧૦. લિગેચર ચિહ્ન: ગળાના આસપાસ લિગેચરનું એક ચિહ્ન હાજર હતું, જે થાયરોઇડ કાર્ટિલેજથી થોડું ઉપર હતું અને ડાબી બાજુએ તે તિરછું, ઉપરની દિશામાં અને બાજુ તરફ જતું હતું, જે મેડિડબલના ડાબા ખૂણાથી ૪ સેમી નીચે હતું અને તે ડાબા માસ્ટોઇડ પ્રોસેસથી ૨ સેમી નીચે ઉપર અને પાછળની દિશામાં જઈ પછી વાળમાં અદૃશ્ય થઈ જતું હતું. જમણી બાજુએ, તે ડાબી બાજુએ વર્ણવાયેલા લિગેચર ચિહ્ન સાથે સતત હતું. તે તિરછું, ઉપરની દિશામાં અને બાજુ તરફ જતું હતું, જે મેડિડબલના જમણા ખૂણાથી ૫ સેમી નીચે અને જમણા માસ્ટોઇડ પ્રોસેસથી ૧ સેમી નીચે હતું અને ઉપર તથા પાછળની દિશામાં જઈ વાળમાં અદૃશ્ય થઈ જતું હતું. લિગેચર ચિહ્નનો કુલ આકાર ૨૦ સેમી x ૧.૫ સેમી (પહોળાઈ) હતો, જેમાં લાલ ઘર્ષિત કિનારો હતો. લિગેચર ચિહ્નનો તળિયો થોડો દબાયેલો હતો, તેજસ્વી ભૂખરો-લાલ રંગનો, કઠિન અને ચર્મપત્ર જેવો હતો. ”

૧૪. ઉપરોક્ત ઈજાઓ મૃતકના શરીર પર તારીખ ૦૭.૦૧.૨૦૦૪ના રોજ થયેલ પોસ્ટમોર્ટમ સમયે, મૃતકે તારીખ ૦૭.૦૧.૨૦૦૪ના રોજ

આત્મહત્યા કર્યા પછી, જોવા મળી હતી. અન્ય પુરાવો ડૉ. કૃપાબેનનો છે, ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી નં. ૩૯, આંક ૨૬૬, જેમણે પીડિતાને તે જીવિત હતી ત્યારે, બળાત્કારની ઘટનાની તારીખથી બે દિવસ પછી એટલે કે ૦૨.૦૧.૨૦૦૪ના રોજ તપાસી હતી. તેઓ વ્યવસાયે સ્ત્રીરોગ નિષ્ણાત છે. ઉક્ત ડૉક્ટર મુજબ, પીડિતાએ શરીરના નીચલા ભાગોમાં અને ગુપ્તાંગોમાં અસહ્ય પીડાની ફરિયાદ કરતાં, તેમણે માનવતાવશ પીડિતાની સારવાર કરી હતી. જ્યારે તેમણે પીડિતાની તપાસ કરી, ત્યારે નીચે મુજબની ઇજાઓ સ્પષ્ટપણે જોવા મળી હતી –

- (૧) આંખોના નીચલા ભાગ પર નખની ઇજાઓ.
- (૨) નીચલા હોઠ પર દાંતથી કરાયેલી ઇજાઓ હતી અને તે સૂજાયેલો હતો.
- (૩) તેના બંને હાથ પર ઘસારા હતા અને તેના ખભાના પાછળના ભાગ પર સિગારેટથી દાઝવાના નિશાન હતા. તેની પીઠ પર ઘસારાવાળા પટ્ટાના નિશાન હતા.

તેણીએ આંતરિક ઇજાઓની તપાસ કરી નહોતી, પરંતુ પીડિતાએ ઉક્ત ડૉક્ટરને વર્ણવેલી અન્ય ઇજાઓ નીચે મુજબ હતી:

- (૧) સ્તન પર દાંતથી કરડ્યાના નિશાનોવાળા ચાંદા.
- (૨) નિતંબો પર પટ્ટાના નિશાનરૂપ ઘસારા.

(૩) જાંઘના આંતરિક ભાગ પર નખના નિશાન.

(૪) નીચલા ભાગમાં બળતરા થતી હતી અને બહુ દુખાવો થતો હતો.

ઉક્ત ડોક્ટરે પીડિતાને માનસિક રીતે સહારો આપ્યો હતો અને પીડિતાને પીડાશામક તથા જીવાણુનાશક દવાઓ લખી આપી હતી. ઉક્ત ડોક્ટરના કહેવા મુજબ, જ્યારે તેણીએ તપાસ કરી ત્યારે પીડિતા અવસાદની સ્થિતિમાં હતી અને તેને શરીરમાં દુખાવો તથા માથાનો દુખાવો હતો અને તેને હળવો તાવ પણ હતો.

૧૫. ઉક્ત સાક્ષીની જિરહમાં, તેણીએ વધુમાં તેઓને પીડિતાએ કપડાં, એટલે કે, કુર્તાના અંદરના ભાગને બતાવીને દર્શાવેલી ઈજાઓ વિશે સમજાવ્યું છે. તેણીએ આ પણ જણાવ્યું કે સિગારેટથી પડેલા દાઝવાના નિશાનો નવા લાગતા હતા, કારણ કે તેઓ લાલ ચરિંગ સાથે કાળા હતા. પીડિતાએ તેણીને એવું જણાવ્યું હતું કે સિવિલ હોસ્પિટલમાં યોગ્ય સારવાર આપવામાં આવી નહોતી, તેથી તેણીને તેની પાસે આવવું પડ્યું હતું અને તેણીએ આવશ્યક સારવાર આપી હતી.

૧૫. તે સાચું છે કે ડૉ. વાય.એમ. જાદવ, મૂળ આરોપી નં. ૧૧, એ પીડિતાનું

પરીક્ષણ કર્યું હોવાનું જણાવાયું છે અને પીડિતાને થયેલી ઈજા અંગે ઈજા પ્રમાણપત્ર, આંક ૨૮૫, જારી કર્યું હતું. જણાવાયેલા પ્રમાણપત્ર મુજબ, સ્તન ઉપર દુખાવાની ફરિયાદ અને ગુપ્તાંગમાં દાઝવાની ફરિયાદ હતી. તેમના જણાવ્યા મુજબ, નીચે મુજબની ઈજાઓ હતી –

- ૧) ડાબા સ્તન પર લાલાશ રંગના દાંતથી કરડ્યાના નિશાન, સંખ્યામાં બે, અને જમણા સ્તન પર સંખ્યામાં એક.
- ૨) નીચે ડાબા ગાલ પર લાલાશ પડતા દંશચિન્હો.
- ૩) ગળાના પાછળના ભાગ પર નખનો ખંજવાળ.
- ૪) ડાબી જાંઘના અંદરના ભાગ ઉપર ૦.૫ X ૦.૫ સે.મી. માપનો લાલાશવાળો ચોટનો નિશાન.

૧૯. વધુમાં, બંને ડૉક્ટરો, કૃપાબેન, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩૯ અને ડૉ. સૌમિલ મર્યન્ટ, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨ દ્વારા દર્શાવાયેલી ઈજાઓમાં, જો ડૉ. જાદવ દ્વારા અપાયેલ ઈજા પ્રમાણપત્રમાં દર્શાવાયેલી ઈજાને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે, તો કોઈ વિરોધાભાસ નથી. તેથી, અમારા મતે, પીડિતાના શરીર પર મળેલ ઈજાઓ, જો ૦૨.૦૧.૨૦૦૪ની સ્થિતિ મુજબ તેમજ ૦૭.૦૧.૨૦૦૪ના રોજ પોસ્ટમોર્ટમ હાથ ધરવામાં આવ્યું ત્યારે થયેલ વિગતવાર તપાસના સંદર્ભમાં વિચારવામાં આવે, તો તે દર્શાવે છે કે

ફરિયાદ પક્ષ તબીબી પુરાવા દ્વારા આ સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો છે કે જાતીય સહવાસ થયો હતો અને તે પણ હિંસક તથા આક્રમક રીતે થયો હતો, જેના પરિણામે મૃતકના ગુપ્તાંગો તથા શરીર પર પરચુરણ ગંભીર ઇજાઓ થઈ હતી. યોનિના પરચુરણ ભાગો પર, ગર્ભાશયના મુખ પર તથા પીડિતાના સ્તનો, હોઠ, ગળા, ખભા, નિતંબ અને પાછળના ભાગ પર જાતીય હુમલાને અનુરૂપ ઇજાઓ મળેલી છે, તે આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે પૂરતી છે કે બળાત્કાર હિંસક રીતે અને પૂર્ણ જાતીય આક્રમકતા સાથે કરવામાં આવ્યો હતો. અમારા મત મુજબ, તબીબી પુરાવો પીડિતાની સંમતિથી થયેલા જાતીય સહવાસની સંભાવનાને નકારી કાઢે છે. જો જાતીય સહવાસ માટે પીડિતાની કોઈ સંમતિ હોત, તો આવી ઇજાઓ પીડિતાના શરીર અને ગુપ્તાંગો પર કદી પણ મળત નહીં. તેથી, અમને એવું જણાય છે કે ફરિયાદ પક્ષ તબીબી પુરાવા દ્વારા આ સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો છે કે પીડિતા પર હિંસક રીતે અને સંપૂર્ણ જાતીય આક્રમકતા સાથે જાતીય સહવાસ કરવામાં આવ્યો હતો, અને જેના પરિણામે અંતે તેનું ૦૭.૦૧.૨૦૦૪ના રોજ મૃત્યુ થયું હતું.

૨૦. પીડિતા પર સામૂહિક બળાત્કાર થયાનું દર્શાવતી અન્ય મહત્વપૂર્ણ પરિસ્થિતિઓનું વર્ણન નીચે મુજબ કરી શકાય છે.

૨૨. પરચુરણ વ્યક્તિઓના મૌખિક પુરાવાનું, ગુનાના આચરણમાં કોઈ વ્યક્તિની સંડોવણી દર્શાવવા માટે, અમે વધુ આગળ મૂલવણી કરીએ તે પહેલાં, પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨ની જોગવાઈઓ લાગુ પડે છે કે કેમ અને પરિણામે, પીડિતાએ પોતાના જીવનકાળ દરમિયાન કરેલી ફરીયાદને મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન તરીકે ગણાવી શકાય કે નહીં અને જો હા, તો ત્યારબાદ પીડિતાએ કરેલું કોઈપણ નિવેદનને ડી.ડી. તરીકે ઓળખાવી શકાય કે નહીં, તે મુદ્દાઓનું વિચારણ કરવું ન્યાયસંગત અને યોગ્ય રહેશે.

૨૫. વર્તમાન કેસના હેતુ માટે સંબંધિત પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨(૧), સરળ સંદર્ભ માટે, નીચે મુજબ છે:

(૧) જ્યારે તે મૃત્યુના કારણ સાથે સંબંધિત હોય – જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા તેના મૃત્યુના કારણ અંગે, અથવા તેવા વ્યવહારની કોઈપણ પરિસ્થિતિ અંગે, જેના પરિણામે તેનું મૃત્યુ થયું હોય, નિવેદન કરવામાં આવે, ત્યારે તેવા કિસ્સાઓમાં જેમાં તે વ્યક્તિના મૃત્યુનું કારણ વિચારાધીન બને છે.

આવા નિવેદનો સંબંધિત ગણાશે, ભલે જેણે તે કર્યા હોય તે

વ્યક્તિ, તે કરવામાં આવ્યા તે સમયે, મૃત્યુની અપેક્ષા હેઠળ હતી કે નહોતી, અને જે કાર્યવાહીમાં તેના મૃત્યુનું કારણ વિચારાધીન બને છે તેની પ્રકૃતિ જેવી પણ હોય.

“૪. કલમ ૩૨(૧) હેઠળ પુરાવાની ગ્રાહ્યતા સંબંધિત કાનૂની સ્થિતિ આ અદાલત સમક્ષ વારંવાર વિચારણા માટે આવી છે. આ સંદર્ભમાં અનેક અધિકૃતિઓનો ઉલ્લેખ કરીને તેમની સંખ્યા વધારવાની જરૂર નથી, કારણ કે આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની પીઠના શરદ બિર્ધાચંદ સરડા વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર((૧૯૮૪) ૪ એસ.સી.સી. ૧૧૬), ના નિર્ણયનો સંદર્ભ પૂરતો થશે. પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨(૧) હેઠળના નિયમના અમલ અંગે, ફઝલ અલી, જે. એ કાનૂની સ્થિતિ નીચે મુજબ નિષ્કર્ષિત કરી હતી:

“(૧) કલમ ૩૨ એ શ્રુતિસાક્ષ્યના નિયમનો અપવાદ છે અને જે વ્યક્તિનું અવસાન થાય છે, તેનું અવસાન હત્યા હોય કે આત્મહત્યા હોય, તે વ્યક્તિનું નિવેદન સ્વીકાર્ય બનાવે છે, શરત એટલી કે તે નિવેદન મૃત્યુના કારણ સાથે સંબંધિત હોય અથવા મૃત્યુ તરફ દોરી ગયેલી પરિસ્થિતિઓ દર્શાવતું હોય. આ સંદર્ભમાં, ઉપર

દર્શાવ્યા મુજબ, ભારતીય પુરાવા અધિનિયમએ, અમારા સમાજની વિશિષ્ટ પરિસ્થિતિઓ અને અમારા લોકોના પરચુરણ સ્વભાવ તથા લક્ષણોને ધ્યાનમાં રાખીને, અન્યાય ટાળવા માટે કલમ ૩૨નો વ્યાપ વિસ્તૃત કરવો આવશ્યક ગણ્યો છે.

(૨) નિકટતાની કસોટીનું અતિશય શાબ્દિક અર્થઘટન કરી તેને સર્વત્ર લાગુ પડે તેવી તૈયાર અને કઠોર રૂઢ સૂત્રમાં વ્યવહારિક રીતે ઘટાડીને સંકુચિત બંધનમાં બાંધી શકાય નહીં. સમયનું અંતર દરેક કેસની પરિસ્થિતિઓ પર આધારિત રહેશે અથવા તેમાં ફેરફાર થશે. ઉદાહરણરૂપે, જ્યાં મૃત્યુ લાંબા ગાળાથી ચાલતી સતત ઘટનાઓની શ્રેણીનું તર્કસંગત પરિપૂર્ણ પરિણામ હોય અને જાણે કથાનકનો અંતિમ અંક હોય, ત્યાં આ સમગ્ર ઘટનાક્રમના અંત સાથે સીધી રીતે સંબંધિત દરેક તબક્કા અંગેનું નિવેદન ગ્રાહ્ય ગણાશે, કારણ કે સમગ્ર નિવેદનને સજીવ સમૂહરૂપે વાંચવું જરૂરી બને છે અને તેને સંદર્ભથી જુદું પાડી શકાય નહીં. કેટલીક વખત એવા નિવેદનો પણ, જે સંબંધિત હોય અથવા તાત્કાલિક પ્રેરણા પૂરી પાડતા હોય, મૃત્યુસંબંધી ઘટનાક્રમનો ભાગ હોવાને કારણે ગ્રાહ્ય બની શકે છે. સ્પષ્ટ છે કે આ બધા નિવેદનો માત્ર મૃત્યુ પામેલ વ્યક્તિના અવસાન પછી જ પ્રકાશમાં આવે છે, જે જાણે મૃત્યુની અવસ્થામાંથી બોલે છે. ઉદાહરણરૂપે, જ્યાં મૃત્યુ લગ્ન

પછી ખૂબ જ ટૂંકા ગાળામાં થાય છે અથવા સમયનું અંતર ૩-૪ મહિનાથી વધુ વિખેરાયેલું નથી, ત્યાં કલમ ૩૨ હેઠળ તેવું નિવેદન ગ્રાહ્ય બની શકે.

(૩) કલમ ૩૨ ના ઉપખંડ (૧) નો બીજો ભાગ આ નિયમનો વધુ એક અપવાદ છે કે ફોજદારી કાયદામાં એવી વ્યક્તિનું સાક્ષ્ય, જેને આરોપી દ્વારા જિરહ માટે આધીન કરવામાં આવી ન હોય અથવા જિરહ કરવાની તક આપવામાં આવી ન હોય , મૂત્યહીન ગણાતું હોત; કારણ કે જિરહનું સ્થાન શપથની ગંભીરતા અને પવિત્રતા લે છે, તેનું સરળ કારણ એ છે કે મૃત્યુના આરે આવેલી વ્યક્તિ ખોટું નિવેદન કરે તેવી સંભાવના નથી, સિવાય કે એવું દર્શાવતું મજબૂત પુરાવું હોય કે તે નિવેદન પ્રેરણા દ્વારા અથવા શીખવણ આપીને મેળવવામાં આવ્યું હતું.

(૪) એ નોંધવું મહત્વપૂર્ણ હોઈ શકે છે કે કલમ ૩૨માં માત્ર મનુષ્યવધની જ વાત કરવામાં આવી નથી, પરંતુ તેમાં આત્મહત્યાનો પણ સમાવેશ થાય છે; તેથી મનુષ્યવધનો કેસ સાબિત કરવા માટે સંબંધિત હોઈ શકે તેવી બધી પરિસ્થિતિઓ આત્મહત્યાનો કેસ સાબિત કરવા માટે સમાનરૂપે સંબંધિત રહેશે.

(૫) જ્યાં મુખ્ય પુરાવો મૃત્યુ પામેલાએ લખેલા નિવેદનો અને પત્રોનો બનેલો હોય, જે તેણીના મૃત્યુ સાથે સીધો સંબંધ ધરાવે છે અથવા

તેના મૃત્યુને સંબંધિત હોય અને જે એક સ્પષ્ટ સૂચક કથા પ્રગટ કરે છે, ત્યાં ઉક્ત નિવેદન નિશ્ચિતપણે કલમ ૩૨ ની ચારે હદોમાં આવે છે અને તેથી ગ્રાહ્ય છે. આવા કેસોમાં માત્ર સમયનું અંતર જ તે નિવેદનને અસંગત બનાવતું નથી. ”

૫. એ. વરદરાજન, ન્યાયાધીશે બીજી તરફ વૂડરોફ અને અમીર અલી દ્વારા તેમના લો ઓફ એવિડન્સ, (ચૌદમી આવૃત્તિ) માં અને રતનલાલ ધીરજલાલ દ્વારા તેમના લો ઓફ એવિડન્સ (૧૯૮૨ રીપ્રિન્ટ) માં દર્શાવાયેલી કાનૂની સ્થિતિનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. કલમ ૩૨(૧) હેઠળ પુરાવાની ગ્રાહ્યતા અંગે એ. વરદરાજન, ન્યાયાધીશે આ રીતે વિચાર કર્યો હતો:

“....કલમ ૩૨(૧) હેઠળ પુરાવાની ગ્રાહ્યતા સંબંધિત કાનૂની સ્થિતિ સુસ્થિર છે. તેથી, આ સર્વોચ્ચ અદાલતના અથવા પ્રિવી કાઉન્સિલના અથવા અમારી વડી અદાલતોના નિર્ણયોનો વિગતવાર ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી નથી. વૂડરોફ અને અમીર અલીએ તેમના લો ઓફ એવિડન્સ, ચૌદમી આવૃત્તિમાં અને રતનલાલ અને ધીરજલાલે તેમના લો ઓફ એવિડન્સ (૧૯૮૨ રીપ્રિન્ટ) માં જે જણાવ્યું છે તે અવતરણરૂપે રજૂ કરવું પૂરતું રહેશે. તે પ્રસ્તાવો મુખ્યત્વે અદાલતોના નિર્ણયો પર આધારિત છે, જેના સંદર્ભો અંતે

આપવામાં આવ્યા છે. તે આ મુજબ છે: વૂડરોફ અને અમીર અલીનું લો ઓફ એવિડન્સ, ચૌદમી આવૃત્તિ:

“પૃષ્ઠ ૯૩૭: શ્રુતિપ્રમાણને બહાર રાખવામાં આવે છે, કારણ કે તે પૂરતું વિશ્વસનીય માનવામાં આવતું નથી. તેને નકારવામાં આવે છે, કારણ કે તેમાં ગ્રાહ્ય પુરાવા પર લાગુ પડતી કસોટીની માન્યતા નથી, અર્થાત્ શપથ અને જિરહ. પરંતુ જ્યાં એવી વિશેષ પરિસ્થિતિઓ હોય કે જે સાક્ષ્યને વિશ્વસનીયતાની ખાતરી આપે, ત્યાં તે બીજા હાથે પ્રાપ્ત થયેલા સ્ત્રોતમાંથી આવતું હોવા છતાં સ્વીકારવામાં આવે છે.

પૃષ્ઠ ૯૪૧: આ કલમ (કલમ ૩૨) ના ખંડ (૧) હેઠળ જે સંબંધિત અને ગ્રાહ્ય છે તે મૃત્યુ પામેલ વ્યક્તિએ પોતાના મૃત્યુના કારણ વિષે અથવા પોતાના મૃત્યુમાં પરિણામ પામેલી ઘટનાક્રમની પરિસ્થિતિઓ વિષે હકીકતમાં કરેલું નિવેદન છે.

પૃષ્ઠ ૯૪૫-૯૪૬: નિવેદન નિવેદકના મૃત્યુના કારણ વિષે અથવા તેના મૃત્યુમાં પરિણામ પામેલી ઘટનાક્રમની કોઈપણ પરિસ્થિતિ વિષે હોવું જોઈએ, અર્થાત્ મૃત્યુના કારણ અને પરિસ્થિતિઓ વિષે, અગાઉની અથવા અનુગામી લેવડદેવડ વિષે નહીં; આવી સ્વતંત્ર લેવડદેવડ આ પ્રકારના પુરાવા સ્વીકારવાના

આવશ્યકતાના સિદ્ધાંતની હદમાં આવતી ન હોઈ બહાર રાખવામાં આવે છે. જ્યારે એવું સાબિત થયું ન હોય કે વ્યક્તિ પ્રશ્નાધીન ઘટનામાં થયેલી ઇજાઓના પરિણામે મૃત્યુ પામી હતી, ત્યારે તેના નિવેદનને તેના મૃત્યુના કારણ વિષેનું અથવા તેના મૃત્યુમાં પરિણામ પામેલી કોઈપણ પરિસ્થિતિ વિષેનું નિવેદન કહી શકાય નહીં. (એ.આઈ.આર. ૧૯૬૪ એસ.સી. ૯૦૦.) જ્યાં એવું દર્શાવવા માટે કશું જ નથી કે મરણાસન્ન નિવેદનમાં જે ઇજાનો ઉલ્લેખ છે તે જ ઇજાગ્રસ્ત વ્યક્તિના મૃત્યુનું કારણ હતી અથવા જે પરિસ્થિતિઓમાં તે ઇજા થઈ તે તેના મૃત્યુમાં પરિણામ પામેલી હતી, ત્યાં આ ખંડ હેઠળ તે નિવેદન ગ્રાહ્ય નથી. (આઈ.એલ.આર. ૧૯૦૧ ૨૫ બોમ. જપ.)

પૃષ્ઠ ૯૪૭: તેના મૃત્યુમાં પરિણામ પામેલી ઘટનાક્રમની પરિસ્થિતિઓ: આ ખંડ બે પ્રકારનાં નિવેદનોનો ઉલ્લેખ કરે છે: (૧) જ્યારે નિવેદન કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા તેના મૃત્યુના કારણ વિષે કરવામાં આવે, અથવા (૨) જ્યારે નિવેદન કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા તેના મૃત્યુમાં પરિણામ પામેલી ઘટનાક્રમની કોઈપણ પરિસ્થિતિ વિષે કરવામાં આવે. 'તેના મૃત્યુમાં પરિણામ પામેલી' શબ્દોનો અર્થ 'તેના મૃત્યુનું કારણ બનેલી' એવો નથી. 'તેના મૃત્યુમાં પરિણામ

પામેલી ઘટનાક્રમની કોઈપણ પરિસ્થિતિ ' અભિવ્યક્તિનો વ્યાપ
તેના મૃત્યુનું કારણ ' અભિવ્યક્તિ કરતાં વિશાળ છે. નિવેદકને
વાસ્તવમાં મૃત્યુનો ભય હોવો જરૂરી નથી. (એ.આઈ.આર. ૧૯૬૪
એમ.પી. ૩૦.)

પૃષ્ઠ ૯૪૭: કલમ ૩૨ ના ખંડ (૧) માં આવતી ' ઘટનાક્રમની
પરિસ્થિતિઓ ' અભિવ્યક્તિ, આ અભિવ્યક્તિના અર્થક્ષેત્રમાં કયા
મુદ્દાઓ ગ્રાહ્ય ગણાય તે પ્રશ્ન સામે આવેલી અદાલતો માટે
ગૂંચવણનું કારણ રહી છે. પાકાલા નારાયણ સ્વામી વિ. એમ્પરર
(એ.આઈ.આર. ૧૯૩૯ પી.સી. ૪૭) ના પ્રિવી કાઉન્સિલના
લોર્ડશીપ્સના નિર્ણયે, યોગ્ય રીતે આ અભિવ્યક્તિના ક્ષેત્રમાં
સમાવી શકાય તેવી બાબતોની મર્યાદા નક્કી કરી છે. બોર્ડનો
ચુકાદો આપનાર લોર્ડ એટકિને, તેમ છતાં, અત્યંત સ્પષ્ટ કર્યું છે કે
વિશેષ પરિસ્થિતિ સિવાય કોઈ પણ પરિસ્થિતિ ઘટનાક્રમની
પરિસ્થિતિ બની શકે નહીં જો તે મૃત્યુમાં પરિણામ પામેલી ઘટનાને
વાસ્તવમાં આવરી લેવાયેલા સમય સુધી અથવા જ્યાં મૃત્યુમાં
પરિણામ પામેલો વાસ્તવિક બનાવ બન્યો તે સ્થળ સુધી મર્યાદિત
ન હોય. સમયના પરિબળને લાંઘવાની મંજૂરી આપતી વિશેષ
પરિસ્થિતિનું ઉદાહરણ લાંબા ગાળાના વિષયપ્રયોગનું પ્રકરણ છે,
જ્યારે અંતરના પરિબળને લાંઘવાની મંજૂરી આપતી વિશેષ

પરિસ્થિતિનું ઉદાહરણ હત્યાના ઇરાદાથી લલચાવી લઈ જવાનું પ્રકરણ છે.... પરંતુ પરિસ્થિતિઓ ઘટનાક્રમની પરિસ્થિતિઓ હોવી જોઈએ અને તેમનો વાસ્તવિક ઘટનાસ્થળ સાથે કંઈક નિકટનો સંબંધ હોવો જોઈએ.

પૃષ્ઠ ૯૪૮: 'ઘટનાક્રમની પરિસ્થિતિઓ' એવો શબ્દસમૂહ નિઃસંદેહ કેટલીક મર્યાદાઓ દર્શાવે છે. તે 'પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવો' માં સમાન ઉપયોગ જેટલો વ્યાપક નથી, જેમાં તમામ સંબંધિત પરિબલોના પુરાવાનો સમાવેશ થાય છે. બીજી તરફ તે 'રેસ ગેસ્ટી' કરતાં વધુ સંકુચિત છે. પરિસ્થિતિઓનો વાસ્તવિક ઘટનાથી કંઈક નિકટનો સંબંધ હોવો જોઈએ, યદ્યપિ, ઉદાહરણ તરીકે, લાંબા ગાળાના વિષયપ્રયોગના પ્રકરણમાં, તેઓ વાસ્તવિક ઘાતક માત્રાની તારીખથી ઘણાં દૂર આવેલી તારીખો સાથે સંબંધિત હોઈ શકે છે.

પૃષ્ઠ ૯૪૮: શિવ કુમાર વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. {૧૯૬૬ ક્રિ. એપ્. આર. (એસ.સી.) ૨૮૧} ના પ્રકરણમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે સમાન અવલોકનો કર્યા છે કે પરિસ્થિતિઓનો વાસ્તવિક ઘટના સાથે કંઈક નિકટનો સંબંધ હોવો જોઈએ અને ભય અથવા શંકા દર્શાવતા સામાન્ય નિવેદનો, તે કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિ વિષે હોય કે અન્ય રીતે, અને જે સીધા મૃત્યુના પ્રસંગ સાથે સંબંધિત ન હોય, તે ગ્રાહ્ય

ગણાશે

નહીં.

પૃષ્ઠ ૯૪૯: આ ખંડ, મૃત્યુ પામેલ વ્યક્તિના એવા તમામ નિવેદનોને પુરાવામાં સ્વીકારવાની મંજૂરી આપતો નથી, જે તેના મૃત્યુના કારણ અથવા પરિસ્થિતિઓ સાથે કેટલાંચે દૂરના રીતે સંબંધ ધરાવતા મુદ્દાઓ સાથે જોડાયેલા હોય. તે માત્ર એવા નિવેદનો સુધી મર્યાદિત છે, જે તેના મૃત્યુમાં પરિણામ પામેલી ઘટનાઓ સાથે એટલા નજીકથી જોડાયેલા હોય કે તેમને તેના મૃત્યુમાં પરિણામ પામેલી ઘટનાક્રમની પરિસ્થિતિઓ સાથે સંબંધિત કહી શકાય. [(૧૯૩૯) ૬૬ આઈ.એ. ૬૬.] તેના મૃત્યુમાં પરિણામ પામેલી ઘટનાક્રમની પરિસ્થિતિઓ ' નો અર્થ માત્ર એવા તથ્યો અથવા તથ્યોની શ્રેણીથી છે, જેઓનું મૃત્યુ સાથે સીધું અથવા અંગસંગત સંબંધ હોય. તેથી, હત્યાની ઘટનાથી ઘણો સમય પહેલાં મૃત્યુ પામેલ વ્યક્તિએ કરેલું નિવેદન ગ્રાહ્ય નથી. [૧૯૭૪ ક્રિ. એલ.જે. ૧૨૦૦ (એમ.પી.).] રતનલાલ અને ધીરજલાલનું લો ઓફ એવિડન્સ (૧૯૮૨ રીપ્રિન્ટ)

“પૃષ્ઠ ૯૪: ઘટનાક્રમની પરિસ્થિતિઓ: ભય અથવા શંકા દર્શાવતાં સામાન્ય નિવેદનો, તે કોઈ વિશિષ્ટ વ્યક્તિ વિષે હોય કે અન્ય રીતે, અને જે સીધા મૃત્યુના પ્રસંગ સાથે સંબંધિત ન હોય, ગ્રાહ્ય નથી. [(૧૯૩૯) ૬૬ આઈએ ૬૬] (૧૮ ભાગ ૨૩૪.) પાનું

ઉપ: પરિસ્થિતિઓનો વાસ્તવિક ઘટના સાથે કોઈક નિકટનો સંબંધ હોવો જોઈએ અને તે એવી લેવડદેવડની હોવી જોઈએ કે જેના પરિણામે ઘોષકનું મૃત્યુ થયું હોય. પુરાવાની ગ્રાહ્યતાની શરત એ છે કે ઘોષકના મૃત્યુનું કારણ પ્રશ્નરૂપ બને. નિવેદન લેવડદેવડ બની ગયા પછી જ કરવામાં આવ્યું હોવું આવશ્યક નથી, અથવા તે કરનાર વ્યક્તિ મૃત્યુસન્નિહિત હોવી આવશ્યક નથી, અથવા પરિસ્થિતિ માં માત્ર તે કૃત્યોનો જ સમાવેશ થઈ શકે કે જે ત્યારે અને ત્યાં કરવામાં આવ્યા હતા જ્યારે અને જ્યાં મૃત્યુ થયું હતું, એવું પણ જરૂરી નથી....મૃત્યુપૂર્વ નિવેદનો આ કલમ હેઠળ ગ્રાહ્ય છે. ”

ઉપરોક્ત નિરીક્ષણો દર્શાવે છે કે પરિસ્થિતિઓનો વાસ્તવિક ઘટના સાથે કોઈક નિકટનો સંબંધ હોવો જોઈએ અને તે એવી લેવડદેવડની હોવી જોઈએ કે જેના પરિણામે ઘોષકનું મૃત્યુ થયું હોય. નિવેદન લેવડદેવડ બની ગયા પછી જ કરવામાં આવ્યું હોવું આવશ્યક નથી, અથવા તે કરનાર વ્યક્તિ મૃત્યુસન્નિહિત હોવી આવશ્યક નથી, અથવા પરિસ્થિતિઓમાં માત્ર તે કૃત્યોનો જ સમાવેશ થઈ શકે કે જે ત્યારે અને ત્યાં કરવામાં આવ્યા હતા જ્યારે અને જ્યાં મૃત્યુ થયું હતું, એવું પણ જરૂરી નથી.

૨૭. ફરીથી સર્વોચ્ચ અદાલતે અમર સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન, જેનો

અહેવાલ ૨૦૧૦(૯) એસ.સી.સી. ૬૪ માં પ્રકાશિત થયેલો છે, તે કેસમાં પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨(૧) ના કાર્યક્ષેત્ર અને વ્યાપકતા અંગે વિચારવાનો અવસર પ્રાપ્ત કયો હતો અને સર્વોચ્ચ અદાલતે અનુરૂપ ૧૮, ૧૯, ૨૦ અને ૨૧ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

૧૮. ભારતીય સાક્ષ્ય અધિનિયમની કલમ ૩૨ ની કલમ (૧) એ જોગવાઈ કરે છે કે, જે કેસોમાં કોઈ વ્યક્તિના મૃત્યુનું કારણ પ્રશ્નરૂપ બને છે, તેમાં તે વ્યક્તિએ પોતાના મૃત્યુના કારણ વિશે, અથવા તેના મૃત્યુમાં પરિણામેલા વ્યવહારની કોઈપણ પરિસ્થિતિઓ વિશે કરેલા નિવેદનો, પોતે જ સંબંધિત હકીકતો ગણાય છે. વર્તમાન કેસમાં, મૃતકના મૃત્યુનું કારણ નક્કી કરવાનું પ્રશ્ન હતું અને મૃતકે પોતાના મૃત્યુ પહેલાં થોડા મહિનાઓની અંદર ફરિયાદપક્ષના સાહેદ --૪ અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ --૫ સમક્ષ આપેલા એવા નિવેદનો કે અપીલકર્તા સ્ક્રૂટર અથવા રૂપિયા ૨૫,૦૦૦/- ની માંગ સાથે સંબંધિત બાબતે મૃતકને ત્રાસદાયક ટિપ્પણીઓ કરતો હતો, તે ભારતીય સાક્ષ્ય અધિનિયમની કલમ ૩૨(૧) ના અર્થમાં "તેના મૃત્યુમાં પરિણામેલા વ્યવહારની પરિસ્થિતિઓ" વિશેના નિવેદનો છે.

૧૯. પાકાલા નારાયણ સ્વામી વિ. એમ્પરર [એ.આઈ.આર. ૧૯૩૯ પી.સી. ૪૭]માં લોર્ડ એટકિને નિર્ધારિત કર્યું હતું કે જે વ્યવહારના

સંજોગોના પરિણામે ઘોષણાકર્તાનું મૃત્યુ થયું હોય, તેવા સંજોગો જો વાસ્તવિક ઘટનાઓ કોઈ નજીકનો સંબંધ ધરાવતા હોય, તો તે ગ્રાહ્ય રહેશે. લોર્ડ એટકિન દ્વારા નિર્ધારિત કસોટીનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨ શ્રુતલેખી પુરાવાના નિયમનો અપવાદ છે અને ભારતીય સમાજની વિશિષ્ટ પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં રાખીને અન્યાય ટાળવા માટે તેના કાર્યક્ષેત્રને વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યો છે. તેમની લોર્ડશીપે એવું નિર્ધારિત કર્યું છે કે જ્યાં મુખ્ય પુરાવો મૃત્યુ પામનાર દ્વારા કરવામાં આવેલા નિવેદનો અને લખાયેલા પત્રોનો બનેલો હોય, જે તેના મૃત્યુ સાથે સીધા સંકળાયેલા હોય અથવા સંબંધિત હોય અને જે એક સ્પષ્ટ સંકેત આપતી કથાવસ્તુ ઉજાગર કરતા હોય, ત્યાં ઉક્ત નિવેદનો સ્પષ્ટપણે કલમ ૩૨ ની મર્યાદામાં આવશે અને તેથી ગ્રાહ્ય ગણાશે, અને આવા કેસોમાં માત્ર સમયનું અંતર જ એવા નિવેદનોને અસંગત બનાવશે નહીં.

૨૦. ઇંગ્લિશ કાયદા અને ભારતીય કાયદા વચ્ચેનો ભેદ રતન સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ એચ. પી. (ઉપરોક્ત) માં પુનરોચ્ચારિત કરવામાં આવ્યો છે અને તેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે ભલે મૃત્યુ પામનાર મૃત્યુની અપેક્ષા નજીક ક્યાંય ન હોય, તો પણ તેનું નિવેદન ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨ (૧) હેઠળ

ગ્રાહ્ય બનશે, ચદ્દિપ તે સ્વરૂપે મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન તરીકે નહીં, પરંતુ શરતે કે તે આ ઉપકલમમાં નિર્ધારિત બે શરતોમાંથી કોઈ એકને પૂર્ણ કરતું હોય. તેથી, શ્રી શર્માનો આ તર્ક કે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ --૪ અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ --૫ દ્વારા તેમની સમક્ષ મૃત્યુ પામનાર દ્વારા કરવામાં આવેલા નિવેદનો અંગેનું સાક્ષ્ય શ્રુતિઆધારિત છે અને ગ્રાહ્ય નથી, તે ભૂલભર્યો છે.

૨૧. તેથી, ફરિયાદ પક્ષ એ દર્શાવવામાં સફળ રહ્યું છે કે મૃત્યુ પામનાર સ્ત્રીને તેના મૃત્યુ પહેલાં થોડા જ સમય પહેલાં અપીલકર્તા દ્વારા દહેજની માંગ સાથે સંબંધિત ટોણાં મારવામાં આવ્યા હતા. આ અદાલતે પવન કુમાર અને અન્ય વિ. હરિયાણા રાજ્ય (ઉપરોક્ત) માં એવું ઠરાવ્યું છે કે લગ્નમાં પ્રવેશ કરતી વેળાએ એક યુવતી આશા અને આકાંક્ષા સાથે આગળના સુંદર દિવસોના સ્વપ્નનો જોતી હોય છે, અને જો બીજા જ દિવસથી પતિ દહેજ ન લાવવાના કારણે તેને ટોણાં મારવાનું અને તેને કુરુપ કહેવાનું શરૂ કરે, તો એવી કોઈપણ વધૂ માટે તેથી વધુ માનસિક યાતના, હેરાનગતિ અથવા ફૂરતા બીજી હોઈ શકે નહીં, અને પતિ દ્વારા કરાયેલા આવા ટોણાં મારવાના કૃત્યો કલમ ૪૯૮એ તથા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪બી, બંનેના અર્થક્ષેત્રમાં ફૂરતા ગણાશે. ”

૨૮. સર્વોચ્ચ અદાલતના ઉપરોક્ત અવલોકનો દર્શાવે છે કે જ્યાં મુખ્ય પુરાવો

મૃતક દ્વારા કરાયેલા નિવેદન અને તેણીએ લખેલા પત્રોનો બનેલો હોય, અને જે તેના મૃત્યુ સાથે સીધા સંકળાયેલા હોય અથવા સંબંધિત હોય તથા જે સમગ્ર ઘટનાક્રમની સ્પષ્ટ કહાની રજૂ કરતા હોય, ત્યાં એવું નિવેદન પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨ ની હદમાં સ્પષ્ટપણે આવશે અને તેથી તે ગ્રાહ્ય ગણાશે; અને આવા કેસોમાં માત્ર સમયનું અંતર જ એવા નિવેદનને અપ્રસંગિક બનાવતું નથી. સર્વોચ્ચ અદાલતે એ પણ નોંધ્યું હતું કે જો કોઈ યુવતી લગ્નમાં પ્રવેશ કરતી વખતે આવનારા સારા દિવસોના સ્વપ્નો, આશા અને આકાંક્ષા સાથે જાય, અને બીજા જ દિવસથી પતિ દહેજ ન લાવવા બાબતે તેને ટોણા મારવાનું શરૂ કરે અને તેને કુરૂપ કહીને અપમાનિત કરે, તો કોઈપણ વરકન્યા માટે તેનાથી વધુ માનસિક યાતના, હેરાનગતિ અથવા ફૂરતા હોઈ શકે નહીં.

૨૯. ઉપરોક્ત સર્વોચ્ચ અદાલતના બે નિર્ણયો, અમારા મત મુજબ, પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨(૧) ના કાર્યક્ષેત્ર અને વ્યાપને સ્પષ્ટ કરે છે અને સ્થિર થયેલ કાનૂની સ્થિતિ દર્શાવે છે કે પરિસ્થિતિઓનો વાસ્તવિક ઘટનાક્રમ સાથે કોઈક નિકટનો સંબંધ હોવો આવશ્યક છે અને તે એવી લેવડદેવડનો ભાગ હોવી જોઈએ, જેના પરિણામે નિવેદનકર્તાનું મૃત્યુ થયેલું હોય.

૩૦. હાલના કેસમાં, ઉપરોક્ત ફરિયાદ પીડિતા દ્વારા શાહીબાગ પોલીસ સ્ટેશન ખાતે કલમ ૩૭૬(૨) વગેરે હેઠળના આક્ષેપિત ગુનાની બાબતે નોંધાવવામાં આવી ત્યારે તેણે આત્મહત્યા કરવાનો મનસૂબો બનાવ્યો ન હતો એમ માનવામાં આવે તોપણ, અનુગામી પરિસ્થિતિઓ નોંધ પર આવી છે અને તે નીચે મુજબ વર્ણવી શકાય છે:

- (૧) પોલીસ કોન્સ્ટેબલ આશાબેને પીડિતાને કપડાં બદલવા જણાવ્યું હતું. પીડિતાને એવો વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો હતો કે પીડિતા પોતે જ આક્ષેપિત ઘટનામાં આરોપીને સંડોવવા માટે ત્યાં ગઈ હોવી જોઈએ.
- (૨) જ્યારે સિવિલ હોસ્પિટલના ડૉક્ટરો દ્વારા તેની સારવાર થવાની હતી, ત્યારે મુખ્ય વ્યક્તિ, ડૉ. જાદવ (આરોપી નં. ૧૧) એ તેની યોગ્ય રીતે સારવાર કરી નહોતી. તેને યોગ્ય સારવાર આપવામાં આવી નહોતી.
- (૩) તેના ગુપ્તાંગો અને શરીરમાં થયેલી ગંભીર પીડા માટે તેને ડૉ. કૃપાબેન ત્રિવેદી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩૯ ની મદદ લેવી પડી, કારણ કે આ બળાત્કારનો કેસ હોવાથી અન્ય બે કે ત્રણ ડૉક્ટરોએ તેની સારવાર કરવા ઇનકાર કર્યો હતો. જ્યારે ડૉ. કૃપાબેન, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩૯ એ તેની તપાસ કરી, ત્યારે તેમણે પીડિતાને સંપૂર્ણપણે હતોત્સાહ અને નિરાશ સ્થિતિમાં હોવાનું

નોંધ્યું હતું.

- (જ) ચંદનના કાકા, એડ, દ્વારા પાંચ વ્યક્તિઓ માટે પ્રતિ વ્યક્તિ ૧૦ લાખ, કુલ ૫૦ લાખ આપી, તે પણ પોલીસ સ્ટેશનના પરિસરમાં, મામલો પતાવવાનો કરાયેલ પ્રસ્તાવ.
- (પ) અજમેર અને દિલ્હીમાંથી ટેલિફોન દ્વારા પીડિતા અને તેની બહેનને આપવામાં આવેલી ધમકીઓ.
- (ડ) તમામ આરોપીઓની ધરપકડ ન થવી.
- (ઢ) પીડિતાને તેના શરીર પર તથા ખાસ કરીને ગુપ્તાંગોમાં હિંસક જાતીય હુમલો અને સામૂહિક બળાત્કારને કારણે થયેલી બહુવિધ ઈજાઓ.
- (ઁ) સમાજમાં આર્થિક રીતે મધ્યમ વર્ગની યુવતીની પ્રવર્તમાન સામાજિક પરિસ્થિતિઓ અને હિંસક જાતીય હુમલો તથા સામૂહિક બળાત્કારના કારણે થયેલ માનસિક આઘાત.
- (૆) ૦૭.૦૧.૨૦૦૪ પૂર્વે પીડિતાએ આત્મહત્યા કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો, પરંતુ તે નિષ્ફળ ગયો.

૩૧. અમારા વિચારીત મત મુજબ, ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિઓ એ નિષ્કર્ષે પહોંચવા માટે પૂરતી છે કે મૃત્યુમાં પરિણમેલા વ્યવહાર સાથે નજીકનો સંબંધ હતો. એ જણાવવાની વિશેષ જરૂર નથી કે મૃત્યુમાં પરિણમેલા વ્યવહાર સાથે

નજીકનો સંબંધ છે કે નહીં તે દરેક પ્રકરણના તથ્યો પર આધારિત રહેશે અને સર્વોચ્ચ અદાલતે નિરીક્ષ્યું છે તેમ, કોઈ કઠોર બંધાયેલું સૂત્ર હોઈ શકતું નથી. મૃત્યુમાં પરિણમેલા વ્યવહાર સાથે પરિસ્થિતિઓ નજીકથી સંબંધિત છે કે નહીં તે નિર્ધારિત કરતી વખતે, ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨(૧) ની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં એવી પરિસ્થિતિઓની મૂલવણી કરતાં સમાજમાં પ્રવર્તમાન સામાજિક માળખાનો પણ પ્રભાવ રહેશે. જ્યારે કોઈ યુવાન યુવતી સાથે, જે વ્યક્તિઓ તેને અગાઉથી ઓળખીતાં હતા, તેમના દ્વારા આક્રમક લૈંગિક અત્યાચાર સાથે સામૂહિક બળાત્કાર કરવામાં આવે, ત્યારે આવી પીડિત યુવતીના મન પર ભારે માનસિક આઘાત થવો સ્વાભાવિક છે. સમાજમાં સ્ત્રી તરીકેની તેની ગૌરવભાવનાને સંપૂર્ણપણે છીનવી લેતી ક્રૂર રીતથી થયેલા શારીરિક શોષણ સાથે માનસિક શોષણની લાગણી પણ તે વહન કરતી રહેશે. તે પોતાના પરિવારજનો અને ખાસ કરીને માતા-પિતા તથા નજીકના સગાઓએ સહન કરેલા દુઃખને કારણે પણ ભારે માનસિક આઘાતમાંથી પસાર થશે. તેથી, અમને એવું જણાય છે કે જો પીડિતાના સમાજમાં પ્રવર્તમાન સામાજિક પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લઈએ, જેને હિંસક રીતે અને સંપૂર્ણ આક્રમક લૈંગિક અત્યાચાર સાથે સામૂહિક બળાત્કારનો ભોગ બનાવવામાં આવી હોય અને ત્યારબાદ એ પણ દસ્તાવેજમાં આવ્યું હોય કે તેણે આત્મહત્યા કરી, તો એવું કહી શકાય કે

ફરિયાદ પક્ષ પીડિતાના મૃત્યુમાં પરિણામેલી પરિસ્થિતિઓ દર્શાવવામાં સફળ રહ્યું છે. તેથી, અમારા મત મુજબ, ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨(૧) નો મૃત્યુમાં પરિણામેલા વ્યવહાર સંબંધિત બીજો ભાગ પૂર્ણ થાય છે, અને તેથી ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨(૧) હાલના પ્રકરણના તથ્યો પર લાગુ કરી શકાય.

૩૩. એક વાર એવું ઠરાવવામાં આવે કે તે જો એવું જણાય કે ભોગ બનનારાએ તેના જીવનકાળ દરમિયાન કરેલું નિવેદન સ્વૈચ્છિક હતું અને વિશ્વાસપ્રેરક હતું, તો પુરાવા અધિનિયમ તેવા નિવેદન પર લાગુ પડી શકે છે અને તેને મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન તરીકે ઓળખી શકાય. તેથી, હવે અમને એ તપાસવાની આવશ્યકતા રહે છે કે ભોગ બનનારાએ જીવિત હોય ત્યારે કયા નિવેદનો કર્યા હતા અને તેઓ વિશ્વાસપ્રેરક છે કે નહીં.

૩૪. સાક્ષ્ય અધિનિયમની કલમ ૩૨ ની લાગુ પડતાની સાથે, પીડિતાએ પોતાની જીવનકાળ દરમિયાન કરેલા નિવેદનના વિચારના સિદ્ધાંતો, જેને લોકપ્રિય રીતે મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, હવે સુસ્થાપિત છે. નિવેદન એવું હોવું જોઈએ કે જે તેની સાચાશ અંગે પૂર્ણ વિશ્વાસ પ્રેરિત કરે. અદાલતે સતર્ક રહેવું પડે કે મૃતકનું નિવેદન ચાતના કે

પ્રેરણા પરિણામે આપવામાં આવ્યું ન હોય અથવા કલ્પનાનું ઉપજ ન હોય. અદાલતને વધુમાં એથી સંતુષ્ટ થવું જરૂરી છે કે હુમલાખોરને જોવાની અને ઓળખવાની સ્પષ્ટ તક મળ્યા બાદ મૃતકની માનસિક સ્થિતિ સુસ્થિત હતી. એકવાર અદાલત એથી સંતુષ્ટ થાય કે નિવેદન સાચું અને સ્વૈચ્છિક હતું, તો નિઃસંદેહ તે કોઈ વધુ પુષ્ટિકરણ વિના તેના આધારે દોષારોપણનો આધાર રાખી શકે છે. કાનૂનની કોઈ અચૂક નિયમરૂપે એવું નિર્ધારિત કરી શકાય નહીં કે મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન, જ્યાં સુધી તેનું પુષ્ટિકરણ ન થાય ત્યાં સુધી, દોષારોપણનો એકમાત્ર આધાર બની શકે નહીં. પુષ્ટિકરણની આવશ્યકતાવાળો નિયમ માત્ર સાવચેતીનો નિયમ છે. આ સંદર્ભે સર્વોચ્ચ અદાલતના મુથુકિતુ વિ. સ્ટેટ કેસમાં, જે (૨૦૦૫) ૯ એસ.સી.સી., ૧૧૩ માં અહેવાલિત છે, આપેલા નિર્ણયનો, અને વિશેષ કરીને તે ચુકાદાના અનુચ્છેદ ૧૫ માં કરાયેલા અવલોકનોનો, ઉલ્લેખ કરી શકાય. ઉપરોક્ત સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિના પ્રકાશમાં, હવે અમારે પોલીસ સમક્ષ ફરિયાદ સ્વરૂપે અને અન્ય રીતે, જો કોઈ હોય, પીડિતાએ પોતાની જીવનકાળ દરમિયાન કરેલા નિવેદનના પાસાનું વધુ પરીક્ષણ કરવાનું છે.

૩૫. પીડિતાએ કરેલું પ્રથમ ઘોષણાપત્ર સામૂહિક બળાત્કારની ઘટનાના વણ સંબંધિત આંક ૨૮૩ ઉપરની ફરિયાદ છે. ફરિયાદની સામગ્રીનું

પુનરાવર્તન કરવાની જરૂર નથી, કારણ કે તે જ બાબત આ વર્તમાન ચુકાદાના પ્રથમ પરિચ્છેદમાં અમે અગાઉથી જ પુનઃપ્રસ્તુત કરી છે; પરંતુ અમારે માત્ર એ તપાસવાની આવશ્યકતા છે કે આંક ૨૮૩ ઉપરની એવી ફરિયાદને, પીડિતાએ ફરિયાદમાં એવો ઉલ્લેખ કર્યો હતો તે દર્શાવવા માટે તથા તે સ્વૈચ્છિક સ્વભાવની હતી અને પીડિતાએ જ્યારે ફરિયાદ નોંધાવી ત્યારે તે સંપૂર્ણ ભાનસ્થિતિમાં હતી, એમ કહી શકાય તેવી રીતે નિયમિતપણે સાબિત થયેલી ગણાવી શકાય કે નહીં. પીડિતાની બહેન વૈશાલી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩, આંક ૭૮, જે ફરિયાદ નોંધાતી વખતે હાજર હતી, તેની સાક્ષી ફરિયાદ પક્ષના મામલાને સંપૂર્ણ ટેકો આપે છે. તેની સાક્ષી મુજબ, પોલીસ અધિકારી શ્રી તરલ, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૩ આવ્યા બાદ, પીડિતાને પાણી અને ચા આપવામાં આવ્યા અને તેને શાંતિથી બેસાડવામાં આવી. ત્યારબાદ ૪-૫ પોલીસ કર્મચારીઓ આવ્યા હતા, જેમાં શર્મા સાહેબ પણ હાજર હતા અને પોલીસ અધિકારીની હાજરીમાં ફરિયાદ લેવામાં આવી. તેણે પોતાની સાક્ષીમાં જણાવ્યું છે કે તેમને શાહીબાગ પોલીસ સ્ટેશન જવા કહેવામાં આવ્યા બાદ અને તેઓ શાહીબાગ પોલીસ સ્ટેશન પહોંચ્યા ત્યાં સુધી, પીડિતા પોતાને સંભાળી ચૂકી હતી અને પીડિતાએ તેને સમજાવ્યું હતું કે ઘટના કેવી રીતે બની હતી અને તેના માટે કોને જવાબદાર કહી શકાય. જિરહ દરમિયાન બચાવ પક્ષ ફરિયાદ નોંધાય તે પહેલાં પીડિતાએ સંપૂર્ણ ભાન પ્રાપ્ત કર્યું

નહોતું તે બાબતે કોઈ મહત્વપૂર્ણ વિરોધાભાસ રજૂ કરવામાં સફળ થયો નથી; તેમજ બચાવ પક્ષે ઉક્ત સાક્ષીને આપેલું એ સૂચન કે હકીકતમાં ફરિયાદ વૈશાલી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩ દ્વારા આપવામાં આવી હતી અને પીડિતાએ નહીં, તે બાબતનો પણ ઉક્ત સાક્ષીએ સ્પષ્ટ ઇનકાર કર્યો છે. ફરિયાદ બાબુભાઈ ઈટાજી તરલ, પોલીસ અધિકારી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૩ દ્વારા નોંધવામાં આવી હતી, જેઓની સાક્ષી આંક ૨૮૨ પર નોંધાયેલ છે. ઉક્ત સાક્ષી મુજબ, પીડિતાએ પોતે જ પોતાનું નામ અને સરનામું આપ્યું હતું અને તેણે જ જે જણાવ્યું હતું તે તેમની દ્વારા ફરિયાદરૂપે નોંધાયું હતું. જિરહમાં, તેમણે ખાસ જણાવ્યું છે કે ૭.૪૫ પહેલાં તેઓ ફરિયાદ લઈ શક્યા નહોતા, કારણ કે તે નશાની અસર હેઠળ હતી. તેમ છતાં, તે સંપૂર્ણ રીતે સુધરી ગયા બાદ ફરિયાદ લેવામાં આવી. તેમણે ખાસ ઇનકાર કર્યો છે કે છોકરી (પીડિતા) બોલી શકે તેવી સ્થિતિમાં નહોતી. ઉક્ત સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે ફરિયાદ નોંધવામાં અંદાજે ૧ થી ૧½ સમય લાગ્યો હતો અને તેમણે એ સ્વીકાર્યું છે કે તે સમયે વૈશાલીબેન, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩ હાજર હતી. જ્યારે તેમને એ પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો કે પીડિતા ફરિયાદ આપતી વખતે જ્યાં અટકતી હતી ત્યાં વૈશાલીબેન, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩ હકીકતો કહી રહી હતી કે કેમ, ત્યારે સાક્ષીએ તેનો સ્પષ્ટ ઇનકાર કર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે વૈશાલી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩ને ૫ ફૂટના અંતરે રાખવામાં આવી હતી અને

વિપરીત રીતે, પીડિતા પોતાની બહેન ક્યાં છે તે પૂછતી હતી. જ્યારે બચાવ પક્ષે જિરહમાં તેમને એ પ્રશ્ન પૂછ્યો કે પીડિતા બોલવામાં અસમર્થ હતી કે તેનો અવાજ સંભળાતો નહોતો, ત્યારે સાક્ષીએ તેનો સ્પષ્ટ ઇનકાર કર્યો અને જણાવ્યું કે તે નશાની અસરથી બહાર આવ્યા પછી ફરિયાદ આપવામાં આવી હતી અને તેણે જે કંઈ કહ્યું તે સ્પષ્ટ રીતે સમજાય તેવું હતું અને તે ધીમે ધીમે વિગત આપી રહી હતી. ઉક્ત સાક્ષીનો સામનો સહી સંબંધિત પાસાઓ અંગે કરાવવામાં આવ્યો હતો. જિરહમાં તેમણે સ્પષ્ટ જણાવ્યું હતું કે ફરિયાદ લેવાની કામગીરી પૂર્ણ થયા પછી ફરિયાદ વાંચીને સંભળાવવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ સહી લેવામાં આવી હતી. વધુમાં, જિરહમાં ઉક્ત સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે જ્યારે તેમણે વૈશાલી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩ને ફરિયાદ આપવા કહ્યું હતું, ત્યારે તેણે ઇનકાર કર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે ફરિયાદ તો માત્ર પીડિતાજ આપશે.

૩૬. અમારા મત મુજબ ઉપરોક્ત પુરાવા એ દર્શાવવા માટે પૂરતા છે કે ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલ નિવેદન પીડિતાએ સભાન સ્થિતિમાં કર્યું હતું અને કરાયેલ નિવેદન પીડિતાએ સ્વયં આપ્યું હતું તથા તેના પર સ્વયં હસ્તાક્ષર કર્યા હતા, અને તે તેની બહેન વૈશાલી, પ્રોસિક્યુશન વિટનેસ ૩ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું એમ નથી, જેમ આરોપી તરફથી વિદ્વાન વકીલ

દ્વારા રજૂ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

૩૭. આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા એવી દલીલ કરવાનો એક નિષ્ફળ પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હતો કે પોલીસ અધિકારી બાબુભાઈ, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૩, ફરિયાદની નોંધણીની કાર્યવાહીને સમર્થન આપવાનો ફરજબદ્ધ છે, કારણ કે જો તે તેનાથી વિપરીત કંઈ કહે, તો તેની સેવા-કારકિર્દી મુશ્કેલીમાં મુકાઈ જશે અને વધુમાં પોલીસ અધિકારીને એવો પ્રલોભન પણ થઈ શકે કે અદાલત દ્વારા દોષસિદ્ધિ થાય તે સુનિશ્ચિત કરે, અને તેથી તે બાબત સાચી કે યોગ્ય ન હોય તો પણ તે અનુરૂપ નિવેદન કરવા બંધાયેલો છે. તેથી, પીડિતાની સજાગ અવસ્થાની જાણકારી તથા ફરિયાદમાં કરાયેલ નિવેદનની સ્વૈચ્છિકતા અંગે વિચારણા કરવા માટે અદાલતે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૩ના આંક ૨૮૨ ખાતેના નિવેદન પર સંપૂર્ણપણે આધાર રાખવો નહીં.

૩૮. અમારા મત મુજબ, ઉક્ત દલીલ બે કારણોસર પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ જ નકારી કાઢવા યોગ્ય છે; એક તો એ છે કે, જો કોઈ હોય તો, કોઈપણ સાક્ષી દ્વારા મુખ્ય પરીક્ષણમાં કરવામાં આવેલા નિવેદન અંગેના મહત્વના વિરોધાભાસને સાબિત કરવાનો ભાર બચાવ પક્ષ પર છે. માત્ર એટલા માટે કે કોઈ વ્યક્તિ ફરિયાદ નોંધનાર પોલીસ અધિકારી છે અને ફરિયાદ

પક્ષના કેસને સમર્થન આપે છે, તેથી તેને રજૂ કરવામાં આવતા આધાર પર રસ ધરાવતા સાક્ષી તરીકે કહી શકાય નહીં. જો ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોય, તો સાક્ષી તરીકેની હેસિયતમાં કોઈપણ પોલીસ અધિકારીનું, સ્થાપિત ધોરણો અને કાયદામાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર, અદાલત સમક્ષ સત્ય રજૂ કરવું કર્તવ્ય છે. તેના નિવેદનની બચાવ પક્ષ દ્વારા જિરહમાં કસોટી થઈ શકે, પરંતુ બચાવ પક્ષ આવા અધિકારીના સાક્ષ્યમાં કોઈ મહત્વનો વિરોધાભાસ બહાર લાવવામાં સફળ થયું નથી. વધુમાં, આ એવો મામલો નથી જેમાં સાક્ષી માત્ર પોલીસ અધિકારી જ હોય, પરંતુ તે બાબતોને પીડિતાની બહેન વૈશાલી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩, ના સાક્ષ્યથી પણ પુષ્ટિ મળે છે. બચાવ પક્ષ એ પણ દર્શાવવામાં સફળ થયું નથી કે પી.એસ.આઈ. તરાલ, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૩, ને આરોપી વિરુદ્ધ કોઈ દ્વેષભાવના હતી અથવા અન્યથા કંઈ હતું. તેથી, અમે માનીએ છીએ કે આ દલીલ માત્ર નિરાધાર જ નથી, પરંતુ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ભૂલભરેલી પણ છે.

૩૯. ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં લેતાં, અમે એવું માનીએ છીએ કે ફરિયાદ, આંક ૨૮૩, માં કરવામાં આવેલ નિવેદન, પીડિતા જીવિત હતી ત્યારે તેની સભાન અવસ્થામાં સ્વૈચ્છિક રીતે કરવામાં આવેલ હોવાનું કહી શકાય અને બચાવ પક્ષનો એવો દાવો કે ફરિયાદ વૈશાલી, ફરિયાદપક્ષના

સાહેદ-૩, દ્વારા આપવામાં આવી હતી, તે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૩ અને વૈશાલી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩ ના ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત પુરાવાના પરિપ્રેક્ષ્યમાં સ્વીકારી શકાય તેમ નથી.

૪૦. એવી દલીલ કરવાનો પણ પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હતો કે અનુસર્ત અરજિયલ્લિ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩ એ પોલીસ અધિકારી સમક્ષ એવું જણાવ્યું હતું કે સંબંધિત સમયે ફરિયાદ પર બિજલની સહી લેવાઈ નહોતી કારણ કે તે સહી કરવામાં અસમર્થ હતી; પરંતુ અમારા મત મુજબ, પી.એસ.આઈ. તરલ, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૩, ના ઉપરોક્ત સ્પષ્ટ પુરાવાથી કે પીડિતાએ તરત જ, તેમના સમક્ષ, તે દસ્તાવેજ પર સહી કરી હતી, તે દલીલ પણ નિષ્ફળ બને છે.

૪૧. ઉપરોક્ત બાબત અમને આગળ આ તપાસ કરવા દોરી જાય છે કે, ફરિયાદની નોંધણી થયા પછી પીડિતાએ કોઈ અન્ય જાહેરનામું કર્યું છે કે કેમ અને જો કર્યું હોય, તો તે કયા છે તથા તેમનું પુરાવાત્મક મૂલ્ય શું છે.

૪૨. વૈશાલી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩, ની સાક્ષી દ્વારા, ફરિયાદ પક્ષ પછી ફરિયાદ નોંધાયા બાદ પોતાના જીવનકાળ દરમિયાન પીડિતાએ ૦૩.૦૧.૨૦૦૪ના રોજ પોલીસ કમિશનરને એક અરજી કરી હતી, જેમાં

પીડિતાએ જણાવ્યું હતું કે એર અને એ3 બળાત્કારમાં સંકળાયેલા નહોતા, અને તેથી તે પીડિતાએ પોતાના જીવનકાળ દરમિયાન કરેલ મૌખિક મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન તરીકે ગણાવી શકાય એવી દલીલ કરવા બચાવ પક્ષે પ્રયાસ કર્યો હતો. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩ વૈશાલીએ પીડિતાએ અરજી કર્યાની હકીકત તથા એર અને એ3ના અસંકળાયેલાપણાં અંગે તેની વિગતો સ્વીકારી હતી અને તેથી એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે તે પણ પીડિતાએ પોતાના જીવનકાળ દરમિયાન કરેલ મૌખિક ડી.ડી. તરીકે ગણાવી શકાય.

૪૩. તે મુજબ, તારીખ ૦૩.૦૧.૨૦૦૪ ની અરજી તો નોંધપાત્ર પર આવી નથી અને ન તો બચાવ પક્ષે આવા પુરાવાના ઉત્પન્ન કરવા માટે અદાલત સમક્ષ કોઈ અરજી કરી છે. તેથી, વૈશાલી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩ એ પોતાની જિરહમાં કરેલા નિવેદન સિવાય, ઉક્ત અરજીની સામગ્રી અદાલત માટે અજ્ઞાત કહી શકાય. બીજું પ્રાસંગિક પાસું એ છે કે વૈશાલી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩ એ સ્વીકાર્યું હતું કે પીડિતાએ તેને જણાવ્યું હતું કે આવી અરજી કરવામાં આવી છે, પરંતુ અરજી શા માટે કરવામાં આવી હતી અથવા કઈ પરિસ્થિતિમાં કરવામાં આવી હતી તે અંગે તેણે કોઈ સ્પષ્ટતા કરી નહોતી. તેથી, અરજી તથા તેની સંપૂર્ણ સામગ્રીના અભાવે, વૈશાલી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩ એ જિરહમાં કરેલા નિવેદનને અદાલત

વિશ્વસનીયતા આપી શકે તેમ નથી. વધુમાં, જ્યાં સુધી એવો પુરાવો નોંધપાત્ર પર ન આવે કે તે નિવેદન પૂર્ણ સચેત અવસ્થામાં અને સ્વૈચ્છિક સ્વરૂપનું હતું, ત્યાં સુધી તેને વિશ્વાસ પ્રેરનાર કોઈ ઘોષણા કહી શકાય નહીં. સાથે સાથે, પ્રથમ ઘોષણા રૂપે કરવામાં આવેલી અને સ્વૈચ્છિક સ્વરૂપની હોવાનું જણાયેલ ફરિયાદમાં ઘટનાની જે પરિસ્થિતિઓ વર્ણવવામાં આવી છે, તેને અવગણવી શક્ય નથી, કારણ કે પીડિતાએ ફરિયાદમાં જણાવ્યું હતું કે તેને દારૂ પીવા માટે મજબૂર કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ તે બેભાન થઈ ગઈ હતી. વૈશાલી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩ એ જ્યારે તેને એ૧ ની કારમાં જોયી ત્યારે પણ તે લગભગ બેભાન અવસ્થામાં જ હતી. આ પરિસ્થિતિઓમાં, અમે આ સ્વીકારી શકતા નથી કે પીડિતાએ કથિત તારીખ ૦૩.૦૧.૨૦૦૪ ની અરજીમાં એ૨ અને એ૩ બળાત્કારમાં સંકળાયેલા નહોતા એવી ઘોષણા કરી હતી, ખાસ કરીને ત્યારબાદ પીડિતાએ આત્મહત્યા-ચિઠ્ઠીમાં એ૨ અને એ૪૩ ની સંડોવણી દર્શાવી હોવાનું કહેવાય છે, જોકે આ આરોપીઓની એ દલીલને આધીન છે કે વર્તમાન કેસમાં આત્મહત્યા-ચિઠ્ઠીને વિચારણામાં લઈ શકાય નહીં, અને આવી દલીલનો અમે અનુગામી તબક્કે યોગ્ય રીતે વિચાર કરીશું.

૪૪. એ દલીલ કરવાનો પણ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે ડૉક્ટર જાદવ

સમક્ષ આપવામાં આવેલા તબીબી ઇતિહાસમાં, જે આંક ૨૮૧ પરના ઇજા પ્રમાણપત્રમાં નોંધાયેલ છે, પીડિતાએ જણાવ્યું હતું કે એજ સાજલ, એ૩ ચંદન, એ૧૨ ધર્મેન્દ્ર અને એ૧ મોન્ટી @ સુગમ હોટેલ અશોક પેલેસમાંથી ફાર્મ હાઉસ પર ગયા હતા, પરંતુ પીડિતા ગઈ નહોતી અને તેણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે જ્યારે તે અશોક પેલેસમાં હતી ત્યારે એજ એ તેને મારીને દારૂ અને બિયર પીવા માટે મજબૂર કરી, જે તેઓએ પીધાં હતાં, અને તેમણે બળજબરીપૂર્વક તેના પર શારીરિક કાબૂ મેળવી લીધો હતો અને તે બેહોશ થઈ ગઈ હતી અને ત્યારબાદ શું બન્યું તેની તેને જાણ નહોતી. એ દલીલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે ડૉક્ટર જાદવ સમક્ષ કરાયેલા ઉક્ત નિવેદનમાં એર માંડનની હાજરી દર્શાવવામાં આવેલ નથી. તેથી, ડૉક્ટર જાદવ સમક્ષ આપવામાં આવેલ ઇતિહાસ, જે આંક ૨૮૧ પરના ઇજા પ્રમાણપત્રમાં નોંધાયેલ છે, તેને પણ પીડિતાએ પોતાના જીવનકાળ દરમિયાન કરેલી ઘોષણા તરીકે માનવી જોઈએ.

૪૫. નોંધવું યોગ્ય ગણાય છે કે ડૉક્ટર જાદવ સમક્ષ, જેના વિરુદ્ધ પીડિતાને ફરિયાદ હતી કે તેણે પોતાની ફરજો યોગ્ય રીતે નિભાવેલી નહોતી અને ફરિયાદ પક્ષે તેને આરોપી તરીકે એવે તરીકે દર્શાવ્યો હતો, તબીબી ઇતિહાસ આપવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં, બીજા ભાગમાં, ફરિયાદમાં જણાવ્યા મુજબ, તેણીએ જણાવ્યું છે કે તેણી બેભાન થઈ ગઈ હતી અને

તે પછીની ઘટનાની તેને કોઈ જાણકારી નહોતી. ડૉ. જાદવે, પીડિતાએ તેને આપેલા તબીબી ઇતિહાસના આધારે કરવામાં આવેલી જાહેરાતનો તથ્ય પુરવાર કરવા માટે સાક્ષી પાંજરામાં પ્રવેશ કર્યો નથી. આ પરિસ્થિતિઓમાં, જ્યારે ડૉ. જાદવ પોતે જ કેસમાં આરોપી નં. ૧૧ હતા અને પીડિતાને ફરિયાદ હતી કે તેણે તેની યોગ્ય રીતે સંભાળ લીધી નહોતી અને પોતાની ફરજ યોગ્ય રીતે નિભાવી નહોતી, ત્યારે પીડિતાએ આપેલો અને ડૉ. જાદવે તે મુજબ નોંધેલો ઇતિહાસ દર્શાવવા માટે યોગ્ય પુરાવો અદાલત સમક્ષ આવે નહિ ત્યાં સુધી, તેને તબીબી ઇતિહાસમાં નોંધાયેલી પીડિતા દ્વારા કરવામાં આવેલી જાહેરાત તરીકે માનવામાં આવી શકે નહીં. તેથી, અમને એવું જણાય છે કે જો જાહેરાતની સ્વૈચ્છિકતા માટેની કસોટી વિચારવાની હોય, તો સંબંધિત સાક્ષીઓના સંબંધિત પુરાવાના અભાવે, એટલે કે અરજી પોતે જ તા. ૦૩.૦૧.૨૦૦૪ તથા ડૉ. જાદવના પુરાવાના અભાવે, જેમણે ઇતિહાસ નોંધ્યો હોવાનું કહેવાય છે, અને તે પાસાઓ સાથે કે ડૉ. જાદવને પણ આરોપી તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા તથા પીડિતાને ફરિયાદ હતી કે જણાવેલ ડૉક્ટરે પોતાની ફરજો યોગ્ય રીતે નિભાવેલી નહોતી, અમારા માટે ઉપરોક્ત બંને પાસાઓને ૦૧.૦૧.૨૦૦૪ના રોજ ડૉક્ટર જાદવ સમક્ષ અથવા ૦૩.૦૧.૨૦૦૪ના રોજ પીડિતાએ પોલીસ કમિશનરને કરેલી અરજીમાં કરવામાં આવેલી મૌખિક મૃત્યુપૂર્વ જાહેરાત તરીકે ગણવું શક્ય નથી. કોઈ

પણ પરિસ્થિતિમાં, ભલે તેમને પીડિતાએ ફરિયાદમાં કરેલી અનુગામી જાહેરાત તરીકે માનવામાં આવે, તો પણ પીડિતાએ સંપૂર્ણ ચેતનાવસ્થામાં અને સ્વૈચ્છિક રીતે કરેલી ફરિયાદની પ્રથમ જાહેરાત માટે સમર્થનની બાબત વિચારવી જરૂરી બની શકે. પરંતુ ઉપરોક્ત કહેવાતી બે જાહેરાતોના કારણે, જેમ રજૂઆત કરવામાં આવી છે તેમ, ફરિયાદમાં કરેલી જાહેરાતનું પુરાવાત્મક મૂલ્ય નષ્ટ થઈ જશે અથવા નિષ્ફળ બનશે, એવી દલીલ સ્વીકારવાની અમારી સ્થિતિ નથી. કોઈ પણ પરિસ્થિતિમાં, તબીબી ઇતિહાસમાં એ૧, એ૩, એ૪ અને એ૧૨ની હાજરી બાબતે સસંગતતા છે અને તા. ૦૩.૦૧.૨૦૦૪ની અરજીમાં એ૧, એ૪ અને એ૧૨ની હાજરી બાબતે કોઈ અસંગતતા નથી. ફરી નોંધવું રહી ગયું નથી કે કહેવાતી આત્મહત્યા નોંધ અંગે, આરોપીઓની એ દલીલના આધિન કે તેને પુરાવામાં ગણવામાં આવી શકે નહીં, જેના પર યોગ્ય તબક્કે પછી વિચાર કરવામાં આવશે, પીડિતાએ જણાવ્યું મુજબ પાંચ આરોપીઓ, એટલે કે એ૧, એ૨, એ૩, એ૪ અને એ૧૨ની સંડોવણી અને હાજરી દર્શાવવામાં આવી છે.

૪૬. ઉપરોક્ત બાબતો હવે અમને નોંધ પર ઉપલબ્ધ પુરાવાઓની, જેમાં બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓનો પણ સમાવેશ થાય છે, મૂલવણી કરીને ગુનાની, એટલે કે સામૂહિક બળાત્કારની, આચરણમાં અથવા અન્ય રીતે

વ્યક્તિઓની સંડોવણી દર્શાવે છે કે નહીં તે તપાસવા તરફ દોરી જાય છે.

૪૭. પ્રથમ પુરાવો, જેનો વિચાર કરવો યોગ્ય છે, તે ફરિયાદમાં પોલીસ સમક્ષ (આંક ૨૮૩) પીડિતાએ પોતાના જીવનકાળ દરમિયાન કરેલું નિવેદન છે. અમારા દ્વારા અગાઉ અવલોકિત મુજબ, આ ફરિયાદને પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨ હેઠળ આવતી મૃત્યુપૂર્વ જાહેરાત તરીકે ગણાવી શકાય અને આગળ પણ અમારા દ્વારા અવલોકિત તથા નિષ્કર્ષિત મુજબ, આ ફરિયાદ પીડિતાએ પોતે કરી હતી, તેની બહેન વૈશાલી (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩) એ નહીં. આ પરિસ્થિતિઓમાં, પોલીસ સમક્ષ ફરિયાદ રૂપે પીડિતાએ કરેલું આ નિવેદન મહત્વપૂર્ણ પુરાવાકીય મૂલ્ય ધારણ કરે છે. પીડિતાએ ફરિયાદમાં (આંક ૨૮૩) કરેલા આ નિવેદન પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે, પીડિતાના મુજબ, એ-૩ એ પીડિતાને પાર્ટી માટે આમંત્રિત કરી હતી અને તેને અશોકા પેલેસ પહોંચવા કહ્યું હતું. તેની બહેને તેને ઢિયકી વાહન પર અન્ડર-બ્રિજ સુધી મૂકીને ગઈ હતી અને ત્યારબાદ એ-૧ એ પોતાની મારુતિ ઝેન કાર, જેના નોંધણી નં. જીજે-૧-એચબી-૧૨૬૭ હતો, તેમાં અન્ડર-બ્રિજ પરથી તેને લઈ ગયો હતો અને તે મુજબ પીડિતા તથા એ-૧ અશોકા પેલેસ પહોંચ્યા હતા. હોટેલ અશોકા પેલેસ ખાતે એ-૪, એ-૩, એ-૧૨ અને એ-૨ હાજર હતા. એ-૩ એ પીડિતાને કહ્યું હતું કે તેનો મિત્ર પાસ લઈને થોડા

સમયમાં આવવાનો છે. ત્યારબાદ, એ-૪ અને તેના અન્ય તમામ મિત્રો, એટલે કે; એ-૨, એ-૩, એ-૧૨, અશોકા પેલેસના રૂમ નં. ૧૦૬ માં બેઠા હતા, જ્યાં એ-૪ એ બિયર મંગાવી હતી. પીડિતાના મુજબ, જ્યારે બિયર લાવવામાં આવી, ત્યારે એ-૪ એ તેને થોડું બિયર પીવા કહ્યું હતું, જેને પીડિતાએ નકારી દીધું હતું અને ત્યારબાદ એ-૪ એ ફરી આગ્રહ કર્યો હતો અને તેના સમજાવવાથી પીડિતાએ બિયરનો એક પેગ પીધો હતો. પીડિતાના મુજબ, તેણે વધુ બિયર પીવાનો ઇનકાર કરતા, એ-૪ એ તેને બે થી ત્રણ થપ્પડ મારી હતી અને તેને બિયરના વધુ ૨ થી ૩ પેગ પીવા દબાણ કર્યું હતું. જ્યારે ઉપરોક્ત ઘટના બની હતી, ત્યારે રૂમમાં એ-૪ અને એ-૧૨ હાજર હતા અને બીજા બહાર ગયા હતા. એ-૪ એ પીડિતાને પોતાના કપડાં ઉતારવા કહ્યું હતું, જેને તેણે નકારી દીધું હતું અને તેણે પોતાની બહેન વૈશાલી (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩) સાથે વાત કરવાની જિદ્દ વ્યક્ત કરી હતી. તેના પ્રતિસાદરૂપે, એ-૪ એ તેને થપ્પડ મારીને માર માર્યો હતો અને તે સમયે એ-૧૨ બહાર ગયો હતો. ત્યારબાદ, પીડિતાના મુજબ, એ-૪ એ તેને થપ્પડ મારી હતી, બળજબરીથી તેના કપડાં ઉતાર્યા હતા અને તેની સાથે બળજબરીપૂર્વક સંભોગ કર્યો હતો. પીડિતાના મુજબ, તેની સાથે સંભોગ કર્યા બાદ એ-૪ એ એ-૩ ને ફોન કર્યો હતો, જે રૂમમાં આવ્યો હતો અને એ-૪ ની હાજરીમાં એ-૩ અને એ-૧૨ એ તેની સાથે બળજબરીપૂર્વક સંભોગ કર્યો

હતો. પીડિતાના મુજબ, બળજબરીપૂર્વક સંભોગ કરતી વખતે દાંતથી કરડવાથી તેના સ્તન, પીઠ અને ખભા પર ત્રણ ઈજાઓ થઈ હતી. પીડિતાના મુજબ, ત્યારબાદ એ-૨ રૂમમાં આવ્યો હતો અને તેણે પણ તેની સાથે બળજબરીપૂર્વક સંભોગ કર્યો હતો. પીડિતાના મુજબ, ત્યારબાદ શું થયું તે તેને ખબર નહોતી, કારણ કે તે બેભાન સ્થિતિમાં હતી અને ભાનમાં આવ્યા પછી તે પોતાની બહેન સાથે ફરિયાદ નોંધાવવા શાહીબાગ પોલીસ સ્ટેશન પહોંચી હતી. ઉપરોક્ત પોલીસ સમક્ષ, પોલીસ અધિકારીની હાજરીમાં કરાયેલું નિવેદન ફરિયાદ પક્ષે પી.એસ.આઈ., શ્રી તરલ (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૩) (આંક ૨૮૨) ના પુરાવા મુજબ વિધિવત્ સાબિત કર્યું છે. ફરિયાદ પણ સાબિત કરવામાં આવી છે અને આંક ૨૮૩ પર નોંધમાં લેવામાં આવી છે. ફરિયાદમાં કરાયેલું ઉપરોક્ત નિવેદન સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે કે ગુનાની, એટલે કે, સમૂહ બળાટકારની ઘટનાના આચરણમાં એ-૨, એ-૩, એ-૪ અને એ-૧૨ ની સંડોવણી હતી.

૪૮. ઉપરોક્ત જાહેરખબરમાં એ-૧ ને આરોપી તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યો નથી, પરંતુ તેની ભૂમિકાનો વિચાર અન્ય પુરાવાના પ્રકાશમાં કરવો જરૂરી છે. વૈશાલી (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩) મુજબ, પીડિતા લગભગ નિર્વસ્ત્ર હાલતમાં મળી આવી હતી, કારણ કે નીચેના ભાગે કોઈ વસ્ત્રો નહોતા

અને તેની ટી-શર્ટ ગળા સુધી ઊંચી થઈ ગઈ હતી તથા તે એ-૧ ની કારની પાછળની બેઠક પર હતી. વૈશાલી (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩) મુજબ, તેણે એ-૧ ને કારમાંથી બહાર આવતાં પોતાની પેન્ટ સરખી કરતાં પણ જોયો હતો. જિરહ દરમિયાન બચાવ પક્ષ ઉપરોક્ત પાસા અંગે કોઈ મહત્વપૂર્ણ વિરોધાભાસ દર્શાવવામાં સફળ થયું નથી, પરંતુ એવો સૂચન કરવામાં આવ્યો હતો કે જ્યારે પ્રથમ વખત વૈશાલી (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩) નું નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું ત્યારે તેણે ઉપરોક્ત પાસું જણાવ્યું ન હતું. પ્રથમ અવસરે આપવામાં આવેલા વૈશાલી (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩) ના નિવેદનમાં ઉપરોક્ત પાસાની ગેરહાજરીથી સાક્ષી (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩) દ્વારા આપવામાં આવેલા નિવેદનની વિશ્વસનીયતા ડગમગી જાય છે અને તેથી અદાલત અન્ય કોઈ પુરાવાના ભાગમાંથી પુષ્ટિ શોધી શકે. જો પુષ્ટિ શોધવાની હોય, તો પણ અનિલ કુમાર મદુકાંત મહેતા (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૧) (આંક ૧૩૭) ના વૈજ્ઞાનિક પુરાવા સ્વરૂપે ડી.એન.એ. અહેવાલ દર્શાવે છે કે કારમાંથી મળેલા શુક્રાણુ/વીર્યના ડાઘો ડી.એન.એ. અહેવાલ (આંક ૧૪૭) મુજબ એ-૧ ના ડી.એન.એ. સાથે મેળ ખાતા હતા. ઉપરોક્ત વાત સાથે ફરિયાદ પક્ષે સાબિત કરેલી વધારાની પરિસ્થિતિઓ પણ સંકળાયેલી છે કે ત્યારબાદ એ-૧ ને કાર સાથે શાહીબાગ પોલીસ સ્ટેશન સુધી લઈ જવામાં આવ્યો હતો અને કારનો કબજો પોલીસે લીધો હતો તેમજ તેની ધરપકડ

પણ કરવામાં આવી હતી. આ પરિસ્થિતિઓ હેઠળ, એ-૧ ની સંડોવણી ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા સાબિત થાય છે. વધુમાં, પીડિતા મુજબ, એ-૧ તેને શાહીબાગ અંડર-બ્રિજથી અશોકા પેલેસ સુધી લઈ ગયો હતો. ત્યારબાદ, પુરાવા મુજબ, તે અશોકા પેલેસ છોડ્યા પછી ઉપરોક્ત હાલતમાં કારની પાછળની બેઠક પર મળી આવી હતી, જ્યાં માત્ર એ-૧ જ હાજર હતો અને પીડિતા બેભાન હાલતમાં હતી, તેના શરીરના નીચેના ભાગે કોઈ વસ્ત્રો નહોતા અને તેની ટી-શર્ટ ગળા સુધી ઊંચી થઈ ગઈ હતી તથા તેનું અંદરવસ્ત્ર કારમાં પડેલું મળ્યું હતું.

૪૯. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી હેમંતભાઈ ધર્મવીરસિંહ ચૌધરી (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૦) (આંક ૧૩૩) અને નરેન @ નૌરિન હરિશભાઈ વર્મા (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૦) (આંક ૨૧૩) ના અન્ય પુરાવાઓએ ઉપરોક્ત મુદ્દા અંગે, અર્થાત્, વૈશાલી (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩) એ જે જણાવ્યું છે તેને સમર્થન આપ્યું છે; એટલે કે, એ-૧ ઉપરોક્ત સ્થિતિમાં મળ્યો હતો અને ભોગ બનેલી વ્યક્તિ ઉપરોક્ત સ્થિતિમાં રાત્રે આશરે ૩ થી ૩.૩૦ વાગ્યે સોલા ખાતે મળી આવી હતી. ગુનાસ્થળના પંચનામા સંદર્ભે પંચ સાક્ષી ગીર્ધરભાઈ રાજમાન મિશ્રા (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૩) (આંક ૧૮૭) નો પુરાવો ફરિયાદ પક્ષના કેસને ટેકો આપે છે. આરોપી-અપીલકર્તાઓ તરફથી વિદ્વાન વકીલે એવી દલીલ કરવાનો

પ્રયાસ કર્યો હતો કે જ્યારે પ્રથમ પંચનામું ૧.૧.૨૦૦૪ ના રોજ તૈયાર કરવામાં આવ્યું, ત્યારે તે પંચનામા (આંક ૨૯૮) માં એવું નોંધવામાં આવ્યું છે કે ભોગ બનેલી વ્યક્તિએ પંચો સમક્ષ જણાવ્યું હતું કે બળાત્કાર રૂમ નં. ૧૦૬ માં કરવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ તે આરોપી સાથે રૂમ નં. ૨૦૫ માં ગઈ હતી, પરંતુ તે સમયે બળાત્કાર થયો ન હતો અને તેથી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે તેને પણ કરવામાં આવેલ નિવેદન તરીકે માનવામાં આવવું જોઈએ અને વધુમાં રૂમ નં. ૨૦૫માંથી, જો કોઈ હોય તો, એકત્રિત કરાયેલ પુરાવો ફરિયાદ પક્ષે પોતાના ભારનું નિર્વહન કરવા માટે માન્ય સાબિતી તરીકે ગણવામાં આવી શકે નહીં. એમ પણ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે કારણ કે અન્ય સામગ્રી મળી આવી ન હતી, તેથી ઉક્ત પંચનામામાં જે નોંધાયેલ છે અને ત્યારબાદ અનુગામી પંચનામા દ્વારા ફરિયાદ પક્ષે જે રજૂ કર્યું છે તે દર્શાવે છે કે ફરિયાદ પક્ષે ત્યારબાદ આરોપીઓ વિરુદ્ધ વાર્તા ઘડી કાઢી છે અને તેથી એવું કહી શકાય કે ફરિયાદ પક્ષે અદાલત સમક્ષ તમામ સાચા તથ્યો રજૂ કર્યા નથી અને ફરિયાદ પક્ષનો એવો અયોગ્ય અભિગમ તેના કેસ માટે ઘાતક ઠરશે અને આરોપીઓને તેનો લાભ મળવાનો હકદાર ગણવા પડે.

૫૦. ફરિયાદમાં પોલીસ સમક્ષ પીડિતાએ કરેલી જાહેરખબર મુજબની સ્થિતિના પ્રકાશમાં આ દલીલ વિચારણા લાયક છે કે તેને દારૂ પીવા માટે બળજબરી

કરવામાં આવ્યા બાદ તે બેભાન થઈ ગઈ હતી અને તેથી રૂમ નં. ૨૦૫ માં બળાત્કાર થયો નહોતો એવું સકારાત્મક રીતે કહી શકે તેવી સ્થિતિમાં તે ન હોઈ શકે. વધુમાં, આક્ષેપિત ગુનો આચરવા બાબતે રૂમ નં. ૨૦૫ માંથી અન્ય દોષારોપક સામગ્રી પણ મળેલી હોય, ત્યારે રૂમ નં. ૨૦૫ માંથી મળેલી એવી દોષારોપક સામગ્રી અવગણવા યોગ્ય છે એવું કહી શકાય નહીં. વિરુદ્ધમાં, તે દર્શાવે છે કે જ્યારે પ્રથમ પંચનામું ૧.૧.૨૦૦૪ ના રોજ તૈયાર કરવામાં આવ્યું, ત્યારે રૂમ નં. ૨૦૫ માંથી પણ કેટલીક વસ્તુઓ એકત્રિત કરવામાં આવી હતી. વધુમાં એવું પણ જણાય છે કે ત્યારબાદ તપાસ અધિકારીના જણાવ્યા મુજબ, વધુ તપાસ જરૂરી હોવાથી ગુનાસ્થળ એટલે કે રૂમ નં. ૧૦૬ અને ૨૦૫નું ૧૬.૧.૨૦૦૪ ના રોજ ફરી નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું અને એફ.એસ.એલ. અધિકારીની હાજરીમાં વિગતવાર તપાસ કરતાં બેડ-શીટ, બેડ-કવર, પિલો-કવર વગેરે જેવી પરચુરણ સામગ્રી મળી આવી, જેમાં સફેદ ડાઘો ધરાવતી સામગ્રીનો પણ સમાવેશ થતો હતો. બીજું એક મહત્વપૂર્ણ પાસું એ છે કે ત્યારબાદ તે સામગ્રી શુક્રાણુના ડી.એન.એ. પરીક્ષણ માટે પ્રયોગશાળામાં મોકલવામાં આવી અને એવું જાણવા મળ્યું કે શુક્રાણુના ડાઘોના ડી.એન.એ. નો મેળ એ-૪ ના ડી.એન.એ. સાથે બેસતો હતો. સંબંધિત પોલીસ અધિકારી સુનિલ પી. ઓઝા (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૪૯) (આંક ૩૧૦) ની સાક્ષીમાં તેણે જણાવ્યું છે કે ૮.૧.૨૦૦૪ થી તપાસ

તેની પાસે આવ્યાં બાદ પરચુરણ નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા અને ત્યારબાદ વધુ તપાસના ભાગરૂપે ૧૬.૧.૨૦૦૪ ના રોજ સ્થળની ફરી મુલાકાત લેવામાં આવી. ૧૬.૧.૨૦૦૪ ના રોજ કારનું તથા ગુનાસ્થળ એટલે કે રૂમ નં. ૧૦૬ અને ર૦૫નું એફ.એસ.એલ. અધિકારીની હાજરીમાં પંચનામું કરવામાં આવ્યું અને પરચુરણ સામગ્રી એકત્રિત કરવામાં આવી. મહત્વનું પાસું એ છે કે આ સાક્ષીની જિરહમાં જ્યારે તેને એવો પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો કે પ્રથમ પંચનામામાં કારમાં કંઈ મળ્યું નહોતું, તો તેમ છતાં ૧૬.૧.૨૦૦૪ ના રોજ બીજું પંચનામું કરવાની વિચારણા તેને કેમ આવી, ત્યારે તે સાક્ષીએ ઉત્તર આપ્યો કે તપાસમાં જાણવા મળ્યું હતું કે પીડિતાના કપડા, સેન્ડલ, પર્સ અને ડ્રાઇવિંગ લાઇસન્સ કારની અંદર હતા અને તેથી એફ.એસ.એલ. અધિકારીની હાજરીમાં ફરી પંચનામું કરવામાં આવ્યું. તેણે જણાવ્યું કે આરોપીઓની ધરપકડ બાદ તપાસમાં જાણવા મળ્યું હતું કે પીડિતાની કારની અંદર પડેલા કપડા અને પર્સ દૂર કરવામાં આવ્યા હતા અને તેથી તેણે કારનું પંચનામું ફરી એકવાર કરવું જોઈએ એવું માન્યું. તપાસ દરમિયાન તેને ૧૪.૧.૨૦૦૪ ના રોજ જાણવા મળ્યું હતું કે પીડિતાનો પર્સ, લાઇસન્સ વગેરે કારની અંદર પડેલા હતા, છતાં કારનું પંચનામું ૧૬.૧.૨૦૦૪ ના રોજ કરવામાં આવ્યું, એટલે પંચનામું તૈયાર કરવામાં બે દિવસના વિલંબના મુદ્દે, આ સાક્ષીએ સમજાવ્યું કે તેણે આ બાબતે ઉચ્ચ અધિકારી સાથે ચર્ચા કરી હતી અને

તેથી પંચનામું દોરવામાં બે દિવસનો વિલંબ થયો હતો. આ સાક્ષીએ સ્પષ્ટપણે ઇનકાર કર્યો છે કે ૧૬.૧.૨૦૦૪ તારીખનું પંચનામું એ કારણે તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું કે પોલીસ અધિકારી વિરુદ્ધ અદાલતમાં એવી ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી કે એ-૧ ને અટકાયતમાં માર મારવામાં આવ્યો હતો. ઉપરોક્તથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ૧.૧.૨૦૦૪ ના રોજ પ્રથમ પંચનામું તૈયાર થયા પછી કેટલાક આરોપીઓની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને કેટલાક સાક્ષીઓના નિવેદનો પણ નોંધવામાં આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ તપાસ અધિકારીએ સ્થળની ફરી મુલાકાત લેવી જોઈએ એવું માની પંચનામું તૈયાર કર્યું હતું. આ સાક્ષીની જિરહમાં બચાવ પક્ષ એવું દર્શાવતી કોઈ સામગ્રી બહાર લાવી શક્યો નથી કે ગુનાસ્થળનું પંચનામું દોરવાની કોઈ વાસ્તવિક જરૂરિયાત નહોતી. બચાવ પક્ષે એવો સૂચન કર્યો હતો કે આરોપીઓમાંથી એકને અટકાયતમાં માર મારવાના સંબંધમાં પોલીસ અધિકારી વિરુદ્ધ ફરિયાદો દાખલ કરવામાં આવી હોવાથી પુરાવા ઘડવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ આ પાસાનો પોલીસ અધિકારીએ, એટલે કે આ સાક્ષીએ, સ્પષ્ટપણે ઇનકાર કર્યો છે. આ સાક્ષીના નિવેદનની પુનઃમૂલવણી કરતા, ૧૬.૧.૨૦૦૪ ના રોજ કાર અથવા રૂમ નં. ૧૦૬ અને ૨૦૫નું બીજું પંચનામું આરોપીઓ વિરુદ્ધ પુરાવા ઘડવા માટે તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું, એવી રજૂઆત સ્વીકારવામાં અમે અસમર્થ છીએ. તેથી, આ બાબતે ફરિયાદ પક્ષે રજૂ

કરેલા પુરાવાની વિશ્વસનીયતા નષ્ટ થઈ ગઈ છે એવું કહી શકાય નહીં. કોઈપણ સ્થિતિમાં, અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, ડી.એન.એ. અહેવાલરૂપ વૈજ્ઞાનિક પુરાવા દ્વારા અનુસમર્થન ઉપલબ્ધ છે, જે દર્શાવે છે કે કારમાંથી મળેલા શુક્રાણુનો મેળ એ-૧ ના વીર્ય સાથે બેસે છે; અને એ જ કારમાં પીડિતા ઉપરોક્ત સ્થિતિમાં એટલે કે ગળા સુધી લગભગ નિર્વસ્ત્ર અવસ્થામાં મળી આવી હતી અને એ-૧ કારમાંથી પોતાની પેન્ટ સરખી કરતાં બહાર આવતો હતો.

પર. અમારા મત મુજબ, દરેક સાક્ષીનો અન્ય પુરાવો આક્ષેપિત ચુકાદામાં પરિચ્છેદ ૩૫ થી આગળ વિદ્વાન સેશન્સ જજે પહેલેથી જ વિચારેલો છે અને તેના પુનઃમૂલવણી બાદ સાક્ષીઓને વિશ્વસનીયતા આપવી યોગ્ય બને છે તથા તે પુરાવો ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપે છે. તેથી, વિદ્વાન સેશન્સ જજના મતથી ભિન્ન એવો મત અપનાવી શકાય નહીં. વર્તમાન ચુકાદા પર અનાવશ્યક ભાર ન આવે તે માટે દરેક સાક્ષીની સાક્ષીની વિગત અહીં પુનઃઉતારવાની અમને જરૂર નથી, કારણ કે તે માત્ર પુનરાવર્તનરૂપ જ થશે.

પ૩. અમને એવું પ્રતીત થાય છે કે અત્રે પછી દર્શાવ્યા મુજબ ગુનાની

આચરણમાં સંબંધિત આરોપીઓની સંડોવણી અંગે નીચેના જીવંત પાસાઓ ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા સાબિત કરવામાં આવ્યા છે:—

એ-૧

(એ) એ-૧ ઘટનાસ્થળે પીડિતા સાથે એ જ કારમાં હાજર હોવાનું જણાય છે, જેમાં પીડિતા કારની પાછળની સીટ પર શરીરના નીચેના ભાગમાં કોઈ વસ્ત્ર વિના અને ટી-શર્ટ ગળા સુધી ઉપર ઉઠેલી એવી લગભગ નિર્વસ્ત્ર સ્થિતિમાં પડી હતી. એ-૧ના શરીરે ડાબી આંખની નીચે, નાકની પાસે નખનો કાટ, ડાબી આંખની નીચે તાજી ઈજા અને ડાબા કાન પાસે ઈજાઓ મળી આવે છે. વૈશાલી (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩), હેમંતભાઈ ધર્મવીરસિંહ ચૌધરી (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૦) અને નૌરીન હરીશભાઈ વર્મા (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૦), અનુક્રમે આંક ૭૮, આંક ૧૩૩ અને આંક ૨૧૩ મુજબ, એ-૧એ ભાગી જવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, પરંતુ તેને તે કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી નહોતી અને હેમંત (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૦) તથા નૌરીન (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૦) દ્વારા તેને પકડી લેવામાં આવ્યો હતો. એ-૪ દ્વારા ડોક્ટર સમક્ષ આપેલ પૂર્વવૃત્તમાં એ-૧ની હાજરી જણાવવામાં આવી છે અને એ પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે એ-૧ આર.સી. બોટલ લાવ્યો હતો અને તેમાંથી પોતે પીધું હતું તથા પીડિતાને પણ તે આપ્યું હતું. એફએસએલ અહેવાલ દર્શાવે છે કે પીડિતાની સ્કર્ટ પર એ-૧નું વીર્ય મળ્યું છે. એ-૧ એ વ્યક્તિ છે, જેણે

શાહીબાગ અંડર-બ્રિજ પરથી પીડિતાને ઉઠાવીને અશોકા પેલેસ સુધી લાવ્યો હતો. એ-૧ દ્વારા અપાયેલા તબીબી પૂર્વવૃત્તમાં પણ તેણે પોતાની હાજરી સ્વીકારી છે, પરંતુ તેણે એવું જણાવ્યું હતું કે બપોરે ૧૨.૩૦ પછી શું બન્યું તેની તેને જાણ નહોતી, કદાચ દારૂ/આર.સી.ના સેવન પછી. એ-૧ના રક્તમાંથી મળેલા આલ્કોહોલનું પ્રમાણ દર્શાવે છે કે એ-૧એ આલ્કોહોલનું સેવન કર્યું હતું.

(બી) ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલ પુરાવાનો ઉપરોક્ત પાસો, પીડિતાના શરીર પર મળેલ બહુવિધ ઈજાઓના પાસા સાથે સંયુક્ત રીતે જોતા, પીડિતા પર બળપ્રયોગ કરવામાં આવ્યો હતો તે દર્શાવે છે અને તેનાથી એ-૧ની બળાત્કારના ગુનાના આચરણમાં સંડોવણી વાજબી શંકાથી પરે પૂરતી રીતે સાબિત થાય છે.

એ-૪

(એ) તેણે તબીબી ઇતિહાસમાં પણ પીડિતા સાથે સંભોગ કર્યો હોવાનું સ્વીકાર્યું છે. ડી.એન.એ. અહેવાલ દર્શાવે છે કે દોષારોપક સામગ્રીમાંથી મળેલું વીર્ય એ-૪ ના વીર્ય સાથે મેળ ખાતું હતું. તબીબી ઇતિહાસમાં પીડિતાને અશોકા પેલેસ ખાતે લાવવામાં આવી હતી તેની હાજરી સાબિત થાય છે. એકવાર જાતીય સંબંધ સાબિત થઈ જાય અને વધુમાં એ-૪ દ્વારા તબીબી ઇતિહાસમાં સ્વીકારાયેલ હોય, ત્યારે માત્ર એટલું કહેવું કે

સંબંધ સંમતિથી હતો, પ્રથમ દર્શને વિશ્વસનીય માનવામાં આવી શકે તેમ નથી, કારણ કે પીડિતા પર જોરજબરદસ્તી કરીને ઉગ્ર જાતીય હુમલો કરવામાં આવ્યો હોવાના અનેક ઇજાઓ મળી આવી છે. તેથી, બળાત્કાર માટે એ-૪ ની સંડોવણી સાબિત થયેલી કહેવાય. એવું જણાવવામાં આવી શકે કે પીડિતા અને એ-૪ વચ્ચે પ્રેમસંબંધ હતો એવી રજૂઆત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, જે માન્ય ધરી લેવાય તો પણ, પીડિતાને દારૂ પીવડાવવા માટે મજબૂર કરીને અને તેના પર બળ પ્રયોગ કરીને જાતીય હુમલા સાથે સંભોગ કરવાનો કોઈ પરવાનો કે મંજૂરીરૂપ ગણાવી શકાય તેમ નથી. સૌથી મહત્વનો પાસો એ છે કે પીડિતાએ પોતાના જીવનકાળ દરમિયાન ફરિયાદમાં પોલીસ સમક્ષ જાહેર કર્યું હતું કે એ-૪ એ તેને થપ્પડ મારી હતી, મારપીટ કરી હતી અને તેને બિયર તથા દારૂ પીવા માટે, તેમજ સંભોગ માટે, મજબૂર કરી હતી. પીડિતાએ ઉક્ત જાહેરનમાં આગળ એવું પણ જણાવ્યું હતું કે બળાત્કાર કર્યા પછી એ-૪ એ ચંદન (એ-૩) ને ટેલિફોન કર્યો હતો અને તેથી એ-૩ ઓરડામાં આવ્યો હતો અને તેની હાજરીમાં એ-૩ અને એ-૧૨ એ પીડિતા સાથે બળજબરીથી સંભોગ કર્યો હતો અને ત્યારબાદ એ-૨ પણ ઓરડામાં આવ્યો હતો અને તેણે પણ તેની સાથે બળજબરીથી સંભોગ કર્યો હતો. પીડિતાએ પોતાના જાહેરનમાં વર્ણવેલી ઇજાઓને તબીબી પુરાવાથી સંપૂર્ણ સમર્થન મળે છે. તેથી, બળાત્કાર કરવાના બનાવમાં એ-૪ ની

સંડોવણી ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા સાબિત કરવામાં આવી છે. એટલું જ નહીં, પરંતુ સમગ્ર સામૂહિક બળાત્કારના બનાવમાં એ-૪ ને મુખ્ય આરોપીઓમાંથી એક કહેવાય.

એ-૧૨

(એ) પીડિતાએ પોતાના નિવેદનમાં એ-૧૨ એ ભજવેલી ભૂમિકા તેમજ પીડિતા સાથે બળજબરીપૂર્વક સંભોગ કર્યાનું અગાઉથી જ જણાવ્યું છે. તબીબ સમક્ષ એ-૪ દ્વારા આપવામાં આવેલ તબીબી ઇતિહાસથી એ-૧૨ ની હાજરી સાબિત થાય છે. તબીબી પુરાવા સમૂહ બળાત્કાર માટે થયેલા હિંસક જાતીય હુમલાનું દર્શન કરે છે. એ-૧ દ્વારા આપવામાં આવેલ તબીબી ઇતિહાસથી પણ બનાવના સમયે હોટેલના રૂમ નં. ૧૦૬ માં એ-૧૨ ની હાજરી દર્શાય છે. તેથી, એમ કહી શકાય કે એ-૧૨ ની સંડોવણી સાબિત થાય છે.

એ-૨ અને એ-૩

(એ) પીડિતાએ પોલીસ સમક્ષ ફરિયાદમાં કરેલી પોતાની જાહેરાતમાં અગાઉથી જ જણાવ્યું છે કે શરૂઆતમાં એ-૩ એ તેને પાર્ટી માટે આમંત્રિત કરી હતી અને એ-૪ દ્વારા એ-૩ ને ટેલિફોન કરવામાં આવ્યા

બાદ તે રૂમમાં આવ્યો હતો અને સજલ (એ-૪) ની હાજરીમાં એ-૩ એ તેની સાથે બળજબરીપૂર્વક સંભોગ કર્યો હતો. પીડિતાએ પોતાની જાહેરાતમાં આ પણ જણાવ્યું છે કે ત્યારબાદ એ-૨ રૂમમાં આવ્યો હતો અને તેણે પણ તેની સાથે બળજબરીપૂર્વક સંભોગ કર્યો હતો. તબીબી પુરાવો પીડિતાએ કરેલી ઉપરોક્ત જાહેરાતને તથા બળપૂર્વકના સંભોગ માટે થયેલા હિંસક ચૌન આક્રમણને સમર્થન આપે છે. નોંધવામાં આવવું યોગ્ય છે કે એ-૩ અને એ-૨ હોટેલ અશોકા પેલેસના માલિકના પુત્રો છે. અમે વિચાર્યું છે અને ઉપર અહીં નોંધ્યું છે તે મુજબ, પીડિતાએ તારીખ ૩.૧.૨૦૦૪ ની અરજીમાં માત્ર એ-૧, એ-૪ અને એ-૧૨ ના નામો દર્શાવીને અને ઘટનામાં એ-૨ તથા એ-૩ ના નામો દર્શાવ્યા વગર જે કથિત અનુવર્તી જાહેરાત કરી હતી, તે અમારી દૃષ્ટિએ પોલીસ સમક્ષ ફરિયાદમાં કરેલી મુખ્ય જાહેરાતની, જે યોગ્ય રીતે સાબિત થયેલી છે, પુરાવાકીય કિંમત નબળી પાડે તેવી જાહેરાત ગણાવી શકાતી નથી; વિશેષ કરીને કારણ કે ઉક્ત અરજી નોંધ પર આવી નહોતી અને પીડિતાએ તે અરજી કઈ પરિસ્થિતિઓમાં કરી હતી તે પરિસ્થિતિઓ પણ નોંધ પર આવી નહોતી. એ-૨ અને એ-૩ ની તરફથી અલિબી સાબિત કરવાનો પ્રયાસ બે રીતે કરવામાં આવ્યો હતો; એક તો સાક્ષી-પોલીસ અધિકારી મારફતે સંબંધિત મોબાઇલ કંપનીઓમાંથી મોબાઇલ ટેલિફોનના પ્રિન્ટઆઉટ મંગાવીને, અને તેના દ્વારા એવો બચાવ ઊભો

કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો કે તપાસ અધિકારીએ નોંધ સાથે ચેડાં કર્યા છે અને એ-૨ તથા એ-૩ ના અલિબીના પુરાવાને નિષ્ફળ બનાવ્યો છે. એ પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે બધી સાચી માહિતી રજૂ કરવામાં આવી નહોતી અને ન તો તપાસ અધિકારીએ મોબાઇલ કંપની પાસેથી બાઇનરી માહિતી એકત્ર કરવાની કોશિશ કરી હતી જેથી એ જાણી શકાય કે એ-૨ અને એ-૩ અશોક પેલેસ ખાતે અથવા તેની આસપાસ હાજર હતા કે નહીં. રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે આવી પરિસ્થિતિઓમાં, કારણ કે અદાલત સમક્ષ સત્ય રજૂ કરવા માટે તપાસ નિષ્પક્ષ રીતે કરવામાં આવી નથી, ફરિયાદ પક્ષે પોતે રજૂ કરેલા પુરાવાના આધારે એ-૨ અને એ-૩ વિરુદ્ધનો કેસ અવિશ્વસનીય ગણવો જોઈએ, તે ઉપરાંત એ-૨ અને એ-૩ એ પોતાના બચાવના સાક્ષીઓ મારફતે રજૂ કરેલા પુરાવાને પણ ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ અને તેથી એ-૨ તથા એ-૩ ને લાભ આપવો જોઈએ.

૫૫. ઉપરોક્ત બે પોલીસ અધિકારીઓની જિરહ દરમિયાન પુરાવામાં લાવવામાં આવેલા મોબાઇલ ડેટાના પ્રિન્ટઆઉટનો અમે વિચાર કર્યો છે, પરંતુ સંબંધિત મહત્વનો પાસો એ છે કે ફરિયાદ પક્ષે આવા પુરાવા ઉક્ત સાક્ષીઓની મુખ્ય તપાસ દ્વારા રજૂ કર્યા નથી અને ઉક્ત સાક્ષીઓએ

આપેલા જવાબો સાથે એક જ વ્યક્તિનો એક જ સમયે અલગ અલગ સ્થાન દર્શાવતાં મોબાઇલ પ્રિન્ટઆઉટ વાંચતાં એવું સ્પષ્ટ થાય છે કે તકનીકી ડેટામાં જોવા મળેલી ગૂંચવણને ધ્યાનમાં રાખી ફરિયાદ પક્ષે આવા પુરાવા પર આધાર ન રાખવો યોગ્ય માન્યો હતો. કોઈપણ સ્થિતિમાં, કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિનો મોબાઇલ કોઈ ચોક્કસ સ્થળે મળેલો દર્શાવાય તે માત્ર પરથી તે વ્યક્તિની હાજરી સાબિત કરતો પૂરતો પુરાવો માનવો શક્ય નથી અને વધુમાં વધુ, એવા મોબાઇલ ડેટા પરસ્પર વિરુદ્ધ ન હોય તો તેને માત્ર સંકેતરૂપ માનવામાં આવી શકે. જો ફરિયાદ પક્ષનો આશય અલાઇબીના બચાવને નિષ્ફળ બનાવવાનો અથવા અદાલતથી ડેટા રોકી રાખવાનો હોત, તો એવો ડેટા નોંધપોથી પર આવ્યો જ ન હોત. જે જે ડેટા અથવા માહિતી ઉપલબ્ધ હતી તે ફરિયાદ પક્ષે રજૂ કરી છે. મોબાઇલ પ્રિન્ટઆઉટમાં રહેલા કેટલાક ડેટા તો, જે કેસ હોય તે મુજબ, કોઈ ચોક્કસ સમય માટે કોઈ ચોક્કસ આરોપી અથવા સાક્ષી સંબંધે ફરિયાદ પક્ષના કેસને આધાર આપતો પુરાવો પણ દર્શાવે છે; પરંતુ જ્યારે અન્ય પુરાવો પહેલેથી જ ઉપલબ્ધ હતો અને ફરિયાદ પક્ષે ખાસ કરીને એવી પરિસ્થિતિમાં કે અનેક પ્રસંગોમાં એક ચોક્કસ સમય બાબતે એકથી વધુ આરોપી સંબંધે વિગતો પરસ્પર વિરુદ્ધ હતી, ત્યારે આવા મોબાઇલ પ્રિન્ટઆઉટના પુરાવા પર આધાર ન રાખવો યોગ્ય માન્યો હોય, તો ફરિયાદ પક્ષ તરફથી કોઈ અન્યાયી અભિગમ અપનાવવામાં આવ્યો હતો

એવું કહી શકાય નહીં. ઉપરોક્ત સિવાય, અલાઈબી સાબિત કરવાનો ભાર તેવો અલાઈબીનો દાવો કરનાર બચાવ પક્ષ પર હોય છે. જો ફરિયાદ પક્ષે કોઈ ચોક્કસ દસ્તાવેજ તે સંપૂર્ણપણે વિશ્વસનીય નથી એવું માનીને રજૂ કર્યો નથી અને ફરિયાદ પક્ષને એવું લાગે કે વધુ વિશ્વસનીય અન્ય પુરાવો રજૂ કરવો યોગ્ય છે, તો તેનાથી કોઈ રીતે ફરિયાદ પક્ષનો કેસ નિષ્ફળ બનતો નથી. જો બચાવ પક્ષે અલાઈબી સાબિત કરવાનો પોતાનો ભાર ઉતારવાનો હોય, તો નોંધપોથી રજૂ કરવી તે બચાવ પક્ષની જ ફરજ છે. બચાવ પક્ષે જિરહમાં ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી પાસેથી સંકલિત થયેલી જે વિગતો હતી તે રજૂ કરાવી અને જો તે રજૂ કરવામાં આવી હોય, તો તે વિપરીત રીતે ફરિયાદ પક્ષ તરફથી ન્યાયી અભિગમ દર્શાવે છે; પરંતુ ત્યારબાદ જો મોબાઈલ ડેટા અથવા પ્રિન્ટઆઉટમાં કોઈ વિરોધાભાસ જણાય, તો તેનો લાભ લઈને બચાવ પક્ષે એવો દાવો કરવો કે તપાસ અધિકારીએ અલાઈબીનો પુરાવો નિષ્ફળ બનાવ્યો, તે માટે બચાવ પક્ષ અધિકૃત નથી, ખાસ કરીને કારણ કે અલાઈબી સાબિત કરવાનો ભાર સંબંધિત આરોપી પર જ છે. જો આરોપીઓ તેવા ઈચ્છુક હોત, તો વિશ્વસનીય અને ઠોસ પુરાવો રજૂ કરવામાં તેમને કંઈપણ અટકાવતું ન હતું. આવા ડેટા રજૂ કરાવવા માટે અરજી કરવાની ઢીલી કોશિશ કરવામાં આવી હતી, પરંતુ તેને દબાવવામાં આવી નહોતી અને આરોપીઓ તરફથી બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓની ચાટીમાં પણ સંબંધિત આરોપીઓના વિદ્વાન

વકીલે જે દલીલ મુજબ બાઈનરી ડેટા સહિત પ્રમાણિત ડેટા ધરાવતા મોબાઈલ કંપનીના કોઈ અધિકારીનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો નહોતો. આ પરિસ્થિતિઓમાં, આરોપી નં. ૨ અને ૩ના વિદ્વાન વકીલની એ દલીલ અમે સ્વીકારી શકતા નથી કે મોબાઈલ ડેટામાં અસંગતતાઓ હતી એટલે તે તપાસ અધિકારીના ઇશારે હતી અથવા ફરિયાદ પક્ષે આરોપીઓની નિર્દોષતા દર્શાવતો કોઈ મહત્વનો મોબાઈલ ડેટા છુપાવી રાખ્યો હતો, જેમ રજૂ કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો. અમારા મત મુજબ, અલાઈબીનો બચાવ લેતો આરોપી અલાઈબી સાબિત કરવા બંધાયેલો છે અને ફરિયાદ પક્ષના કેસમાં કોઈ અસંગતતા દર્શાવીને અલાઈબી સાબિત કરવાનો ભાર સંબંધિત આરોપી પર જ રહે છે. આરોપી એવો દાવો કરી શકે કે ફરિયાદ પક્ષે રજૂ કરેલો પુરાવો અવિશ્વસનીય છે અથવા વિશ્વાસપાત્ર નથી, પરંતુ માત્ર એટલા પરથી આરોપી અલાઈબી સાબિત કરવામાં સફળ થઈ શકતો નથી, કારણ કે તે બાબતે ભાર અન્યથા તેના દ્વારા જ ઉતારવાનો રહે છે.

૫૬. ઉપરોક્ત બાબત હવે અમને આ પાસાનું પરીક્ષણ કરવા દોરી જાય છે કે શું આરોપી નં. ૨ અને ૩એ સંભાવનાના સિદ્ધાંતોના આધારે અલિબીનો ભાર ઉતાર્યો છે કે નહીં અને શું આવો પુરાવો ફરિયાદ પક્ષ તરફથી રજૂ કરાયેલ પુરાવા સામે વિશ્વસનીય ગણાય કે નહીં. એ-૩એ પોતાના બચાવના

સાક્ષી તરીકે બચાવપક્ષના સાહેદ-૪, બચાવપક્ષના સાહેદ-૫, બચાવપક્ષના સાહેદ-૬ અને બચાવપક્ષના સાહેદ-૭ની તપાસ કરી છે અને એ-૨એ બચાવના સાક્ષી તરીકે બચાવપક્ષના સાહેદ-૮ની તપાસ કરી છે. અલ્પેશ માલિવાત (બચાવપક્ષના સાહેદ-૪)ની સરકારી વકીલ દ્વારા જિરહ કરવામાં આવી હતી અને તેણે જણાવ્યું છે કે એ-૨ અને એ-૩ના પરિવારજનો સાથે તેના સારા સંબંધો છે. તેનું સોગંદનામું ચાર મહિના પછી કરાવવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ જ્યારે પોલીસ તેના ઘરે આવી હતી ત્યારે તેને અદાલતમાં જઈને સત્ય જણાવવું જરૂરી લાગ્યું નહોતું. સત્ય જણાવવા માટે તે પોતે પોલીસ સ્ટેશન પર પહોંચી ગયો નહોતો. તા. ૩૧.૧૨.૨૦૦૩ની પાર્ટીની કોઈ ફોટોગ્રાફી અથવા વિડિયોગ્રાફી કરવામાં આવી નહોતી. બી.આર. ફાર્મના માલિકની પહોંચ તપાસ કરવામાં આવી નથી અને બી.આર. ફાર્મના ઉપયોગ માટે કરવામાં આવેલા કોઈ ચુકવણીની રસીદો પહોંચ રજૂ કરવામાં આવી નથી. સાક્ષી વ્યક્તિગત રીતે એ-૨ અને એ-૩ને ઓળખતો હોવા છતાં તેણે માહિતી આપવા પોલીસ પાસે જવાનું પસંદ કર્યું નહોતું, પરંતુ ચાર મહિના પછી સોગંદનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું. આવું સોગંદનામું કયા સંજોગોમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું તે પહોંચ નોંધ પર આવ્યું નથી. જો બી.આર. ફાર્મ ખાતે કોઈ પાર્ટીનું આયોજન થયું હોત, તો તે બાબત જણાવવા માટે બી.આર. ફાર્મનો માલિક શ્રેષ્ઠ વ્યક્તિ હતો, પરંતુ તેની તપાસ જ કરવામાં આવી નથી.

કેટર્સ કોણ હતા અથવા સંગીત વગાડનાર કોણ હતા વગેરે બાબતે પણ કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી. સમગ્ર વાંચન પરથી એવું જણાય છે કે ઉક્ત સાક્ષી નજીકનો મિત્ર હોવાથી તેણે એ-૨ અને એ-૩ને મદદ કરવા અદાલત સમક્ષ સાક્ષી આપી છે. તેની જૂબાનીનું સમગ્ર વાંચન તથા જિરહમાં કરાયેલા નિવેદન સાથે જોતા તે સંપૂર્ણ શંકાસ્પદ છે અને તેનાથી કોઈ વિશ્વાસ ઉપજતો નથી. સંદીપ જૈન (બચાવપક્ષના સાહેદ-૫) બીજો તપાસાયેલ સાક્ષી છે. અદાલતે જ્યારે ઉક્ત સાક્ષીને તેના મોબાઈલ ફોનના નંબર વિશે પૂછ્યું ત્યારે સાક્ષીએ કહ્યું કે તેને યાદ નથી. તેની પાસે ગ્રીનવુડના કોઈ પાસ પણ ન હતા અને તે એ-૨ તથા એ-૩ના પરિવારનો નજીકનો છે. ડી.જે. તરીકે સંગીત વગાડનાર રૂઠાણને કોઈ ચુકવણી કરવામાં આવી હોવાનો પણ કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી. ઉક્ત સાક્ષીની સમગ્ર જૂબાની વિશ્વાસપાત્ર જણાતી નથી અને એવું જણાય છે કે એ-૨ અને એ-૩ને મદદ કરવા માટે તેને સાક્ષી તરીકે ઉભો રાખવામાં આવ્યો અને તેની તપાસ કરવામાં આવી, પરંતુ તેણે જે રીતે વર્ણન કર્યું છે, તે જિરહ સાથે વાંચીએ તો તેની જૂબાનીમાંથી કોઈ વિશ્વાસ ઉત્પન્ન થતો નથી. ગુરવિંદરસિંહ (બચાવપક્ષના સાહેદ-૬) એ-૨ અને એ-૩નો મિત્ર છે. તે પણ માત્ર એ-૨ અને એ-૩ને મદદ કરવા માટે જ સાક્ષી તરીકે બોલ્યો હોવાનું જણાય છે. શ્રીમતી નીતા અમિત (બચાવપક્ષના સાહેદ-૭) એ-૨ અને એ-૩ની બહેન છે. તેણે તા.

૧.૧.૨૦૦૪ના રોજ રાત્રે ૧૨.૪૫થી સવારે ૩.૪૫ દરમિયાન એ-૨ અને એ-૩ની હાજરી વિશે કંઈ જણાવ્યું નથી. જિરહમાં તેણે જણાવ્યું છે કે બી.આર. ફાર્મનો માલિક કોણ છે તે તેને ખબર નથી. એવું જણાય છે કે માત્ર પોતાના ભાઈઓને મદદ કરવા માટે જ તે સાક્ષીપેટીમાં આવી છે. અન્યથા તેની જૂબાનીમાંથી કોઈ વિશ્વાસ ઉત્પન્ન થતો નથી. અંકિત કાનોડિયા (બચાવપક્ષના સાહેદ-૮) પણ એ-૨નો મિત્ર છે. બનાવની તારીખથી ત્રણ મહિના પછી તેણે સોગંદનામું દાખલ કર્યું હોવાનું જણાવ્યું છે. જિરહમાં ઉક્ત સાક્ષી સામાન્ય મિત્ર વિશે, ખાસ કરીને કિમ વિશે, વિગતો આપી શક્યો નથી અને તેની પાસે કિમનું કોઈ સરનામું પણ નહોતું. કોઈપણ સ્થિતિમાં, કિમની સાક્ષી તરીકે તપાસ કરવામાં આવી નથી.

૫૭. ઉપરોક્તથી સ્પષ્ટ થાય છે કે તમામ બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓ એ-૨ અને એ-૩ના મિત્રો છે અને સાક્ષીઓમાંથી એક એ-૨ અને એ-૩ની બહેન છે. બચાવ પક્ષ માટે સ્વતંત્ર સાક્ષી રજૂ કરવો ખુદો હતો, કારણ કે જો ખરેખર પાર્ટી ચોજાઈ હતી અને ત્યાં અન્ય લોકો પણ હાજર હતા, તો કોઈપણ સ્વતંત્ર સાક્ષી રજૂ કરી શકાય તેમ હતો, પરંતુ કોઈપણ સ્વતંત્ર સાક્ષી રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી. બી.આર. ફાર્મ ભાડે લીધા હોવા અંગે કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી, અને બી.આર. ફાર્મના

માલિકની પણ તપાસ કરવામાં આવી નથી. ડી.જે.ને અથવા કોઈ કેટરરને ચૂકવવામાં આવેલ રકમની પાવતીઓ પણ રજૂ કરવામાં આવી નથી. જો ડી.જે. અથવા બી.આર. ફાર્મના માલિકની તપાસ કરવામાં આવી હોત, તો ઉપરોક્ત બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓ દ્વારા રજૂ કરાયેલી સમગ્ર વાર્તાની કસોટી થઈ શકી હોત. એવું જણાય છે કે સત્ય છુપાવવામાં આવ્યું છે અને માત્ર એ-૨ અને એ-૩ને મદદરૂપ થવાના હેતુથી તેમણે અદાલત સમક્ષ જુબાની આપી છે. ઉપરોક્ત સાક્ષીઓની જુબાનીની પુનઃમૂલવણી કરતાં અમને જણાય છે કે તેઓ કોઈ વિશ્વાસ ઉપજાવતા નથી, પરંતુ મોબાઈલના કેટલાક પ્રિન્ટઆઉટમાં જુદા જુદા ટાવર સ્થાન દર્શાવવામાં આવ્યા હોવાથી, એલિબાઈ સાબિત કરવાનો ખોટો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. સંભાવનાના સિદ્ધાંતોના આધારે પણ, વિશ્વસનીય પુરાવાથી એલિબાઈ સાબિત કરવું બચાવ પક્ષની ફરજ છે અને અમારી દૃષ્ટિએ તે ભાર ઉતારવામાં આવ્યો નથી. તેની સામે, ફરિયાદ પક્ષે વધુ વિશ્વસનીય પુરાવાનો આશરો લીધો છે અને જે પીડિતા પોતે જ ઘટનાની ભોગ બનેલી હતી, તેના મૌખિક નિવેદન તેમજ તેના સમર્થનમાં રહેલા અન્ય પુષ્ટિકારક પુરાવા દ્વારા એ-૨ અને એ-૩ની સંડોવણી દર્શાવવામાં સફળતા મેળવી છે. તેથી, અમને એવું જણાય છે કે એ-૨ અને એ-૩ તરફથી લેવામાં આવેલ એલિબાઈનો બચાવ સાબિત થયો નથી. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતાં, અમે માનીએ છીએ કે સામૂહિક બળાત્કારની ઘટનામાં

એ-૨ અને એ-૩ની સંડોવણી ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા સાબિત કરવામાં આવી છે.

૫૮. અમારા મત મુજબ ઉપરોક્ત તમામ ચર્ચા અને વિચારણા પરથી, અમે નિષ્કર્ષે આવીશું કે ફરિયાદ પક્ષ એ મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા એ-૧, એ-૨, એ-૩, એ-૪ અને એ-૧૨ ની ગુનાની અમલવારીમાં, અર્થાત્ સામૂહિક બળાત્કારમાં, સંડોવણી સાબિત કરવામાં સફળ થયું છે.

૫૯. હવે અમે ગુનો આચરાયા પછીની પરિસ્થિતિઓ દર્શાવતાં પુરાવા અને વિશેષ કરીને પોલીસ સમક્ષ ફરિયાદ નોંધાયા પછીની પરિસ્થિતિઓ પર વિચાર કરીશું. આ બાબતમાં આરોપીઓનું વર્તન પણ વિચારવા યોગ્ય સંબંધિત પાસાઓમાંથી એક ગણાશે. એ-૧, સ્થળ પર મળી આવ્યો હોવા છતાં, તેણે વારંવાર ભાગી જવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, પરંતુ હેમંત (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૦) અને નૌરીન (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૦) દ્વારા તેને જવા દેવામાં આવ્યો નહોતો અને ત્યારબાદ ફરિયાદના એ જ દિવસે પોલીસ દ્વારા તેની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ એ-૨ અને એ-૩ના પિતાએ પુરાવાનો નાશ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. એ-૫, એ-૬, એ-૭, એ-૮, એ-૯ અને એ-૧૦, જે પ્રસંગાનુસાર એ-૧, એ-૨ અને એ-૩ના નજીકના સગાં હતાં, તેમણે

પુરાવા અને દોષારોપક સામગ્રીનો નાશ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. વિદ્વાન સેશન્સ જજે શંકાનો લાભ આપી તેમને નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો છે તે અલગ બાબત છે, પરંતુ હકીકત એ જ રહે છે કે જે પુરાવાઓ દોષારોપક સામગ્રી હતા તેમનો નાશ કરવામાં આવ્યો હતો અને આવી સામગ્રી નોંધ પર આવી નથી. બીજો એક પાસો એ છે કે એ-૨ અને એ-૩ ફરાર હતાં અને ત્યારબાદ તેમની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. એ જ રીતે, એ-૪ પણ ફરાર હતો અને અંતે તેની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. એ-૧૨ પણ લાંબા સમય સુધી ફરાર હતો અને ત્યારબાદ તેની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત તમામ વર્તન, અમારા મત મુજબ, એ-૧ થી એ-૪ અને એ-૧૨ની નિર્દોષતા વિરુદ્ધ જતી પરિસ્થિતિઓ બની શકે.

૬૦. આરોપીઓ, એટલે કે; એ-૧ થી એ-૪ અને એ-૧૨ તરફથી હાજર તમામ વિદ્વાન વકીલો દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ મામલો પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા પર આધારિત છે અને કોઈ પ્રત્યક્ષ પુરાવો ઉપલબ્ધ નથી. રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા આધારિત મામલામાં આરોપીઓના દોષિત હોવાના અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ સુધી પહોંચાડતી કડીઓની શ્રેણી પૂર્ણ થવી આવશ્યક છે. આગળ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે હવે મૃત્યુ પામનાર સાક્ષી પોતે અવસાન પામેલ હોવાથી નીચલી અદાલતમાં ચલાવાયેલી વિચારણા દરમિયાન તેની

ઊલટતપાસ માટે ઉપલબ્ધ નથી, તેથી અદાલતે આ મામલાને પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવાના મામલા તરીકે જોવો જોઈએ અને કારણ કે કડીઓની શ્રેણી સાબિત થયેલી નથી, તેથી એવો નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય નહીં કે ફરિયાદ પક્ષ એ-૧ થી એ-૪ અને એ-૧૨ વિરુદ્ધનો મામલો વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવામાં સફળ થયું છે.

૬૧. દલીલો આ આધાર પર આગળ ધપાવવામાં આવી છે કે ફરિયાદમાં પીડિતાએ પોલીસ સમક્ષ કરેલું નિવેદન પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨ હેઠળ મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન તરીકે ગણવામાં આવી શકતું નથી અને, તેથી, આ મામલો પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા પર આધારિત ગણાશે. જેમ અમે અગાઉ તપાસી અને નોંધ્યું છે તેમ, મૃતકનું મૃત્યુ સમૂહબળાત્કારની ઘટનાની નજીકથી સંબંધિત છે અને જેમ અમે ઉપરોક્ત રજૂઆત પર પણ વિચારણા કરી છે, તેથી આ મુદ્દે ફરી ચર્ચા કરવાની જરૂર નથી; પરંતુ જો પીડિતાએ ફરિયાદમાં પોલીસ સમક્ષ કરેલું નિવેદન મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન તરીકે ગણવામાં આવે, તો મામલાને પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા પર આધારિત ગણવાનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. ભલે યોગ્ય સાવધ બુદ્ધિના સિદ્ધાંતો ધ્યાનમાં લેવા પડે, તેમ છતાં જ્યારે પીડિતાનું મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન નોંધમાં આવ્યું હોય ત્યારે અદાલત કોઈ નિર્ધારિત મામલામાં પુષ્ટિ માટે આધાર શોધી શકે; પરંતુ મૃત્યુપૂર્વ નિવેદનને સમર્થન આપતા પુષ્ટિકારક

પુરાવા પર વિચાર કરતી વખતે એવી આવશ્યકતા નથી કે સંપૂર્ણ કડી પૂર્ણ થવી જ જોઈએ. જો અદાલતને મૃત્યુપૂર્વ નિવેદનને ટેકો આપતું પુષ્ટિકારક સામગ્રી મળે, તો ફરિયાદ પક્ષનો મામલો સાબિત કરવા માટે તે પૂરતું ગણાશે, જોકે તત્પતઃ એકવાર મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન વિશ્વસનીય હોવાનું જણાય, તો દોષિત ઠેરવવાનો આધાર માત્ર તે નિવેદન પર પણ રાખી શકાય. તબીબી પુરાવો પીડિતાએ જીવિત અવસ્થામાં ફરિયાદમાં પોલીસ સમક્ષ કરેલા હિંસક ચૌન આક્રમણ તથા સમૂહબળાત્કાર સંબંધિત નિવેદનને સંપૂર્ણ પુષ્ટિ આપે છે. પીડિતાના શરીર પર થયેલી ઈજાઓની સંખ્યા દર્શાવે છે કે સંમતિથી ચૌનસંબંધ થયો ન હતો, પરંતુ પીડિતાના શરીર પર બળનો પ્રયોગ કરીને ફૂર રીતે ચૌન આક્રમણ કરવામાં આવ્યું હતું. વધુમાં, આ ગુનાના આચરણમાં દરેક આરોપીની સંડોવણી બાબતે ફરિયાદ પક્ષના મામલાને ટેકો આપતો પૂરતો પુરાવો ઉપલબ્ધ છે. તેથી, જ્યારે નિવેદન પીડિતાનું જ છે અને પીડિતાએ જીવિત અવસ્થામાં ફરિયાદમાં પોલીસ સમક્ષ કરેલા નિવેદનને ટેકો આપતો પુષ્ટિકારક પુરાવો પણ ઉપલબ્ધ છે, ત્યારે આ મામલો પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા પર આધારિત છે અને તેને પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવાના મામલામાં લાગુ પડતા સિદ્ધાંતોના દૃષ્ટિકોણથી જોવો જોઈએ, એવી દલીલ અમે સ્વીકારી શકતા નથી. તેથી, ઉપરોક્ત દલીલ નામંજૂર થવા પાત્ર છે.

૬૨. એવો તર્ક રજૂ કરવાનો પણ પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હતો કે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા આક્ષેપિત ઘટના મૂળભૂત રીતે અસંભવિત છે, કારણ કે એ-૧૨ દ્વારા પીડિતા પર એ-૪, જે તેનો બહેનાઈ (બહેનનો પતિ) હતો, તેની હાજરીમાં બળાટકાર કરવામાં આવ્યો હોવાનું કહેવામાં આવે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે કોઈપણ સ્ત્રીના (એ-૧૨ની પત્નીના) ભાઈ (એ-૪) પોતાની બહેનના પતિ દ્વારા યૌન સંબંધની મંજૂરી આપશે નહીં. આ તર્કને નૈતિકતાના દૃષ્ટિકોણથી નહીં, પરંતુ અદાલત સમક્ષ ઉપલબ્ધ પુરાવાના આધારે જોવો અને વિચારવો જરૂરી છે. જો આદર્શ નૈતિકતા અમલમાં હોય, તો કોઈ પુરુષ યૌન સંબંધ માટે કોઈ સ્ત્રી સાથે બરબરતાપૂર્ણ વર્તન કરી શકતો નથી. નૈતિકતા એ પણ આવશ્યક બનાવે છે કે સ્ત્રી અથવા મહિલા સાથે મનુષ્ય તરીકેની તેની પૂર્ણ ગૌરવભાવના સાથે વર્તન થવું જોઈએ. જ્યારે રેકૉર્ડ પર પુરાવો આવ્યો છે અને પીડિતાએ પોતાનાં જીવનકાળ દરમિયાન પોતે જ એવું જણાવ્યું હતું કે એ-૧૨એ એ-૪ની હાજરીમાં તેની સાથે બળજબરીથી સંભોગ કર્યો હતો, અને ગુનાસ્થળે એ-૪ની હાજરી સાબિત થાય છે તથા તેને સમર્થન આપતો તબીબી પુરાવો પણ છે, ત્યારે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલ પુરાવાને રજૂ કરવામાં આવેલ આ આધાર પર નકારી શકાય નહીં. તેથી, અમને એવું લાગે છે કે આ તર્ક સંબંધિત આરોપીની દોષિતતા સાબિત કરવા માટે ફરિયાદ પક્ષના કેસના વિચારના વાસ્તવિક મુદ્દાથી ધ્યાન ભટકાવવા

માટેનો માત્ર આંખમાં ધૂળ નાખવાનો પ્રયત્ન છે.

૬૩. ઉપરોક્ત અવલોકનો અને ચર્ચાઓના પ્રકાશમાં, નીચે મુજબનું નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય છે:—

- (એ) તબીબી પુરાવા પીડિતાના શરીર પર પહોંચાડવામાં આવેલ ઇજાઓ દર્શાવે છે અને પીડિતાના બાહ્ય તેમજ આંતરિક ગુપ્ત અંગો પર આવેલી ઇજાઓની ગંભીરતા અને સ્વરૂપ દર્શાવે છે કે પીડિતા પર હિંસક રીતે સામૂહિક બળાત્કાર કરવામાં આવ્યો છે;
- (બી) મૃતક પર સામૂહિક બળાત્કાર કરવામાં આવ્યો હોવાના નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જતી પરિસ્થિતિઓમાંથી ઉત્પન્ન થતો પુષ્ટિકારક પુરાવો ઉપલબ્ધ છે;
- (સી) બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી પણ પુરાવાઓ ગુનાના, એટલે કે સામૂહિક બળાત્કાર અને અન્ય ગુનાઓના આચરણમાં એ-૧ થી એ-૪ અને એ-૧૨ની સંડોવણી દર્શાવે છે, જે વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા સાબિત થયેલ હોવાનું માનવામાં આવ્યું છે;
- (ડી) ગુનો કરાયા પછી અને ફરિયાદની નોંધણી થયા પછી આરોપીઓના વર્તન સહિતની વધુ પરિસ્થિતિઓ એ-૧ થી એ-૪ તથા એ-૧૨ ની નિર્દોષતાના વિરોધમાં જાય છે;

(ઈ) પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૨ પોલીસ અધિકારી સમક્ષ કરવામાં આવેલી ફરિયાદની બાબતો માટે લાગુ પડી શકે છે અને તે જને પીડિતાએ પોતાના જીવનકાળ દરમિયાન કરેલું મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન ગણાવી શકાય. ઉક્ત મૃત્યુપૂર્વ નિવેદનમાં કરવામાં આવેલ નિવેદન વિશ્વાસ પ્રેરિત કરે છે;

(એફ) ફરિયાદી દ્વારા મૃત્યુપૂર્વ નિવેદનમાં કરવામાં આવેલા નિવેદનની ખરાઈને સમર્થન આપતા પુષ્ટિકારક પુરાવાના ઘટકો ઉપલબ્ધ છે;

(જી) એ-૧, એ-૨, એ-૩, એ-૪ અને એ-૧૨ પૈકી પ્રત્યેકે ભજવેલી ભૂમિકાથી કલમ ૩૭૬(૨)(જી) હેઠળ સામૂહિક બળાત્કારના આચરણમાં તેમજ અન્ય આરોપિત ગુનાઓમાં તેમની દોષિતતા સાબિત થાય છે, જે બાબતો વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા સાબિત થયેલી હોવાનું નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે.

૬૪. ઉપરોક્ત પાસા સિવાય, અમે નોંધ કરી શકીએ છીએ કે પીડિતાએ ૭.૧.૨૦૦૪ના રોજ આત્મહત્યા કરી હતી અને આત્મહત્યાની ચિઠ્ઠી (આંક ૫૭૧) પીડિતાના મૃતદેહ પાસેથી મળી આવી હતી. ઉક્ત આત્મહત્યા ચિઠ્ઠીનો અંશ અમે આ ચુકાદાના ઉપરોક્ત ફકરા ૨ માં પહેલેથી જ પુનઃઉત્પન્ન કર્યો છે અને તેથી તેની પુનરાવર્તન કરવાની આવશ્યકતા નથી, પરંતુ તેની સામગ્રી સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે સામૂહિક

બળાત્કારના કારણે પીડિતાએ ભારે વેદના અને માનસિક આઘાત સહન કર્યો હતો તેમજ પાંચેય આરોપીઓ, અર્થાત્; એ-૪ (સાજલ), એ-૩ (ચંદન), એ-૨ (મંદન), એ-૧ (સુગમ) અને એ-૧૨ (કરણ) ની સંડોવણી પણ હતી.

૬૫. તમામ આરોપીઓ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે, પડકારાયેલ ચુકાદામાં વિદ્વાન સેશન્સ જજે એ-૧ થી એ-૪ અને એ-૧૨ વિરુદ્ધનો કેસ ફરિયાદ પક્ષ સાબિત કરવામાં સફળ થયું છે કે નહીં તે નિર્ધારિત કરતી વખતે ઉક્ત આત્મહત્યા નોંધનો વિચાર કર્યો હોવાનો કડક વિરોધ કર્યો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી કે સેશન્સ કેસ નં. ૨૩૯/૨૦૦૪ ના રેકૉર્ડમાંથી ઉક્ત આત્મહત્યા નોંધ (આંક ૫૭૧) ને, પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૬૫ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને, અને તે પણ તમામ આરોપીઓના ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળના નિવેદનો નોંધાયા પછી, વિદ્વાન સેશન્સ જજે હાલની બાબતમાં સમાવેશ કર્યો હતો. વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવી કે ઉક્ત આત્મહત્યા નોંધ હાલના કેસમાં સાબિત કરવામાં આવી નથી અને તેથી આત્મહત્યા નોંધ (આંક ૫૭૧) જેવા આ પુરાવાખંડનો વિચાર કરીને વિદ્વાન સેશન્સ જજે ગંભીર ભૂલ કરી છે. એ પણ રજૂઆત કરવામાં આવી કે જો આત્મહત્યા નોંધને પુરાવામાંથી બાકાત રાખવામાં આવે, તો વિદ્વાન સેશન્સ જજનો તે

નિર્ણય, જેમાં તેમણે આત્મહત્યા નોંધનો પણ વિચાર કર્યો છે, દૂષિત ગણાશે અને તેનો લાભ આરોપીઓને મળવા પાત્ર થશે.

૬૬. પ્રથમ દ્રષ્ટિએ આ દલીલમાં કંઈક સાર હોવાનું જણાઈ શકે, કારણ કે ઉક્ત સામગ્રી ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળના બધા નિવેદનો નોંધાયા બાદ નોંધ પર લાવવામાં આવી છે, પરંતુ અમારી દ્રષ્ટિએ આ મુદ્દાનો બે દષ્ટિકોણથી વિચાર થઈ શકે; એક આત્મહત્યા નોંધ વિના; અને બીજો આત્મહત્યા નોંધ સાથે. ઉપર અમે જે ફરિયાદ પક્ષના તમામ પુરાવાઓનું મૂલવણ કર્યું છે તે પીડિતાની આત્મહત્યા નોંધ પર આધાર રાખ્યા વિના છે. તેથી, અમારી દ્રષ્ટિએ, ભલે આત્મહત્યા નોંધને બાકાત રાખવામાં આવે, તો પણ ફરિયાદ પક્ષ એ-૧ થી એ-૪ અને એ-૧૨ વિરુદ્ધ વાજબી શંકાથી પર કેસ સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો છે. વધુમાં, વર્તમાન મામલામાં આત્મહત્યા નોંધને નોંધ પર લાવવાની પરિસ્થિતિઓનો, બચાવ ઉઠાવવામાં આરોપીઓને કોઈ અણન્યાય થયો હતો કે કેમ તે પાસાઓ સાથે વિચાર કરવામાં આવે, તો એવું કહી શકાય કે જે રીતે દલીલ કરવામાં આવ્યું છે તે રીતે કોઈ અણન્યાય થયો નહોતો, કારણ કે પીડિતાની ઉક્ત આત્મહત્યા નોંધ સેશન્સ કેસ નં. ૨૩૯/૨૦૦૪ માં હસ્તલિપિ નિષ્ણાતના પુરાવાથી અગાઉથી જ સાબિત કરવામાં આવી હતી અને તે સમયે આરોપીઓને સંબંધિત સાક્ષીઓની

જિરહ કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી, કારણ કે સેશન્સ કેસ નં. ૨૩૯/૨૦૦૪ માં પણ એ-૧ થી એ-૪ અને એ-૧૨ જ આરોપીઓ હતા. વધુમાં, એવું નથી કે અદાલતને ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૧૬૫ હેઠળ, આરોપીને ઉપલબ્ધ બચાવના અધીન રહીને, અન્ય કોઈ કેસમાંથી પુરાવા રજૂ કરવા દિશા આપવાનો સત્તા નથી. અમારી દૃષ્ટિએ, આ પાસા અંગે અંતિમ નિષ્કર્ષ નોંધવાની જરૂર નથી, કારણ કે ઉપર અમારા દ્વારા કરાયેલ અવલોકનો અને ચર્ચા મુજબ, ભલે આત્મહત્યા નોંધને બાકાત રાખવામાં આવે, તો પણ એવું કહી શકાય નહીં કે ફરિયાદ પક્ષ આરોપી નં. ૧ થી એ-૪ અને એ-૧૨નો દોષ વાજબી શંકાથી પર દર્શાવવા માટે કેસ સાબિત કરવામાં અસમર્થ રહ્યો છે. તેથી, અમને એવું જણાય છે કે વર્તમાન કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતા આરોપીઓનો દોષ અનુસરવા માટે આત્મહત્યા નોંધના વિચારણાનો પાસો વિશેષ મહત્ત્વ ધારણ કરતો નથી. વધુમાં, પીડિતાએ પોલીસ કમિશનરને કરેલી કહેવાતી અરજીના આધારે ઊભી કરાયેલ દલીલ, જેમાં એ-૨ અને એ-૩ના નામો જણાવવામાં આવ્યા નહોતા અને તેથી એમ કહી શકાય કે બે મૃત્યુપૂર્વ નિવેદનો હતા અને આથી પોલીસ સમક્ષ ફરિયાદ સ્વરૂપે કરાયેલ પ્રથમ નિવેદન અવિશ્વસનીય બને છે, તેનો ઉપર અમે પહેલેથી જ વિચાર કરી લીધો છે અને તેથી અમે તે ચર્ચાનું પુનરાવર્તન કરવાની જરૂર માનતા નથી. અમે અવલોકન કર્યું છે કે

પીડિતાએ કરેલી કહેવાતી અરજીમાં એ-૨ અને એ-૩ના નામોનો ઉલ્લેખ ન હોવાનો કહેવાતો પાસો મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન ગણાવી શકાય તેમ નથી, કારણ કે એવી અરજી નોંધ પર આવી નથી અને એવી અરજી કરવા પીડિતા કઈ પરિસ્થિતિમાં પ્રવૃત્ત થઈ તેની બાબત પણ નોંધ પર આવી નથી. કોઈપણ સ્થિતિમાં, ભલે એકથી વધુ મૃત્યુપૂર્વ નિવેદનો હોય, અદાલત સમર્થક પુરાવાના અંશને અનુસરીને કયું મૃત્યુપૂર્વ નિવેદન અસલી છે તે શોધવાનો પ્રયત્ન કરશે. અમે અગાઉ પણ અવલોકન કર્યું છે કે એ-૨ અને એ-૩ની સામૂહિક બળાત્કારના અપરાધમાં સંડોવણીને અન્ય સમર્થક પુરાવાના અંશનો આધાર પ્રાપ્ત છે, જે દર્શાવે છે કે પીડિતાએ પોતાના જીવનકાળ દરમિયાન પોલીસ સમક્ષ ફરિયાદમાં કરેલું નિવેદન વિશ્વસનીય પુરાવાનો અંશ છે. આ પરિસ્થિતિઓમાં, આત્મહત્યા નોંધનો વિચાર કરવામાં આવે કે ન કરવામાં આવે, તેનાથી અંતે કોઈ ફરક પડવાનો નથી, કારણ કે એ-૧ થી એ-૪ અને એ-૧૨, જેમાં એ-૨ અને એ-૩નો પણ સમાવેશ થાય છે, તેમના વિરુદ્ધ કેસ સાબિત કરવાની ફરિયાદ પક્ષની આવશ્યકતા પૂર્ણ થાય છે, અને આવા અપરાધો માટેનો તેમનો દોષ શિષ્ટ સેશન્સ જજ દ્વારા સાબિત થયેલો હોવાનું નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે.

૬૭. એ-૨ અને એ-૩ તરફથી વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી હતી કે મોબાઈલ કંપની પાસેથી બાઈનરી ડેટા ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યા

નહોતાં, તેથી ફરિયાદ પક્ષનો કેસ દૂષિત ગણાવી શકાય. વધુમાં એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે અ-૨ અને અ-૩ તરફથી મોબાઇલ કંપનીના અધિકારીને મોબાઇલ ડેટા રજૂ કરવા બોલાવવા બાબતે વિદ્વાન સેશન્સ જજ સમક્ષ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી, પરંતુ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીનું નિવેદન નોંધાય ત્યાં સુધી તે અરજી અંગે વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા નિર્ણય કરવામાં આવ્યો નહોતો. ત્યારબાદ કાર્યવાહી ના અંતિમ તબક્કે વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા એવો આદેશ કરવામાં આવ્યો હતો કે બચાવ પક્ષ તેમના સાક્ષીઓની તપાસ કરી શકે અને અરજીનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો. તેથી વધારાના પુરાવા રજૂ કરવા માટે ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં. ૧૩૧૫૬ ઓફ ૨૦૦૮ ફોજદારી અપીલ નં. ૨૧૯૫ ઓફ ૨૦૦૮માં તથા ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં. ૧૩૧૫૭ ઓફ ૨૦૦૮ ફોજદારી અપીલ નં. ૨૧૯૫ ઓફ ૨૦૦૮માં કરવામાં આવી છે અને આ અદાલતે તા. ૯.૧૨.૨૦૧૧ ના આદેશ દ્વારા નોંધ્યું હતું કે ઉક્ત મુદ્દાનો નિર્ણય સંબંધિત અપીલોના અંતિમ સુનાવણી સમયે કરવામાં આવશે. તેથી વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું હતું કે આ અદાલત, જો વધારાના પુરાવા બાબતે વિચાર કરવા ઇચ્છુક હોય, તો મોબાઇલ કંપનીના અધિકારીનો પુરાવો નોંધવા બાબતે મામલો વિદ્વાન સેશન્સ જજ સમક્ષ પરત મોકલે અને સંબંધિત અપીલોમાં યોગ્ય આદેશો કરવામાં આવે.

૬૮. ફરીથી, આ દલીલ આકર્ષક દેખાઈ શકે, પરંતુ નજીકથી તપાસ કરતાં એવું જણાય છે કે આરોપી એ-૨ અને એ-૩ એ ફરિયાદ પક્ષના પુરાવા ચાલી રહ્યા હતા ત્યારે કોઈપણ સમયે આ અરજી દબાવી નહોતી અને માત્ર કલમ ૩૧૩ હેઠળનું નિવેદન નોંધાયા પછી જ અરજીઓ દબાવવામાં આવી હતી. જો એ-૨ અને એ-૩ આ અરજીઓ અંગે ગંભીર હોત, તો તેઓ ફરિયાદ પક્ષના પુરાવા આવી રહ્યા હતા ત્યારે અગાઉથી જ અરજી દબાવી શકતા. જે હોય તે, વિદ્વાન સેશન્સ જજે અરજદારો/ અપીલકર્તાઓને, જો તેઓ એવી ઈચ્છા ધરાવતા હોય, તો મોબાઈલ કંપનીના અધિકારીને પોતાના બચાવ પક્ષના સાક્ષી તરીકે રજૂ કરવાનો અધિકાર ખુલ્લો રાખ્યો હતો. અમે અગાઉ પણ નોંધ્યું છે કે એ-૨ અને એ-૩ એ બાઈનરી ડેટા અથવા અન્ય હેતુ માટે મોબાઈલ કંપનીના કોઈ અધિકારીને પોતાના સાક્ષી તરીકે રજૂ કર્યો નહોતો. તેથી એવું કહી શકાય કે તેમના પાસે પૂરતી તક ઉપલબ્ધ હોવા છતાં તેમણે જાણપૂર્વક મોબાઈલ કંપનીના અધિકારીને પોતાના સાક્ષી તરીકે છોડ્યો હતો. કોઈપણ આરોપીને જ્યારે પુરાવો રજૂ કરવાની તક અપાઈ હોય, ત્યારે જો તેણે નીચલી અદાલતમાં કાર્યવાહી ચાલી રહી હતી અને ફરિયાદ પક્ષ તરફથી પુરાવો રજૂ થતો હતો ત્યારે પુરાવો રજૂ કરવાનો વિકલ્પ પસંદ કર્યો ન હોય, તો તે પછીના તબક્કે આવી દલીલ કરી શકતો નથી કે

નીચલી અદાલતે યોગ્ય તક આપી નહોતી અને તેથી તેમને વધારાનો પુરાવો રજૂ કરવાની પરવાનગી આપવી જોઈએ અથવા આ હેતુસર મામલો પરત મોકલવો જોઈએ. જે હોય તે, જ્યારે સંબંધિત મોબાઈલ માટે પ્રણાલીમાં ઉપલબ્ધ પરસ્પર વિરોધી વિગતોને કારણે ફરિયાદ પક્ષે મોબાઈલ કંપનીના અધિકારીને સાક્ષી તરીકે તપાસ્યો નહોતો, ત્યારે એ-૨ અને એ-૩ ને પોતાના સાક્ષી તરીકે મોબાઈલ કંપનીના અધિકારીની તપાસ કરવામાં કશું જ અવરોધતું નહોતું, પરંતુ એવો કોઈ પ્રયાસ જ કરવામાં આવ્યો નહોતો. જો નીચલી અદાલતની કાર્યવાહી પૂર્ણ થયા પછી કોઈપણ આરોપીને એવા કોઈ સાક્ષીનો પુરાવો રજૂ કરવાની પરવાનગી અપાય, જેને જાણપૂર્વક છોડવામાં આવ્યો હતો અથવા નીચલી અદાલતની કાર્યવાહી દરમિયાન તપાસવામાં આવ્યો ન હતો, તો તે અનંત કાર્યવાહી તરફ દોરી જશે અને કાર્યવાહીની પવિત્રતા નષ્ટ થશે. આ વિશિષ્ટ તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતાં કે એ-૨ અને એ-૩ ને મોબાઈલ કંપનીના અધિકારીની પોતાના સાક્ષી તરીકે તપાસ કરીને પુરાવો રજૂ કરવાની તક હતી અને તેમ છતાં તેમણે એવો વિકલ્પ અપનાવ્યો નહોતો, અને જ્યારે અમને એવું જણાય છે કે મોબાઈલ પ્રિન્ટઆઉટનો પુરાવો કોઈ વ્યક્તિ કોઈ ચોક્કસ સ્થળે હાજર હતો તે દર્શાવવા માટે પ્રમાણિત નોંધ કહી શકાય એવો નથી અને ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા અન્ય પુરાવા એ-૨ અને એ-૩ નો દોષ સાબિત કરવા

પૂરતા છે, ત્યારે એ-૨ અને એ-૩ ને કોઈ અયોગ્ય લાભ લેવા દેવાનો આ મામલો નથી, તેમજ વર્તમાન અપીલનો નિર્ણય કરવા માટે મહત્વનો થઈ શકે એવો વધારાનો પુરાવો રજૂ કરવાની પણ કોઈ આવશ્યકતા રહેતી નથી.

૬૯. ઉપરોક્ત અવલોકનો અને ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતા, અમને એવું જણાય છે કે વિદ્વાન સેશન્સ જજે જે ગુનાઓ પુરવાર થયેલા હોવાનું માન્યું છે તે બાબતે એ-૧ થી એ-૪ અને એ-૧૨ ની દોષિત ઠેરવણ જાળવી રાખવાની પાત્ર છે અને તેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવો જરૂરી નથી, કારણ કે અમારો વિચારપૂર્વકનો અભિપ્રાય એવો છે કે ફરિયાદ પક્ષ એ-૧ થી એ-૪ અને એ-૧૨ વિરુદ્ધનો કેસ વાજબી શંકાથી પર પુરવાર કરવામાં સફળ થયો છે. તેમ છતાં, દોષિત ઠેરવણ જાળવી રાખવામાં આવે તોય, અમારે સજાની ફરમાવટના પાસાઓની તપાસ કરવાની જરૂરીયાત પડી શકે છે.

૭૦. સજાના લાદવાના સિદ્ધાંતો હવે સુધી સારી રીતે સ્થાપિત થઈ ચૂક્યા છે. આરોપીની વ્યક્તિગત પરિસ્થિતિઓના પાસાઓ સિવાય, સજા લાદતી વખતે સર્જવાનો પ્રતિબંધાત્મક પ્રભાવ અદાલત નજરઅંદાજ કરી શકતી નથી. પરંતુ તે જ સમયે, ગુનાની ગંભીરતા અને ગુનાના આચરણને કારણે

ઊભો થતો અનુસંગી પ્રભાવ પણ સજા લાદતી વખતે સંબંધિત પરિસ્થિતિઓમાંની એક રહેશે. આ તબક્કે, અમે સિરિયા ઉર્ફે શ્રી લાલ વિ. મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, જે એ.આઈ.આર. ૨૦૦૮ એસ.સી. ૨૩૧૪ માં અહેવાલિત છે, તે કેસમાં દંડની સમાનુપાતિતાના પ્રશ્ન અંગે સર્વોચ્ચ અદાલતે કરેલ કેટલીક નોંધો તરફ ધ્યાન દોરી શકીએ. ઉક્ત નિર્ણયમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, પરિચ્છેદ ૬, ૭, ૮, ૯ અને ૧૦ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:—

“૬. આગળનો પ્રશ્ન એ છે કે શું સજામાં કોઈ નરમાઈ દર્શાવવી આવશ્યક છે.

૭. કાયદો સામાજિક હિતોને નિયમિત કરે છે, પરસ્પર વિરોધી દાવા અને માંગણીઓનું નિરાકરણ કરે છે. લોકોના વ્યક્તિ અને સંપત્તિની સુરક્ષા રાજ્યનું એક આવશ્યક કાર્ય છે. તે ફોજદારી કાયદાની સાધનસામગ્રી દ્વારા હાંસલ થઈ શકે છે. નિઃસંદેહ, એક આંતરસાંસ્કૃતિક સંઘર્ષ અસ્તિત્વમાં છે જેમાં જીવંત કાયદાએ નવા પડકારોના ઉત્તર શોધવાના રહે છે અને અદાલતોને તે પડકારોનો સામનો કરવા દંડ નિર્ધારણ પ્રણાલીને ઘડવાની આવશ્યકતા રહે છે. કાનૂનવિહિનતાનો ચેપ સામાજિક વ્યવસ્થાને નબળી પાડશે અને તેને વિનાશ તરફ દોરી જશે. સમાજનું રક્ષણ અને ગુનાહિત વૃત્તિનો સમૂળો નાશ કરવો કાયદાનો હેતુ હોવો જોઈએ, જે યોગ્ય

દંડ લાદવાથી સિદ્ધ થવો જોઈએ. તેથી, “વ્યવસ્થા” નામના માળખાનો આધારસ્તંભ તરીકે કાયદાએ સમાજ સમક્ષ આવેલા પડકારોનો સામનો કરવો જોઈએ. ફાઇડમને પોતાની “લૉ ઇન ચેર્મિંગ સોસાયટી” માં જણાવ્યું હતું કે, “ફોજદારી કાયદાની સ્થિતિ યથાવત્ રહે છે — અને રહેવી જોઈએ — તે સમાજની સામાજિક ચેતનાનું નિર્ણાયક પ્રતિબિંબ છે.” તેથી, દંડ નિર્ધારણ પ્રણાલીના સંચાલનમાં, કાયદાએ તથ્યાત્મક પરિસ્થિતિના આધાર પર સુધારાત્મક તંત્ર અથવા પ્રતિબંધાત્મક અભિગમ અપનાવવો જોઈએ. કુશળ સમાયોજન દ્વારા દંડ નિર્ધારણની પ્રક્રિયા જ્યાં કડક હોવી જરૂરી હોય ત્યાં કડક હોવી જોઈએ અને જ્યાં દયા યોગ્ય ઠરે ત્યાં દયાથી મૃદુ બનાવવી જોઈએ. દરેક મામલામાં તથ્યો અને આપવામાં આવેલી પરિસ્થિતિઓ, ગુનાની પ્રકૃતિ, તે કેવી રીતે પૂર્વયોજિત અને અમલમાં મુકાયો, ગુનો કરવા પાછળનો હેતુ, આરોપીની વર્તણૂક, વપરાયેલા હથિયારોની પ્રકૃતિ અને બધી અન્ય અનુસંગી પરિસ્થિતિઓ એવા સંબંધિત તથ્યો છે, જે વિચારણા ક્ષેત્રમાં આવનારા છે.

૮. તેથી, અયોગ્ય રીતે ઓછી સજા લાદવા માટે દર્શાવાતી અતિશય સહાનુભૂતિ ન્યાયતંત્રને વધુ હાનિ પહોંચાડશે, કારણ કે તે કાનૂનની અસરકારકતા અંગે જનવિશ્વાસને ખંડિત કરે છે, અને

આવા ગંભીર ભયો હેઠળ સમાજ લાંબા સમય સુધી ટકી શકી શકે નહીં. તેથી, દરેક અદાલતનું કર્તવ્ય છે કે ગુનાની પ્રકૃતિ અને તે જે રીતથી અમલમાં મૂકાયો અથવા કરવામાં આવ્યો હોય વગેરેને ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય સજા ફટકારે. આ સ્થિતિ આ અદાલતે સેવકા પેરુમલ વગેરે વિ. તમિલ નાડુ રાજ્ય (૧૯૯૧ (૩) એસ.સી.સી. ૪૭૧)માં સ્પષ્ટરૂપે પ્રતિપાદિત કરી હતી.

૯. ફોજદારી કાયદો, સામાન્ય રીતે, દરેક પ્રકારના ફોજદારી વર્તનના દોષપાત્રતાના પ્રમાણ પ્રમાણે જવાબદારી નિર્ધારિત કરવાની પ્રમાણસરતાના સિદ્ધાંતનું પાલન કરે છે. સામાન્ય રીતે, તે દરેક કેસમાં સજા નક્કી કરતી વખતે ન્યાયાધીશને નોંધપાત્ર વિવેકાધિકાર આપે છે, સંભાવિત રીતે એ માટે કે દરેક કેસના વિશેષ તથ્યોમાંથી ઉદ્ભવતી દોષપાત્રતાની વધુ સૂક્ષ્મ બાબતો પ્રતિબિંબિત કરતી સજાઓ નક્કી કરી શકાય. તત્ત્વતઃ ન્યાયાધીશો એ સ્વીકારે છે કે દંડ હંમેશા ગુનાને અનુરૂપ હોવો જોઈએ; તેમ છતાં વ્યવહારમાં સજાઓ મોટાભાગે અન્ય વિચારણાઓના આધારે નિર્ધારિત થાય છે. ક્યારેક ગુનેગારના સુધારાત્મક આવશ્યકતાઓને સજાના સમર્થનમાં રજૂ કરવામાં આવે છે. ક્યારેક તેને જાહેર વ્યવહારથી દૂર રાખવાની ઈચ્છનીયતા, અને ક્યારેક તો તેના ગુનાના કરુણ પરિણામો પણ.

અનિવાર્ય રીતે, આ વિચારણાઓ દંડના આધાર તરીકે ન્યાયસંગત પ્રાપ્ય દંડથી વિમુખતા ઉત્પન્ન કરે છે અને પ્રતિત્યક્ષ અન્યાયના એવા પ્રસંગો ઊભા કરે છે, જે ગંભીર અને વ્યાપક હોય છે.

૧૦. દરેક કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓનો યોગ્ય વિચાર કર્યા પછી, કોઈ ગુના માટે આપવાની ન્યાયસંગત અને યોગ્ય સજા નક્કી કરવા માટે, ગુનો જે પરિસ્થિતિઓમાં કરવામાં આવ્યો હોય તે સંબંધિત ઉગ્ર અને શમક પરિબળો તથા પરિસ્થિતિઓનું અદાલતે વાસ્તવમાં સંબંધિત પરિસ્થિતિઓના આધારે નિષ્પક્ષ રીતે અતિ સાવધાનીપૂર્વક સંતુલન કરવું આવશ્યક છે. આવું સંતુલન સાધવાનું કાર્ય નિઃસંદેહ કઠિન કાર્ય છે. ડેનિસ કાઉન્સલ મેકજીડોથ વિ. સ્ટેટ ઓફ કેલિફોર્નિયા (૪૦૨ યુએસ ૧૮૩: ૨૮ એલ.ડી. ૨ડી ૭૧૧) માં ખૂબ જ યોગ્ય રીતે સૂચવવામાં આવ્યું છે કે એવી કોઈ નિર્વિધન પ્રકૃતિનું સૂત્ર શક્ય નથી, જે ગુનાની ગંભીરતાને અસર કરી શકતી અનંતવિધ પરિસ્થિતિઓમાં ન્યાયસંગત અને યોગ્ય દંડ નક્કી કરવા માટે વાજબી માપદંડ પ્રદાન કરી શકે. એવી કોઈ નિર્વિધન સૂત્રની ગેરહાજરીમાં, જે ગુનાની ગંભીરતા અંગે વિચારણા માટે સંબંધિત પરચુરણ પરિસ્થિતિઓનું યોગ્ય મૂલ્યાંકન કરવા માટે વાજબી માપદંડનો કોઈ આધાર પૂરો પાડી શકે, દરેક કેસના તથ્યોમાં વિવેકાધીન

નિર્ણય જ એવો એકમાત્ર માર્ગ છે, જેના દ્વારા આવા નિર્ણયમાં સમતાસંગત ભેદ કરી શકાય.”

૭૧. તે જ સમયે, અમારે આ નોંધવું જરૂરી છે કે બળાત્કારનો ગુનો સ્વયં એક ગંભીર ગુનો છે અને સામૂહિક બળાત્કારનો ગુનો તેનાથી વધુ ગંભીર કહી શકાય. પંજાબ રાજ્ય વિ. ગુરમિત સિંહ અને અન્ય, જેનો ઉલ્લેખ (૧૯૯૬) ૨ એસ.સી.સી., ૩૮૪ માં નોંધાયેલ છે, તેમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે “બળાત્કારી માત્ર પીડિતાની ગોપનીયતા અને વ્યક્તિગત અખંડિતતાનો ભંગ જ કરતો નથી, પરંતુ આ પ્રક્રિયામાં અનિવાર્ય રીતે ગંભીર માનસિક તેમજ શારીરિક હાનિ પણ પહોંચાડે છે. બળાત્કાર માત્ર શારીરિક હુમલો નથી, પરંતુ તે ઘણીવાર પીડિતાના સમગ્ર વ્યક્તિત્વને ધ્વસ્ત કરી નાખે છે. ખૂની પોતાની પીડિતાનું શારીરિક દેહ નષ્ટ કરે છે, જ્યારે બળાત્કારી નિરાધાર સ્ત્રીના અતિ આત્માને અપમાનિત કરે છે. તેથી, બળાત્કારના આરોપ હેઠળ આરોપીની કસોટી કરતી વખતે અદાલતો પર વિશાળ જવાબદારી આવે છે. તેઓએ આવા કેસો સાથે અતિશય સંવેદનશીલતાથી વ્યવહાર કરવો જોઈએ. અદાલતોને કેસની વ્યાપક સંભાવનાઓનું પરીક્ષણ કરવું જોઈએ અને ફરિયાદી સ્ત્રીના નિવેદનમાં રહેલા નાના વિરોધાભાસો અથવા તુચ્છ વિસંગતિઓ, જે ઘાતક સ્વરૂપની નથી, તેના પ્રભાવ હેઠળ આવીને અન્યથા વિશ્વસનીય

ફરિયાદ પક્ષનો કેસ ફગાવી દેવાનો ન હોય.” આ પછી નોંધાય કે તે પછી સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. વિ. બાબુલાલ, જેનો ઉલ્લેખ (૨૦૦૮) ૧ એસ.સી.સી., ૨૩૪ માં નોંધાયેલ છે, તે કેસમાં પછી અવલોકન કર્યું હતું કે બળાત્કારનો એવો કેસ કડક અને ગંભીર રીતે હાથ ધરવાનો હોય છે. તેથી, જ્યારે કેસ સમૂહ બળાત્કારનો હોય, ત્યારે માત્ર સખત કેદની જ નહીં પરંતુ દંડની સજાનો પણ અવકાશ બને છે. સંસદે કલમ ૩૭૬ હેઠળ કલમ ૩૭૬(૨)(જી) મુજબના ગુનામાં દસ વર્ષથી ઓછી ન હોય તેવી લઘુત્તમ સજાની જોગવાઈ કરી છે, પરંતુ તે આજીવન સુધી વિસ્તરી શકે છે અને દંડ ચૂકવવાની જવાબદારી પણ રાખે છે.

૭૨. શમનકારી પરિસ્થિતિઓના પાસા અંગે તેમજ આરોપીની ઉંમરના આધાર પર ઘણો તર્ક ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આરોપી નં. ૨ બહુ નાની ઉંમરનો છે. જેલની અંદર અન્ય આરોપીઓનું વર્તન બહુ સારું રહ્યું છે અને, તેથી, સુવિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા એ-૧ થી એ-૪ અને એ-૧૨ ઉપર લાદવામાં આવેલી આજીવન કેદના બદલે આ અદાલત સજામાં ઘટાડો કરીને તેને દસ વર્ષ કરી શકે.

૭૩. જ્યારે રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન સરકારી વકીલે રજૂ કર્યું છે કે દરેક આરોપી પર આજીવન કારાવાસની જે સજા લાદવામાં આવી છે તે યોગ્ય છે અને તેમાં

કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવો આવશ્યક બનતો નથી.

૭૪. જ્યારે અમે સામૂહિક બળાત્કારના ગુના માટેની સજાના પ્રશ્ન પર ધ્યાન દોરીએ છીએ, ત્યારે અમે નોંધ કરી શકીએ કે કલમ ૩૭૬(૨)(જી) હેઠળનો ગુનો કઠોર કેદની એવી અવધિથી દંડનીય છે, જે ૧૦ વર્ષથી ઓછી ન હોવી જોઈએ, પરંતુ આજીવન સુધી વિસ્તરી શકે છે અને દંડ માટે પણ પાત્ર બને છે, તેમ છતાં એવી પરિસ્થિતિઓ માટેના જોગવાઈરૂપ ઉપબંધને આધિન, જ્યાં ૧૦ વર્ષથી ઓછી અવધિની સજા ફરમાવવાની હોય. સંબંધિત પાસું એ છે કે જ્યારે સજા ફરમાવવાની હોય ત્યારે કલમ ૩૭૬(૨)(જી) માં દંડની ઉચ્ચતમ મર્યાદા નિર્ધારિત કરવામાં આવી નથી. પરંતુ જ્યારે અદાલત સજા ફરમાવવાના પાસાઓનું વિવેચન કરે છે, ત્યારે અદાલતે ફરમાવેલા દંડની રકમમાંથી વળતર આપવાના હેતુસર, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૫૭ની જોગવાઈઓ ધ્યાનમાં રાખવી આવશ્યક છે. તેનો મૂળ હેતુ એ જ છે કે ફોજદારી ન્યાય પદ્ધતિમાં પીડિત અથવા પીડિતાના કુટુંબના આધારિત સભ્યો ભૂલાઈ ન જાય અને અમારી ફોજદારી ન્યાય પદ્ધતિમાં અદાલતે રચનાત્મક અભિગમ અપનાવવો આવશ્યક છે, ખાસ કરીને ત્યારે જ્યારે ગુનો એટલો ગંભીર હોય કે જેના પરિણામે એક સ્ત્રી અથવા મહિલા તરીકેના માનવીય અસ્તિત્વની ઓળખ જ નષ્ટ થઈ જાય. આ તબક્કે,

અમે હરી કિશન અને હરિયાણા રાજ્ય વિ. સુખબીર સિંહ અને અન્યના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ, જે એ.આઈ.આર. ૧૯૮૮ એસ.સી. ૨૧૨૭ માં અહેવાલિત છે, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતને અદાલતને વળતર આપવાનો સક્ષમ અધિકાર પ્રદાન કરતી ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૫૭ની જોગવાઈઓના પ્રભાવ પર વિચાર કરવાની તક મળી હતી અને પરિચ્છેદ ૧૦ અને ૧૧ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:-

“૧૦. કલમ ૩૫૭ ની ઉપકલમ (૧) આરોપી પર લાદવામાં આવેલી દંડની સજામાંથી ગુનાના પીડિતોને વળતર આપવાની સત્તા પ્રદાન કરે છે. આ કેસમાં, અમને ઉપકલમ (૧) સાથે કોઈ સંબંધ નથી. અમને માત્ર ઉપકલમ (૩) સાથે જ સંબંધ છે. આ એક મહત્વપૂર્ણ જોગવાઈ છે, પરંતુ અદાલતો દ્વારા તેનો ભાગ્યે જ અમલ કરવામાં આવ્યો છે. કદાચ તેના હેતુ અંગે અજ્ઞાનતાને કારણે. તે અદાલતને દોષિત ઠેરવવાના ચુકાદા આપતી વખતે પીડિતોને વળતર આપવાની સત્તા આપે છે. દોષિત ઠેરવવા ઉપરાંત, અદાલત આરોપીના કૃત્યથી પીડિત થયેલા પીડિતને વળતર સ્વરૂપે કેટલીક રકમ ચૂકવવાનો આરોપીને આદેશ આપી શકે છે. નોંધવું જરૂરી છે કે વળતર આપવાની અદાલતોની આ સત્તા અન્ય સજાઓની આનુષંગિક નથી, પરંતુ તે ઉપરાંતની છે. આ સત્તાનો આશય એવો

હતો કે ફોજદારી ન્યાય પ્રણાલીમાં પીડિતને એ વિશ્વાસ અપાય કે તેને ભૂલવામાં આવ્યો નથી. આ ગુનાને યોગ્ય પ્રતિસાદ આપવાનો અને પીડિતનું ગુનેગાર સાથે સમાધાન કરાવવાનો પણ એક ઉપાય છે. આ, અમુક અંશે, ગુનાઓ પ્રત્યેનો એક રચનાત્મક અભિગમ છે. આ ખરેખર અમારી ફોજદારી ન્યાય પ્રણાલીમાં એક આગળનું પગલું છે. તેથી, અમે તમામ અદાલતોને ભલામણ કરીએ છીએ કે તેઓ ન્યાયના હેતુઓને વધુ સારી રીતે સિદ્ધ કરવા માટે આ સત્તાનો ઉદારપણે ઉપયોગ કરે.

૧૧. તેમ છતાં, વળતર રૂપે થતી ચુકવણી વાજબી હોવી આવશ્યક છે. શું વાજબી ગણાય તે દરેક કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓ પર આધારિત હોઈ શકે છે. વળતરની રકમ ગુનાના સ્વરૂપ, પીડિત દ્વારા કરવામાં આવેલા દાવાની ન્યાયસંગતતા અને આરોપીની ચુકવણી કરવાની ક્ષમતા ધ્યાનમાં લઈને નિર્ધારિત કરી શકાય છે. જો એકથી વધુ આરોપીઓ હોય, તો તેમની ચુકવણી કરવાની ક્ષમતામાં નોંધપાત્ર ફરક ન હોય ત્યાં સુધી તેમને સમાન પ્રમાણમાં ચૂકવણી કરવા કહેવામાં આવી શકે. દરેક આરોપીના કૃત્યોને આધારે ચુકવણીમાં પણ ફેરફાર થઈ શકે છે. વળતરની ચુકવણી માટે, જરૂર પડે તો હમાઓ દ્વારા, વાજબી મુદત પણ આપવામાં આવી શકે છે. અદાલત બાકી રહેવા પર સજા ફટકારીને આ

આદેશનો અમલ કરાવી શકે છે.” (ભાર મૂકવામાં આવેલ છે)

૭૫. અમે આ પણ જણાવી શકીએ છીએ કે ઉક્ત કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત અદાલતે પીડિતને રૂપિયા ૫૦,૦૦૦/- નું વળતર આપ્યું છે, જેમાં નિશ્ચિતપણે આરોપીઓની સંખ્યા એકથી વધુ હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતનું ઉપરોક્ત અવલોકન દર્શાવે છે કે સર્વોચ્ચ અદાલતે તમામ અદાલતોને આ સત્તાનો વ્યાપક રીતે ઉપયોગ કરવા ભલામણ કરી છે, જેથી ન્યાયના હેતુઓને વધુ સુયોગ્ય રીતે સિદ્ધ કરી શકાય અને સાથે સાથે એ પણ અવલોકિત કરવામાં આવ્યું છે કે દરેક કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓ પર આધાર રાખીને વળતર વાજબી હોવું જોઈએ. એવું અવલોકિત કરવામાં આવ્યું છે કે વળતરની રકમ ગુનાના સ્વરૂપ, તેની ન્યાયસંગતતા અને આરોપીની ચુકવણી કરવાની ક્ષમતાને ધ્યાનમાં લઈને નક્કી કરી શકાય. એ પણ અવલોકિત કરવામાં આવ્યું છે કે જો એકથી વધુ આરોપીઓ હોય, તો તેઓને સમાન પ્રમાણમાં ચુકવણી કરવા કહેવામાં આવી શકે, જો સુધી તેમની ચુકવણી કરવાની ક્ષમતામાં નોંધપાત્ર ફરક ન હોય.

૭૭. ઉપરોક્ત બાબતો હવે અમને રાજ્ય દ્વારા કેટલાક આરોપીઓને અપાયેલ નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ દાખલ કરાયેલ અપીલની તપાસ કરવા

તથા તેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ આવશ્યક છે કે નહીં તે વિચારવા દોરી જાય છે. જેમ અગાઉ નોંધવામાં આવ્યું છે, તેમ અમે પહેલેથી જ તમામ સાક્ષીઓના સમગ્ર પુરાવાનું મૂલવણ કરી લીધું છે, જેમાં તેઓ આરોપીઓ વિરુદ્ધનો પુરાવો પણ સામેલ છે, જેમને નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો છે, એટલે કે; એ-૫ થી એ-૧૧.

૭૮. નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા અને આદેશ વિરુદ્ધની અપીલમાં સત્તાના ઉપયોગનો વ્યાપ હવે સુધી સુસ્થાપિત થઈ ચૂક્યો છે. તે એવો છે કે, જ્યાં સુધી અપીલની અદાલતને એવું ન જણાય કે નીચલી અદાલતે સ્વીકારેલો દૃષ્ટિકોણ અસંભવ છે, ત્યાં સુધી હસ્તક્ષેપ કરવો આવશ્યક બનતો નથી.

૭૯. અમને એવું જણાય છે કે દરેક સાક્ષીના પુરાવાનો પુનરોચ્ચાર કરવાની અમને આવશ્યકતા નથી. આરોપી નં. ૫, ૬ અને ૧૦ અંગે, તેમના વિરુદ્ધ મારુતિ ઝેન કારના સીટ કવરમાં રહેલા પુરાવાનો નાશ કરવા બદલ અને તે દ્વારા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૦૧ સાથે કલમ ૩૭૬(૨)(જી) તથા કલમ ૩૪૧ વાચવામાં આવે તે મુજબના ગુનાનો આરોપ ઘડવામાં આવ્યો હતો. વિદ્વાન સેશન્સ જજે એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો છે કે પંચનામું તૈયાર કરતી વખતે સ્થળના ફોટોગ્રાફ લેવા અંગે

એફ.એસ.એલ. અધિકારીએ સલાહ આપી હતી, પરંતુ તે કરવામાં આવ્યું નહોતું. તે પંચનામું શોધ પંચનામું તરીકે માન્ય ગણાવી શકાય તેમ નથી. વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા એ પણ નોંધાયું છે કે કબજે લેવાયેલા લેખોમાંથી ન તો કોઈ લોહી મળ્યું હતું કે ન તો વીર્ય મળ્યું હતું. વધુમાં, કોઈ પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીની તપાસ કરવામાં આવી નથી. ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા એવો કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી કે શાહીબાગ પોલીસ સ્ટેશનમાં રહેલી સ્વિફ્ટ મારુતિ ઝેનની નકલ ચાવીનો ઉપયોગ આરોપી નં. ૧૦એ પુરાવાનો નાશ કરવાની મનશા સાથે અને/અથવા આરોપી નં. ૫ અને ૬ને ઉક્ત મારુતિ ઝેન કારની અંદર રહેલો ગાદલો બહાર કાઢવામાં સહાય થાય તેવી મનશા સાથે કર્યો હતો. અમે વિવાદિત ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૫૦માં વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા નોંધાયેલા કારણો પણ વધુમાં અવલોકન કર્યા છે. તેમાંથી એવું જણાય છે કે કોઈ મૌલિક અને વિશ્વસનીય પુરાવાના અભાવે વિદ્વાન સેશન્સ જજે એવું નિષ્કર્ષ આપ્યું છે કે એ-૫, એ-૬ અને એ-૧૦ તેમના વિરુદ્ધ આક્ષેપિત ગુનાઓમાં તેમની દોષારોપણક્ષમતા અંગે શંકાનો લાભ મેળવવા હકદાર છે.

૮૧. જ્યાં સુધી આરોપી નં. ૧૧ નો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી રાજ્યએ નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરી નથી. તેથી, તે સંબંધિત

કોઈપણ પુરાવાની ચર્ચા કરવાની અમને આવશ્યકતા નથી, કારણ કે રાજ્યની અપીલ માત્ર એ-૫ થી એ-૧૦ ને અપાયેલા નિર્દોષ છૂટકારો વિરુદ્ધ જ છે.

૮૨. પુરાવાઓની પુનઃમૂલવણી કરતાં, અમને જણાય છે કે ઉપલબ્ધ પુરાવાના આધારે વિદ્વાન સેશન્સ જજે શંકાનો લાભ આપવાનો દૃષ્ટિકોણ અપનાવ્યો છે, જેને અશક્ય દૃષ્ટિકોણ કહી શકાય તેમ નથી. તેથી, હાલના કેસના પંચોઅને નોંધ પરના પુરાવાઓનો વિચાર કરવામાં આવે, તો આરોપી નં. ૫ થી ૧૦ ને વિદ્વાન સેશન્સ જજે આપેલો નિર્દોષ છૂટકારો આ અદાલતની અપીલીય સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં હસ્તક્ષેપ કરવા પાત્ર છે એવું કહી શકાય તેમ નથી. આથી, એ-૫ થી એ-૧૦ ના નિર્દોષ છૂટકારા વિરુદ્ધ રાજ્ય દ્વારા પ્રાધાન્ય પામેલી અપીલ ફગાવી દેવા પાત્ર છે.

૮૩. ઉપરોક્ત અવલોકનો અને ચર્ચાઓને ધ્યાને લઈને, નીચે મુજબના આદેશો:-

(એ) એ-૧ થી એ-૪ તથા એ-૧૨ ને દોષિત ઠેરવી સજા ફરમાવવા બાબતનો વિદ્વાન સેશન્સ જજનો ચુકાદો અને આદેશ પુષ્ટિ પામવા પાત્ર છે અને તેથી, આથી તેની પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે.

(બી) સુગમ @ મોન્ટી હરિશંકર જયસ્વાલ (એ-૧) દ્વારા દાખલ કરાયેલ ફોજદારી અપીલ નં.૨૧૨૪/૨૦૦૮, ચંદન પન્નાલાલ જયસ્વાલ

(એ-૩) દ્વારા દાખલ કરાયેલ ફોજદારી અપીલ નં.૨૧૯૫/૨૦૦૮, અશોક @ મંદન પન્નાલાલ જયસ્વાલ (એ-૨) દ્વારા દાખલ કરાયેલ ફોજદારી અપીલ નં.૨૧૯૬/૨૦૦૮, સાજલ સુરેશકુમાર જૈન (એ-૪) દ્વારા દાખલ કરાયેલ ફોજદારી અપીલ નં.૨૧૭૮/૨૦૦૮ અને ધર્મેન્દ્ર @ કરણ @ મોન્ડુ મહેન્દ્રકુમાર જૈન (એ-૧૨) દ્વારા દાખલ કરાયેલ ફોજદારી અપીલ નં.૨૧૮૦/૨૦૦૮, તેમજ ફોજદારી અપીલ નં.૨૧૯૫/૨૦૦૮માં ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં.૧૩૧૫૬/૨૦૦૮ અને ફોજદારી અપીલ નં.૨૧૯૬/૨૦૦૮માં ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં.૧૩૧૫૭/૨૦૦૮, નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

(સી) સેશન્સ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા અને આદેશમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવતો નથી અને રાજ્ય દ્વારા પ્રસ્તુત કરવામાં આવેલી ફોજદારી અપીલ નં. ૨૪૨૯/૨૦૦૮ નામંજૂર થવા પાત્ર છે. તેથી, નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૮૪. ઉપરોક્ત આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને, કારણ કે મુખ્ય અપીલોનો નિકાલ થઈ ગયો છે, ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં. ૪૦૬૬/૨૦૦૯, ૪૦૬૭/૨૦૦૯, ૪૦૬૮/૨૦૦૯, ૪૦૭૧/૨૦૦૯ અને

૪૦૭૩/૨૦૦૮ નો પાણ નિકાલ થયેલો ગણાશે.

૮૫. એવું નોંધવામાં આવે છે અને સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન ચુકાદામાં અમારા દ્વારા કરવામાં આવેલ કોઈપણ અવલોકનો કોઈપણ રીતે, રાજ્ય અને/અથવા ફોજદારી અપીલ નં.૨૪૩૮/૨૦૦૮માં સંબંધિત કોઈપણ આરોપીના હકો અને તકરારોને હાનિ પહોંચાડશે નહીં અને અલગ સેશન્સ કેસ નં. ૨૩૮/૨૦૦૪માં વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા અને આદેશ વિરુદ્ધની ઉક્ત અપીલમાં બંને પક્ષોના હકો અને તકરારો ખુલા રહેશે.

(જયંત પટેલ, ન્યાયમૂર્તિ)

(મોહિન્દર પાલ, ન્યાયમૂર્તિ)

વધારાનો આદેશ:

૧. આદેશ ઉચ્ચાર્યા પછી, તમામ આરોપીઓ તરફથી હાજર થયેલ વિદ્વાન વકીલે એવી પ્રાર્થના કરી છે કે, આરોપીઓને આત્મસમર્પણ કરવા માટે સમય મંજૂર કરવામાં આવે, જેથી તેઓ ઇચ્છે તો ઉચ્ચતર મંચ સમક્ષ જઈ શકે.

૨. જ્યારે, વિદ્વાન સરકારી વકીલે રજૂ કર્યું કે આ એવો મામલો નહોતો જેમાં

અપીલો બાકી રહેતી હોય ત્યારે આ અદાલતે જામીન મંજૂર કર્યા હોય, પરંતુ માનનીય ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે તાજેતરમાં આ હકીકતના કારણે જામીન મંજૂર કર્યા હતા કે અપીલોનો અંતિમ રીતે સુનાવણી કરીને નિર્ણય કરવામાં આવ્યો નહોતો. તેમણે રજૂ કર્યું કે હવે અપીલોનો નિર્ણય થઈ ગયો હોવાથી, આત્મસમર્પણ કરવા માટે કોઈ સમય આપવામાં ન આવે.

૩. હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતા, અમે માનીએ છીએ કે અપીલોનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો છે અને, તેથી, સર્વ આરોપી—અપીલકર્તાઓ, નામે; આરોપી નં. ૧ થી ૪ અને ૧૨, આજથી બે અઠવાડિયાના ગાળામાં સંબંધિત જેલ સત્તાધિકારી સમક્ષ આત્મસમર્પણ કરશે; તેમ કરવામાં નિષ્ફળ જાય તો તેમનો જામીનબંધપત્ર રદ ગણાશે અને બાકી રહેલી સજા ભોગવવા માટે તેમને સંબંધિત પોલીસ અધિકારી દ્વારા તાત્કાલિક અટકાયત હેઠળ લેવામાં આવશે.

(જયંત પટેલ, ન્યાયમૂર્તિ)

(મોહિન્દર પાલ, ન્યાયમૂર્તિ)

*The translation of this judgment has been provided by M /s.
Hyperlink E –Solution Private Limited.*

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*